

Ilham

RƏSMİ DÖVLƏT QƏZETİ

Nə qədər ki Azərbaycan var, Mən də varam.
Mən isə Azərbaycanda əbədi olacağam!

AZƏRBAYCAN

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MİLLİ MƏCLİSİNİN ORQANI

№ 271 (9150) BAZAR, 11 dekabr 2022-ci il

Qəzetin əsası 1918-ci ildə qoyulmuşdur

www.azerbaijan-news.az

Xilaskar, Qurucu, Birləşdirici Lider

Azərbaycanda hər il "Heydər Əliyev İli" sayıla bilər!

Xalq sevimli rəhbərinin vəsiyyətinə hörmət və ehtiramla əməl etdi.

Onun göstərdiyi yoldan heç zaman kənara çıxmadı.

Cünkü yalnız bu yol onu həqiqi istəklərinə, xoşbəxtliyə və səadətə qovuşdurur.

Cünkü bu yol ona rifah və rahatlıq gətirir.

Cünkü bu yol müstəqilliyi möhkəmləndirir, dövlətin gücünü və qüdrətini artırır, dünyada nüfuz sahibinə çevirir.

Əslində, xalq, onun hər bir üzvü hər gün, hər zaman sevimli rəhbərini yanında hiss edir.

Cünkü bu gün də qazanılan hər bir qələbədə, hər bir uğurda Ulu Öndərimizin əməllərini görür, yaratdığı təməldən bəhrələnirik.

2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsi hər birimizin ürəyindəndir.

Hər bir azərbaycanlı möhtərəm Prezident İlham Əliyevin bununla bağlı verdiyi sərəncamı razılıqla qarşılayıb.

Əslində, Azərbaycanda hər il "Heydər Əliyev İli" sayıla bilər!

Cünkü hər il Heydər Əliyevin memarı və qurucusu olduğu müasir Azərbaycan daha da inkişaf edərək irəliləyən doğru yeni bir addım atır!

Cünkü Azərbaycan dönmədən Heydər Əliyev siyasi kursu ilə irəliləyərək yeni qələbələrə nail olur!

Cünkü hər il Heydər Əliyevin arzu və tövsiyələrinin həyata keçirilməsi sayəsində Azərbaycan iqtisadi və hərbi qüdrətini artırır, siyasi nüfuzunu yüksəldir, Azərbaycan xalqının sosial rifahı və həyat səviyyəsi daha da yüksəlir.

Budur, Ulu Öndərimizin ən müqəddəs vəsiyyətlərindən biri şərəflə yerinə yetirilərək, 44 günlük Zəfər müharibəsi sayəsində işğal altındakı torpaqlarımız azad olundu!

İndi növbədə Böyük qayıdış və Qarabağın cənnətə çevrilməsidir!

İnanırıq ki, Heydər Əliyev siyasi kursunun ən layiqli davamçısı cənab İlham Əliyev bu vədəni də layiqincə yerinə yetirəcək, müstəqil və qüdrətli Azərbaycanı Heydər Əliyevin arzu etdiyi yüksəkliyə ucaldacaqdır.

2023-cü ildə isə hər birimiz Azərbaycanın çiçəklənməsi namına var gücü ilə çalışacağıq!

Ulu Öndəri hər gün, hər saat minnətdarlıqla xatırlayaraq, övlad borcunu şərəflə yerinə yetirəcəkdir!

2023-cü ilin mübarək, Azərbaycan!

"Heydər Əliyev İli"n mübarək, Azərbaycan!

Əbədiyaşarlıq
nümunəsi

→ 3

Həmrəyliyin
Zəfəri

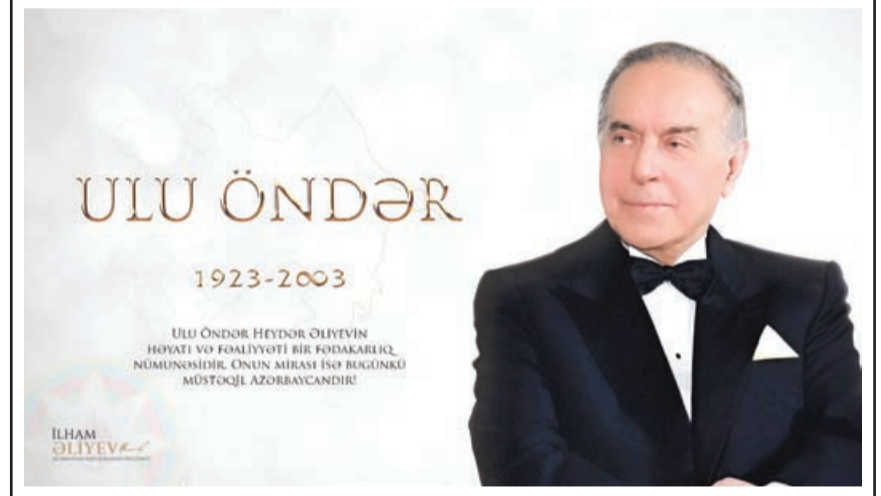
→ 6

Ulu Öndərin
vəsiyyətini
İlham Əliyev
yerinə yetirdi

→ 6

Prezident İlham Əliyev
Ulu Öndər Heydər Əliyevlə
bağlı paylaşım edib

Heydər Əliyev və
Cənubi Azərbaycan

→ 5

Sabaha etibarlı əmanət

→ 7

Şuşa - Heydər Əliyev
arzularının zirvəsi

→ 7

Azad sözün himayədarı

→ 8

Kəndlini öz torpağının
sahibinə çevirən Lider

→ 8

Dünyanın siyasi tarixinə adı
əbədi yazılan şəxsiyyət

→ 8

Böyük qayıdışın təməllərini
yaranan lider

→ 9

Ana dilimizin təəssübkeşi

→ 9

Müstəqilliyimizə əbədi
təminat yaranan siyasət

→ 10

"Bir millət, iki dövlət"

→ 10

Heydər Əliyevin yadigarları

→ 11

Gəncliyin dayağı

→ 11

Ədəbiyyata və milli irsə münasibətin
Heydər Əliyev örnəyi

→ 12

Ulu Öndər həyatımı
necə dəyişdi

→ 12

Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin strukturunun təkmilləşdirilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin Bakı Şəhər Gənclər və İdman Baş İdarəsinin, Binəqədi, Qaradağ, Xəzər, Səbail, Sabuncu, Suraxanı, Nərimanov, Nəsimi, Nizami, Pirallahı, Xətai, Yasamal rayon gənclər və idman idarələrinin əsasında Bakı Şəhər Gənclər və İdman İdarəsi yaradılsın.

2. Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin aşağıdakı regional idarələri yaradılsın:

2.1. Sumqayıt Şəhər Gənclər və İdman Baş İdarəsi, Abşeron, Xızı rayon gənclər və idman idarələrinin əsasında Abşeron-Xızı Regional Gənclər və İdman İdarəsi;

2.2. Ağsu, İsmayilli, Qobustan və Şamaxı rayon gənclər və idman idarələrinin əsasında Dağlıq Şirvan Regional Gənclər və İdman İdarəsi;

2.3. Gəncə Şəhər Gənclər və İdman Baş İdarəsi, Naftalan şəhər, Daşkəsən, Göygöl, Goranboy və Samux rayon gənclər və idman idarələrinin əsasında Gəncə-Daşkəsən Regional Gənclər və İdman İdarəsi;

2.4. Xankəndi şəhər, Ağcabədi, Ağdam, Bərdə, Füzuli, Xocalı, Xocavənd, Şuşa və Tərtər rayon gənclər və idman idarələrinin əsasında Qarabağ Regional Gənclər və İdman İdarəsi;

2.5. Ağstafa, Qazax, Gədəbəy, Şəmkir və Tovuz rayon gənclər və idman idarələrinin əsasında Qazax-Tovuz Regional Gənclər və İdman İdarəsi;

2.6. Xaçmaz, Quba, Qusar, Siyəzən və Şabran rayon gənclər və idman idarələrinin əsasında Quba-Xaçmaz Regional Gənclər və İdman İdarəsi;

2.7. Astara, Lerik, Lənkəran, Masallı, Yardımlı və Cəlilabad rayon gənclər və idman idarələrinin əsasında Lənkəran-Astara Regional Gənclər və İdman İdarəsi;

2.8. Mingəçevir şəhər, Ağdaş, Göyçay, Kürdəmir, Ucar, Yevlax və Zərdab rayon gənclər və idman idarələrinin əsasında Mərkəzi Aran Regional Gənclər və İdman İdarəsi;

2.9. Beyləqan, İmişli, Saatlı və Sabirabad rayon gənclər və idman idarələrinin əsasında Mil-Muğan Regional Gənclər və İdman İdarəsi;

2.10. Balakən, Zaqatala, Qax, Şəki, Oğuz və Qəbələ rayon gənclər və idman

idarələrinin əsasında Şəki-Zaqatala Regional Gənclər və İdman İdarəsi;

2.11. Cəbrayıl, Kəlbəcər, Qubadlı, Laçın və Zəngilan rayon gənclər və idman idarələrinin əsasında Şərqi Zəngəzur Regional Gənclər və İdman İdarəsi;

2.12. Şirvan şəhər, Biləsuvar, Hacıqabul, Neftçala və Salyan rayon gənclər və idman idarələrinin əsasında Şirvan-Salyan Regional Gənclər və İdman İdarəsi.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

3.1. Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin Bakı Şəhər Gənclər və İdman İdarəsinin və regional idarələrinin fəaliyyətinin təşkili ilə bağlı zəruri maliyyə və maddi-texniki təminat məsələlərini həll etsin;

3.2. bu Sərəncamdan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

4. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi gənclər və idman sahəsinin 2023-cü il yanvarın 1-dən mərkəzləşdirilmiş maliyyələşməyə keçməsinə təmin etsin.

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 10 dekabr 2022-ci il

"Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi haqqında Əsasnamənin, nazirliyin strukturunun təsdiq edilməsi və aparatının işçilərinin say həddinin müəyyən edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 18 aprel tarixli 392 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. "Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi haqqında Əsasnamənin, nazirliyin strukturunun təsdiq edilməsi və aparatının işçilərinin say həddinin müəyyən edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 18 aprel tarixli 392 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2006, № 4, maddə 324, № 10, maddə 849; 2008, № 7, maddə 612, № 8, maddə 715, № 11, maddə 970; 2009, № 12, maddə 983; 2010, № 2, maddə 83, № 10, maddə 851; 2011, № 2, maddə 85; 2012, № 9, maddə 856; 2014,

№ 4, maddə 362; 2017, № 4, maddə 557, № 5, maddə 813; 2018, № 2, maddə 205; 2020, № 8, maddə 1036; 2021, № 8, maddə 920; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 17 avqust tarixli 1809 nömrəli Fərmanı) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. həmin Fərmanla təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi haqqında Əsasnamənin 14.4-cü bəndindən "vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edər, ikili tabelikdə olan yerli orqanların rəhbərliyinin işə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada vəzifəyə təyin edilməsi üçün təqdimatlar verir" sözləri çıxarılmsın;

1.2. həmin Fərmanla təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Gənclər və

İdman Nazirliyinin strukturu" aşağıdakı rəqəmsizlə təsdiqlənir:

"1. Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin Aparatı (şöbələr və sektorlar).

2. Azərbaycan Respublikasının Bakı Şəhər Gənclər və İdman İdarəsi.

3. Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyinin regional idarələri."

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Fərmandan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 10 dekabr 2022-ci il

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 6 iyun tarixli 648 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Yerli icra hakimiyyətləri haqqında Əsasnamə"də dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 6 iyun tarixli 648 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2012, № 6, maddə 542; 2013, № 1, maddə 29, № 2, maddə 117, № 3, maddə 246, № 8, maddə 909, № 10, maddə 1155, № 12, maddə 1514; 2014, № 5, maddələr 477, 487, № 9, maddə 1027, № 12, maddə 1577; 2015, № 3, maddə 271, № 9, maddə 1005, № 11, maddə 1322, № 12, maddə 1448; 2016, № 2 (II kitab), maddə 273, № 5, maddələr 859, 864, № 8, maddə 1384, № 9, maddə 1464,

№ 10, maddə 1647, № 11, maddə 1835; 2017, № 3, maddə 353, № 4, maddə 545, № 5, maddə 807, № 8, maddə 1521, № 10, maddə 1797; 2018, № 2, maddələr 191, 215, № 3, maddə 427, № 4, maddə 659, № 7 (I kitab), maddə 1462, № 10, maddə 2017, № 12 (I kitab), maddələr 2538, 2596; 2019, № 3, maddə 406, № 4, maddə 655, № 5, maddələr 820, 826, 848, 852, 857, № 6, maddə 1037, № 12, maddə 1936; 2020, № 1, maddə 7, № 8, maddə 1039, № 10, maddə 1247; 2021, № 1, maddələr 16, 36, № 6 (I kitab), maddə 567, № 8, maddə 919, № 11, maddə 1211, № 12, maddə 1367; 2022, № 1, maddə 29, № 4, maddələr 302, 323, № 5, maddə 475, № 6, maddə

594; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 18 avqust tarixli 1814 nömrəli və 27 oktyabr tarixli 1865 nömrəli fərmanları) ilə təsdiq edilmiş "Yerli icra hakimiyyətləri haqqında Əsasnamə"yə Əlavənin 1-ci hissəsindən "Gənclər və İdman Nazirliyinin, və" sözləri çıxarılmsın və həmin hissədə "orqanları" sözü "orqan" sözü ilə əvəz edilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Fərmandan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 10 dekabr 2022-ci il

Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin Himayəçilik Şurasının yeni tərkibinin təsdiqi və "Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin Himayəçilik Şurası üzvlərinin təyin edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 8 noyabr tarixli 657 nömrəli Sərəncamında dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin Himayəçilik Şurasının aşağıdakı yeni tərkibi təsdiq edilsin:

Abdullayev Kamal Mehdi oğlu
Əbdüləziz bin Osman Əl-Tüveyri
Əliyeva Fəroh Şirməmməd qızı
Əliyeva Leyla İlham qızı
Əli-zadə Firəngiz Əli Ağə qızı
Həbibbəyli İsa Əkbər oğlu
Koiçiro Matsuura
Şarovski Aleksandr Yakovleviç
Vəlixanova Nailə Məmmədli qızı
Zabelin Mixail Yuryeviç.

2. "Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin Himayəçilik Şurası üzvlərinin təyin edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 8 noyabr tarixli 657 nömrəli Sərəncamının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2018, № 11, maddə 2313) 1-ci hissəsi ləğv edilsin.

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 10 dekabr 2022-ci il

Azərbaycanın Rusiya sülhməramlılarının olduğu ərazilərdə monitorinqi növbəti dəfə baş tutmayıb

Azərbaycanın Rusiya sülhməramlılarının yerləşdiyi ərazilərdə faydalı qazıntı yataqlarının qanunsuz istismarı və onun törətdiyi fəsadlarla bağlı ilkin monitorinqi növbəti təxribat nəticəsində baş tutmayıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, İqtisadiyyat Nazirliyinin nümayəndəsi Məsim Məmmədov jurnalistlərə açıqlamasında bununla bağlı bildirdi: "Biz həmin yerdə bir qrup aqressiv gəncin yığıldığını gördük. Onlar bizim həmin obyektə, yataqlara girişimizə mane oldular. Hesab edirik ki, bu, övvəlcədən təşkil olunmuş təxri-

ləri tərəfindən normal fəaliyyətimiz üçün şərait yaradılmamışdır". Məsim Məmmədov qeyd edib ki, onların getdikləri ikinci obyektin giriş qapısında da böyük bir kütlə toplaşmışdır. "Biz baxanda gördük ki, eyni şəxslər həmin obyektə, başqa, bizim hərəkət etdiyimiz istiqamətdə də yolu kəsmişdilər. Rusiya sülhməramlı qüvvələrinin nümayəndələri, rəhbərlik, komandanlıq onlarla danışıq aparmalarına baxmayaraq, nəticə əldə edilmədi. Hesab edirik ki, bu, iki tərəfin təşkil etdiyi təxribatdır", - deyərək vurğulayıb.

Qeyd edək ki, 2022-ci il dekabrın 3-də və 7-də Rusiya sülhməramlı kontingentinin komandanlığı ilə aparılmış müzakirələrin nəticəsi olaraq İqtisadiyyat Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti və "AzerGold" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin mütəxəssislərindən ibarət heyət Rusiya sülhməramlı kontingentinin müvəqqəti yerləşdiyi Azərbaycan ərazilərində faydalı qazıntı yataqlarının qanunsuz istismarı, bundan irəli gələn ekoloji və digər fəsadlarla bağlı ilkin monitorinq aparmalı idi.

Azərbaycanda akkreditə olunan diplomatlar və hərbi attaşələr Zəngilan və Qubadlıya səfər ediblər

Azərbaycan Respublikasında akkreditə olunmuş diplomatik korpusun üzvləri, o cümlədən hərbi attaşələr dekabrın 10-da Zəngilan və Qubadlı rayonlarına səfər ediblər.

Səfərdə iqtisadçı Bakı və Ankarada yerləşən 70-ə yaxın səfirlik və 10-dan çox beynəlxalq təşkilatın nümayəndələri - səfirlik, rəhbər şəxslər və digər diplomatlar, hərbi attaşələr, həmçinin Türkiyənin müvafiq dövlət qurumlarının nümayəndələri iştirak ediblər.

AZƏRTAC xəbər verir ki, ümumilikdə 150-yə yaxın iştirakçı Bakı və Ankarada səfərlərindən təyyarələrlə Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanına gəliblər.

Qeyd edək ki, Ankaradan eniş edən təyyarə, oktyabrın 20-də Azərbaycan və Türkiyənin dövlət başçıları tərəfindən rəsmi açılış olan Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanına gələn ilk beynəlxalq səfərin reysi kimi tarixə düşüb.

Digər tarixi ilk isə viza prosedurları ilə bağlı olub. Belə ki, Zəngilan aeroportunun tarixində ilk dəfə olaraq xarici vətəndaşlara vizalar yerində "ASAN Viza" sistemi vasitəsilə rəsmiləşdirilib.

Diplomatlar və hərbi attaşələr əvvəlcə Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanı ilə tanış olublar. Hava limanının direktoru Vüqar Həsənov qonaqlara aeroport haqqında məlumat verib.

Səfər Azərbaycan Prezidentinin 2022-ci il 16 noyabr tarixli Sərəncamına əsasən, işğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı çərçivəsində görüləcək işlər və qarşıda duran planlara dair brifinqlə davam edib.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev Zəngilan və Qubadlı rayonlarının tarixi, demografik vəziyyəti, strateji əhəmiyyəti və iqtisadi potensialı, Ermənistanın 30 ilə yaxın hərbi işğal nəticəsində vurulmuş ziyan haqqında ətraflı məlumat verib. Hikmət Hacıyev Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə şanlı ordumuz tərəfindən işğaldan azad olunduqdan sonra burada həyata keçirilən irimiqyaslı bərpa və yenidənqurma işləri barədə danışıb, mina problemi, Zəngəzur dəhlizi və Azərbaycanın sülh gündəliyi kimi məsələlər üzrə ölkəmizin mövqeyini diqqətə çatdırıb.

Daha sonra Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sədri Anar Quliyev Zəngilan və Qubadlı şəhərlərinin baş planları barədə təqdimatla çıxış edib.

Digər çıxış edənlər - Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Zəngilan, Qarabağ və Şuşada xüsusi nümayəndələri Vahid Hacıyev, Emin Hüseynov və Aydın Kərimov qonaqlara görülən işlər barədə məlumat veriblər.

Brifinqdən sonra iştirakçılar Zəngilan şəhərinə yola düşüblər. Yolüstü Oxçuqayın keçidi ərazidə onlara Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin nümayəndəsi tərəfindən Ermənistanın və bir sıra cənəbi şirkətlərin məqsədyönlü şəkildə çaya tullantılar buraxmaqla törətdiyi ekoloji terror, vurulmuş ziyan barədə məlumat verilib.

Zəngilan şəhərində iştirakçılar Ermənistanın törətdiyi dağıntıların miqyası və hazırda həyata keçirilən bərpa və yenidənqurma işləri, o cümlədən Heydər Əliyev Fondu tərəfindən inşa edilən yeni məscid, habelə ilk yaşayış binası, məktəb və digər layihələrlə yaxından tanış olublar.

Daha sonra Zəngilan rayonunun Ağalı kəndinə gələn xarici qonaqlara "ağıllı kənd" layihəsi, kənd infrastrukturunu, Arximed turbinli tipli su-elektrik stansiyası barədə məlumat verilib.

Səfər Qubadlı şəhərində davam etdirilib. Qubadlıda qonaqlar Ermənistanın vuran qoyduğu şəhərdə aparılan bərpa və yenidənqurma işləri ilə tanış olub, şəhər mərkəzinə və həyata keçirilən infrastruktur layihələrinə baxıblar.

Sonda səfərdə iştirak edən səfirlik və rəhbər şəxslər, diplomatik korpusun digər üzvləri və hərbi attaşələr, habelə Türkiyə Respublikasının dövlət qurumlarının nümayəndələri Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanından xüsusi çarter reysləri ilə Bakı və Ankaraya şəhərlərinə yola salınıblar.

Azərbaycanın özü qədər əbədi

Əbədiyaşarlıq nümunəsi

Dünyada mənsub olduğu xalqların tarixində əbədi yaşamaq haqqı qazanmış nadir şəxsiyyətlər var ki, onlar həm öz ölkələrinə, həm də geniş mənada bəşəriyyətə aid olan tarixi şəxsiyyətlərdir. Öz xalqı və dövləti qarşısındakı misilsiz tarixi xidmətləri ilə əbədiyyət qazanmış görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev həm də dünya miqyasında XX əsrin qüdrətli liderlərindən biri kimi qəbul olunur. Azərbaycan xalqının XX əsrin ortalarından sonrakı tarixi taleyində mühüm rol oynanmış Heydər Əliyev özünün ədalətli mübarizəsi və parlaq əməlləri ilə həm də ümumiyyətlə cəmiyyətin və insanlığın tarixi təkamülünə xidmət göstərmişdir. O, tarixin ən çətin və mürəkkəb ictimai-siyasi şəraitində mənsub olduğu xalqı zamanın qasırğalarından qoruyub çıxarmağı və irəli aparmağı bacarmışdır. Uzaqgörən tarixi şəxsiyyətin keçirdiyi məsuliyyətli və şərafətli yol, apardığı mübarizə, qazandığı nailiyyətlər başqa xalqlar üçün də düşündürücü və ibrətəməz nümunə olmuşdur. Beləliklə, Azərbaycanın çoxəsrlik tarixi salnaməsinə öz adını yazmış görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev digər xalqlar üçün də liderlik nümunəsi kimi qəbul edilmişdir.

Müasirlərinin xatirələrinə əsaslanaraq belə nəticəyə gəlmək mümkündür ki, liderlik istedadı Heydər Əliyevdə hələ gənclik illərindən müşahidə olunmuşdur. Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunda onunla birlikdə təhsil almış AMEA-nın müxbir üzvü Səfərrəli Babayev tələbə yoldaşlarının Heydər Əliyevi öz aralarında marşal adlandırdıqlarını onun tələbəlik dövründən mənəvi cəhətdən məğrur və cəsarətli olması ilə əlaqələndirmişdir. Başqa bir tələbə yoldaşı Zərqələm Əliyeva da xatirələrində Heydər Əliyevdən xilaskar kimi söz açmışdır. Heydər Əliyev şəhər mühitinin çətin sınaqlarında sadə kəndli tələbə qızların etibarlı arxası olmuşdu. Ali və orta ixtisas təhsili üzrə qiymət cədvəllərindəki "əla" qiymətlər Heydər Əliyevin bilik səviyyəsinin və istedadının, "marşal" və "xilaskar" kimi tanınması isə cəsarəti və uzaqgörənliyinin göstəricisi idi. Keçirdiyi kəşməkeşli və şərafətli ömür və mübarizə yolunun dərsləri, fitri istedadı, cəsarətli və uzaqgörənliyi Heydər Əliyevin bütövlükdə həyat və mübarizə yolunun barometri olduğunu ifadə etməyə tam əsas verir. Sadəcə olaraq onu nəzərə almaq lazımdır ki, şəxsiyyətini mühüm göstəriciləri olan həmin çoxcəhətli dəyərlər Heydər Əliyevdə adi insanlarda olan eyni keyfiyyətlərdən fərqli şəkildə təzahür etmişdir. Belə ki, istedadlı insanların mütləq əksəriyyəti konkret bir sahədə müəyyən bir istiqamət üzrə özlərinin fərqli qabiliyyətlərini nümayiş etdirdikləri halda, Heydər Əliyev simasında bu, kompleks şəkildə təzahür etmişdir. Hələ gənclik və tələbəlik illərindən müasirləri arasında marşallıq, rəssamlıq, memarlıq, aktyorluq, xilaskarlıq istedadı ilə fərqlənən Heydər Əliyev sonralar fenomenal yaddaşı, cəmiyyət həyatının bütün sahələrini əhatə edən hərtərəfli bilik və qabiliyyətləri ilə cəmiyyətləşmişdir. Tarixdə silinməz izlər açmış siyasi-təşkilati idarəetmə məharəti ilə o, mükəmməl dövlətçilik istedadına da malik olduğunu isbat etmişdir.

Çoxcəhətli qabiliyyətlərə və nadir istedadla malik olan görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev dünya dövlətçilik təcrübəsində və Azərbaycan dövlətçiliyi tarixində ən universal dövlət xadimidir. Nəinki Azərbaycan dövlətçiliyində, hətta dünya miqyasında universal qabiliyyətlərə malik olmaq baxımından Heydər Əliyevlə müqayisə edilə biləcək dövlət xadimi göstərmək çətinidir. Bu baxımdan universal qabiliyyətlərə malik olması ilə Heydər Əliyev dünya və Azərbaycan dövlətçiliyinin tarixinə öz imzasını qızıl həflərlə yazmışdır. Heydər Əliyevin çoxcəhətli istedadı və zəngin dövlət idarəçiliyi təcrübəsi Azərbaycan dövlətçilik tarixinin nadir hadisəsidir.

Dövlət idarəçiliyində və böyük siyasətdə hər şeydən qabaq mənsub olduğu xalqa arxalanacaq dövlət xidmət etməyin xalqa xidmət etmək demək olduğunu əyani şəkildə nümayiş etdirən Heydər Əliyev özünün çoxillik mübarizə yolunda dövlətçilik anlayışı ilə ümummilli idealların vəhdətini geniş mənada əbədiyyətə xidmət etmək nümunəsi olduğunu təsdiq etmişdir. Heydər Əliyev fenomeni - dövlətçiliklə xalqa xidmətin sarsılmaz vəhdətindən ibarətdir. Dövlətə və xalqa xidmətin möhtəşəm birliyi Heydər Əliyevin dövlətçilik istedadının möhürüdür. Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev mənalı həyatının bütün mərhələlərində rəhbərlik etdiyi Azərbaycan dövlətçiliyinə və mənsub olduğu Azərbaycan xalqına sondaqətə xidmət etmişdir. Sovet Azərbaycanının çətin və mürəkkəb siyasi-ideoloji şəraitində o, hakim kommunist partiyasının ideyalarının deyil, Azərbaycan xalqının milli maraqlarının həyata keçirilməsinə nail olmağı bacarmışdır. Bu cəhətdən Heydər Əliyev bütün məqamlarda, ən çətin zamanlarda xalqına yol açmaq və zifosini öz üzərinə götürmüşdür. Azərbaycan Dövlət Universitetinin 1969-cu ildə keçirilməsi 50 illik yubileyi mərəsimində Sovet Azərbaycanının rəhbərliyinin doğma ana dilində mərəzə etməsi nəinki respublikada, hətta keçmiş Sovetlər İttifaqı miqyasında böyük əks-səda doğurmuşdur. Dövlət başçısının rəsmi tədbirdə hakim iqtidarın yox, mənsub olduğu xalqın dilində nitq söyləməsi o dövrün şərtlərinə görə rast gəlinməyən qeyri-adi bir hadisə idi. Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının rəhbəri Heydər Əliyevdən qabaq SSRİ-nin təcrübəsində buna bənzər hər hansı bir hadisə baş verməmişdi. Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev Sovetlər İttifaqında siyasi-ideoloji mühihi milli-mənəvi dəyərlərə, ölkə maraqlarına dəyişdirməyə doğru qeyri-adi dərəcədə cəsarət nümunəsi göstərən nadir dövlət xadimi idi. Sovetlər İttifaqı dövründə nəinki özündən əvvəl, hətta sonralar da digər müttəfiq respublikalarda belə bir hadisə təkrar edilməmişdir. Bu, sadəcə ölkə miqyasında keçirilən mühüm bir tədbirdə ana dilində danışmaq nümunəsi olmayıb, respublika rəhbərinin dövlət işini mənsub olduğu xalqa doğru istiqamətləndirməsinin, Azərbaycançılıq missiyasının parolu idi. Bu tarixi hadisədən sonrakı dövrdə Azərbaycanda baş vermiş ədəbi-mə-

dəni hadisələr Azərbaycançılıq amalının Heydər Əliyev üçün əsas meyar olduğunu nümayiş etdirmişdir. Heydər Əliyevin siyasi iradəsi ilə 1978-ci ildə Azərbaycan SSR-in Konstitusiyasına Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi daxil edilməsi də həmin dövrün nadir tarixi hadisəsi idi.

Azərbaycanın görkəmli ədəbiyyat və incəsənət xadimlərinin yubileylərinin ölkədə və ittifaq miqyasında tənətoş şəkildə qeyd edilməsi, onlara SSRİ-nin ən yüksək fəxri adlarının verilməsi, hətta bezi tədbirlərin (məsələn, İmadəddin Nəsiminin yubileyinin) UNESCO miqyasında keçirilməsi Sovet Azərbaycanının rəhbərliyinin Azərbaycançılıq üfqiqlərini təsəvvür etmək üçün əsas verir. Heydər Əliyev sət sovet rejimi çərçivəsində Azərbaycançılıq ideyalarının həyata keçirmək istedadını nümayiş etdirən görkəmli dövlət xadimidir. Azərbaycançılıq istiqamətində həyata keçirdiyi ardıcıl və məqsədyönlü siyasətlə Heydər Əliyev xalqımız dövlət müstəqilliyinə hazırlamışdır. Məhz Ulu Öndər Heydər Əliyevin sayəsində müstəqillik, dövlətçilik və azərbaycançılıq baxımından ölkəmiz və xalqımız diğər müttəfiq respublikalardan bir tarixi mərhələ qabaqda olmuşdur. Heydər Əliyev bütün məqamlarda zamanı qabaqlamağı bacarmış liderdir.

Keçid dövrü adlandırılan 1988-1991-ci illərdə, ümumiyyətlə, XX əsrin doxsanıncı illərinin ortalarına qədər keçmiş SSRİ-də və Azərbaycanda baş verən bütün ictimai-siyasi hadisələr görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin adı və mübarizəsi ilə üzvi surətdə əlaqədardır. SSRİ adlandırılan dövlətin çökdürülməsində Heydər Əliyevin atdığı addımların böyük təsiri olmuşdur. Xalqımızın taleyində ən faciəli hadisə olan SSRİ qəribə orqanlarının 20 yanvar 1990-cı ildə Bakı şəhərində tövətirdiyi qanlı fəlakət həyatının siyasi mühaciyyət dövrünü yaşayan görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin bir gün sonra Azərbaycan Respublikasının Moskvadakı daimi nümayəndəliyində gələcək ciddi siyasi bəyanatla çıxış etməsi xarakterli etibarilə milli azadlıq hərəkatına çevrilmişdir. SSRİ-nin əsas rəhbər simalarından biri olması və istifadəyə gətirilməsi üçün hor addımı sovet imperiyasının nəzarətində olan Heydər Əliyevin 21 yanvar 1991-ci il tarixdə Moskvada şəhərdəki Azərbaycan daimi nümayəndəliyindəki siyasi bəyanatı təkcə Azərbaycanda milli-azadlıq hərəkatına tokan verməklə qalmayıb, digər müttəfiq respublikalarda da sovet imperiyasına qarşı mübarizə apararaq milli qüvvələri cəsarətləndirmişdir. Bu mənada Heydər Əliyevin 21 yanvar 1990-cı il Moskvada bəyanatı SSRİ-nin çökməsinin parolu kimi səslənmişdir. Eyni zamanda kommunist partiya-

sının əsas rəhbərlərindən biri olmuş Heydər Əliyevin xalqın xeyrinə dəyişən zamanı düzgün qiymətləndirərək, Siyasi Büro üzvləri arasında birinci olaraq hələ hakimiyyətdə qalan partiyanın sıralarından çıxması da SSRİ-nin dağılmasına təsir göstərən faktorlardan birinə çevrilmişdir. Bundan başqa, həyatını böyük risklər qarşısında qoyaraq, çox çətin şəraitdə Kremlin sədlərini qıraraq Vətəne qayıtmaya da Heydər Əliyevin mürəkkəb ictimai-siyasi böhranlar dövrünü yaşayan Azərbaycan xalqının müstəqillik uğrunda mübarizəsinə dəstəyinin bariz nümunəsi idi. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin deputatı kimi bu siyasi təşkilatın rəsmi iclasına sədrlik edərək, böyük cəsarətlə Azərbaycanın üçrəngli bayrağının dövlət rəmzi olaraq qəbul edilməsinə nail olması dövlət müstəqilliyi uğrunda mübarizənin nadir tarixi hadisəsidir. SSRİ-nin dağılmasından 11 ay əvvəl baş vermiş üçrəngli bayraq hadisəsi Heydər Əliyevin cəsarəti ilə yanaşı, həm də böyük uzaqgörənliyinin əməli ifadəsidir.

Eyni zamanda məhz Heydər Əliyevin siyasi iradəsi və böyük uzaqgörənliyi sayəsində 21 noyabr 1992-ci ildə Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılması ciddi surətdə itirilmək təhlükəsi ilə üzləşmiş müstəqil dövlətimizin xilas edilməsinin ən böyük hadisəsi olmuşdur. Beləliklə, Heydər Əliyev Azərbaycanda milli azadlıq hərəkatına əsl dövlət xadimi və uzaqgörən lider kimi böyük xidmət göstərmiş, dövlət müstəqilliyi uğrunda mübarizəyə ilham və dəstək vermişdir. Bütün bunlara görə görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev Azərbaycanda müstəqil dövlətçiliyin banisi və böyük qurucusudur.

Azərbaycan xalqının tarixi taleyinin ən böyük hadisəsi olan müstəqil Azərbaycan Respublikasına ən çətin şəraitdə böyük bacarıqla rəhbərlik etməsi, ölkəmiz və xalqımız qarşısında əsl xilaskarlıq missiyasını qətiyyətlə yerinə yetirməsi Heydər Əliyevin Azərbaycan dövlətçiliyinə ən böyük xidmət nümunəsidir. Ulu Öndərin Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri kimi fəaliyyətə başladığı 15 iyun tarixinin ölkəmizdə Milli Qurtuluş Günü kimi qeyd edilməsi ilə müstəqil dövlətimiz özünün siyasi dayaqlarını qəti şəkildə möhkəmləndirmişdir. Ümumiyyətlə, Heydər Əliyevin Azərbaycan Respublikasında yenidən siyasi hakimiyyətə qayıdışı ilə ölkəmizdə dövlət müstəqilliyinə münasibətə nəzər çərçimədə olan ümidlərlər və çətinlik mərhələsi arxada qalmış, xalqımızda sabaha doğru böyük inam yaranmışdır.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin 1993-2003-cü illərdə Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik

etməsi ilə müstəqil dövlətimiz parçalanmaqdan, yox olmaqdan, real vətəndaş müharibəsi təhlükəsindən xilas edilmişdir. Siyasi fəaliyyətinin bu tarixi mərhələsində də Heydər Əliyev üçün xalq və dövlət anlayışları bir-birini möhkəm surətdə tamamlamışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi Heydər Əliyev xalqımızı qardaş qırğımından, ölkəmizi isə dövlət müstəqilliyini itirmək təhlükəsindən xilas etmişdir. Məkrli xarici qüvvələrin planları əsasında yerli xayanətkar qüvvələrin iştirakı ilə törədilmiş dövlət çevrilişi cəhdləri Heydər Əliyevin xalqı öz ətrafında birləşdirmək bacarığını göstərən dəf edilmişdir. Heydər Əliyevin ölkə daxilinə yerləşdirilmiş separatçı qüvvələri sıradan çıxarması və ictimai-siyasi sabitliyə nail olması dövlət müstəqilliyi andına əsl sondaqət və əməli xidmətin canlı ifadəsidir. Dünya tarixinə "Əsrin müqaviləsi" hadisəsi kimi daxil olmuş məşhur neft kontraktlarının imzalanması Azərbaycanda siyasi-iqtisadi böhranın aradan qaldırılması sahəsində ən helledici hadisələrdən biridir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olan "Əsrin müqaviləsi" geniş mənada müstəqil Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq münasibətlərdəki yerini möhkəmləndirən və siyasi-iqtisadi rolunu daha da artıran möhtəşəm hadisədir. Böyük güclərin toqquşan gedişləri ilə regionda və Azərbaycanda tarixin təkərrüflərinin olmasına baxmayaraq, Heydər Əliyevin böyük siyasi məharəti sayəsində baş tutmuş "Əsrin müqaviləsi" özünün siyasi-iqtisadi əhəmiyyətinə görə əsrin əfsanəsi adlandırılmağa layiqdir.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin tarixi taleyində Heydər Əliyevin siyasi iradəsi ilə ölkəmizin Konstitusiyasının qəbul edilməsi, Azərbaycanın Avropa Şurasının üzvlüyünə qəbul olması, Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin dayandırılması üçün atəşkəslə bağlı sazişin bağlanması və digər hadisələr əhəmiyyətli rol oynamışdır. Heydər Əliyev özünün düşünülmüş siyasi gedişləri ilə regionda və Azərbaycanda tarixin təkərrüflərinin olmasına baxmayaraq, Heydər Əliyevin böyük siyasi məharəti sayəsində Qarabağ ətrafında dünyada yayılmış yalançı erməni təbliğatı dağıdılmışdır. Azərbaycan gerçəkliklərinin dünyada tanınması baxımından Heydər Əliyev təkbəşinə dünya erməni lobbisinə və onların tərəfdarlarına qalib gəlmişdir. Bütün bunlar Azərbaycanda dövlət müstəqilliyinin müqəddəratının həll edilməsində xüsusi əhəmiyyətə malik olan tarixi hadisələrdir.

Azərbaycanda elm və təhsilin inkişafında da görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri olmuşdur. Azərbaycan Milli Elmlər Akademi-

yasının inkişafının və yenidən qurulmasının əsas hadisələri Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı və fəaliyyəti ilə üzvi surətdə əlaqədardır. Sovet hakimiyyəti illərində akademiya elmi tədqiqat institutlarının şöbələrinin genişləndirilməsi, akademiya təsərrüfat hesabı xüsusi Konstruktör Bürosunun yaradılması və fəaliyyətinin təşkili yalnız respublikanın birinci şəxsinin keçmiş Sovetlər İttifaqının rəhbər dairələrindəki nüfuzu hesabına həll edilə bilən məsələlər idi. Çünki akademiya fəaliyyət göstərən xüsusi konstruktör büroları dövlət sifarişləri əsasında bütçədənəknar vəsaitlər əldə etmək imkanına malik idi. Bütçədənəknar vəsait anlayışı bugünkü mənada sahibkarlıq fəaliyyətindən əlavə sifarişləri əsasında bütçədənəknar vəsaitlər əldə etmək imkanına malik idi. Bütçədənəknar vəsait anlayışı bugünkü mənada sahibkarlıq fəaliyyətindən əlavə sifarişləri əsasında bütçədənəknar vəsaitlər əldə etmək imkanına malik idi. Bütçədənəknar vəsait anlayışı bugünkü mənada sahibkarlıq fəaliyyətindən əlavə sifarişləri əsasında bütçədənəknar vəsaitlər əldə etmək imkanına malik idi. Bütçədənəknar vəsait anlayışı bugünkü mənada sahibkarlıq fəaliyyətindən əlavə sifarişləri əsasında bütçədənəknar vəsaitlər əldə etmək imkanına malik idi.

Müstəqillik dövründə də Ulu Öndər Azərbaycan elminin inkişaf etdirilməsinə böyük xidmət göstərmişdir. Akademiya Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası statusunun verilməsi ölkəmizdə mövcud olan elmi ənənədən fərqli olaraq bu dövlət elmi təşkilatının ölkəmizin və xalqımızın milli maraqlarına və dövlətçilik mənafeələrinə xidmət etməyə doğru istiqamətləndirilməsinin təmin edilməsi demək idi. SSRİ-dən ayrılmasından müttəfiq respublikalardan heç birinin akademik qurumunun adına "milli" sözü əlavə edilməmişdir. Azərbaycan Respublikasında isə təkə Milli Elmlər Akademiyasına deyil, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat Muzeyinə və Azərbaycan Tarixi Muzeyinə də milli statusu verilmişdir. Bütün bunlar Azərbaycanda akademik elmi mühitin mahiyyətinin əsaslı şəkildə dəyişdirilərək, keçmişdəki ideoloji xarakterli elmi qurumdan ölkə maraqlarına xidmət edən milli akademik quruma keçidə hesablanmış dövlət səviyyəli addımlar idi. Heydər Əliyevin Azərbaycan elminə açdığı işıqlı yol bu gün də alimlərimiz və elmi qurumlarımız üçün əhəmiyyətli olan üfqiqlərdir.

Beləliklə, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev Azərbaycana çoxillik rəhbərliyi dövründə həmişə azərbaycançılıq, vətənpərvərlik və müdriklik nümunəsi göstərmişdir. Heydər Əliyev sağlamlıqda ikən mənsub olduğu xalqın Ümummilli Lideri kimi etiraf olunmuşdur. Keçmiş SSRİ rəhbərlərindən heç biri nəinki öz sağlamlığında, hətta sonrakı dövrlərdə də Ümummilli Lider statusu qazana bilməmişdir. Böyük dövlət xadimi Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideridir. Eyni zamanda Heydər Əliyev öz epoxasını yaratmış tarixi şəxsiyyətdir. Heydər Əliyev epoxası - Azərbaycan xalqının iqtisadi-mədəni gerilikdən inkişaf etmiş ölkələrdən birinə çevrilmək dövrü demək idi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinin dönmədən irəli aparmağa davam edir. Ölkəmizdə Heydər Əliyevin müstəqil dövlətçilik və azərbaycançılıq idealları yaratdığı şəkildə yeniləşdirilərək və zənginləşdirilərək yaşadığımız Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi dorin və əsaslı islahatlar Azərbaycan Respublikasının inkişaf etmiş bir regiona çevirmişdir. İlham Əliyevin həyata keçirdiyi hortorəfli inkişaf proqramı Azərbaycan xalqına bütün sahələrdə böyük uğurlar qazanmışdır. Xüsusən Müzəffər Ali Baş Komandanın "dəmir yumruğu" u ilə 44 gün ərzində Qarabağın işğaldan azad edilməsi tarixlərsə sığmayacaq qədər möhtəşəm hadisədir. İtirilmiş torpaqlarımızın Vətən müharibəsində qazanılmış tarixi zəfərdən sonra böyük sürətlə yenidən qurulması əfsanələrinin, nağılların gerçəkləşdirilməsi deməkdir. Möhtəşəm tarixi zəfərlərə imza atılması və yeni üfqiqlərə doğru hərəkatın genişlənməkdə davamı etməsi Azərbaycan Respublikasının İlham Əliyev erasının reallıqlarıdır. Qarabağ zəfəri və Böyük qayıdış hərəkatı misilsiz qəhrəmanlıq nümunəsidir. Heydər Əliyev epoxasının böyük dərsələrindən keçmiş Azərbaycan xalqı Prezident İlham Əliyev erasının irəliyə doğru çağırışlarının işığında böyük gələcəyə doğru qətiyyətlə yol gedir.

Azərbaycan xalqının əbədiyaşarlıq nümunəsi qazanmış Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin tarixi dərsləri sabahlara gedən yollarda xalqımıza bələdçilik edir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2023-cü ildə "Heydər Əliyev İli" elan etməsi görkəmli dövlət xadiminin müstəqil dövlətçilik və azərbaycançılıq ideallarının geniş miqyasda təbliğ edilməsi vasitəsilə gələcəyə baxışın daha da möhkəmləndirilməsinə xidmət edir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dünya siyasətinin və xalqımızın irəliyə doğru inkişafının önündə getməklə yeni tarixi epoxanın lideri kimi ölkəmizi qələbədən-qələbəyə aparmağın yeni-yeni nümunələrini göstərir.

İsa HƏBİBBƏYLİ,
AMEA-nın prezidenti,
Milli Məclisin deputatı,
akademik

Azərbaycanın özü qədər əbədi

Xilaskar, Qurucu, Birləşdirici Lider

Azərbaycanda hər il "Heydər Əliyev İli" sayıla bilər!

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə 2023-cü il "Heydər Əliyev İli" elan olundu. Həmin üyündən olan, xalqımızın yekdillik rəziləyi ilə qarşılanan qərardır.

Növbəti ildə Ulu Öndərimizin anadan olmasının 100 ili tamam olur.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin gördüyü işlər o qədər çox, geniş və əhatəlidir ki, əslində, onları yenidən xatırlamaq, bir daha minnətdarlıqla anmaq üçün bir il ancaq kifayət edər.

Elə burada da qeyd edək ki, gerçək həyatda Heydər Əliyev hər gün xatırlanır, hər gün anılır.

Çünki daim bizimlədir, daim onun yaratdığından bəhrələnir, qurduğu yeni Azərbaycanı yaşayır, müəyyən etdiyi siyasi kursla dönmədən irəliləyir.

Azərbaycan tarixində Azərbaycan üçün Heydər Əliyev qədər çoxəhətlili və gərəklili işlər görüb, xalqına xidmət edən ikinci dövlət başçısı olmayıb!

Əlbəttə, ən əvvəl gərəklili xalq xidməti etməyi bacaran, bunun yollarını və imkanlarını müəyyənəndirərək sonra reallaşdırılan.

Ulu Öndər Heydər Əliyev hansı ictimai-iqtisadi formasiyada yaşamasından, hansı vəzifə tutmasından asılı olmayaraq daim ölkəsi, xalqı üçün, Azərbaycanın indisi və gələcəyi üçün nəşə etməyi bacarıb və edib!

Sovet Azərbaycanı kommunizm ideologiyasına xidmət edən dövlət idi.

SSRİ adlı nəhəng dövlətin tərkibində fəaliyyət göstərən on beş müttəfiq respublikadan biri sayılırdı.

Bələ bir quruluşda hər şey mərkəzdən - Moskvadan idarə olunurdu.

Həm də təkə idarə olunmurdu, bütün "kiçik qardaş"ların qazandıqlarının sahibi "mərkəz" idi.

Hər şey mərkəzin istəyi və iradəsi ilə "ümumittifaq fondu" adlanan bir quruma toplanır, sonra isə onun tərəfindən bölünürdü.

Müttəfiq respublikanın heç hansı öz ərazisində özünə bir zavod, fabriki belə tikə bilməzdi.

Bundan ötrü xüsusi qoralarla "ümumittifaq fondu"ndan vəsait ayrılmalı idi.

Həmin vəsaitin ayrılması üçün isə əvvəlcədən Sov.İKP MK-nın qərarının olması vacib şərt sayılırdı.

Sadə şəkildə desək, hamı qazanıb Moskvaya göndərirdi, onlar isə kimə nə qədər istəsələr, ayırırdılar.

Sovet dövründə "plan" adlı hökmlü tapşırıq da mövcud idi. Hər bir müttəfiq respublikaya nədən nə qədər - istər sənaye, istər kənd təsərrüfatı məhsulu olsun - istehsal edib mərkəzi fonda təhvil verməsi vacib sayılırdı.

Planı ödəməyənlər cəzalandırılırdı, ona ayırmalar azaldılır, respublika maddi və mənəvi cəhətdən ziyan çəkirdi.

Heydər Əliyev böyük enerji, təcrübə, bilik sahibi olmaqla bəhrədar, həm də mahir təşkilatçı idi.

İnsanları qısa müddətdə səfərbərliyə almağı, qüvvələri qarşıdakı vəzifələrin uğurlu həllinə yönəltməyi məharətlə bacarırdı.

Azərbaycana ilk rəhbərliyi dövründə bunu döna-döna sübuta yetirdi.

Heydər Əliyev 1969-cu ildə ölkəyə rəhbər seçildə Azərbaycan geridə qalmış, kənd təsərrüfatı və sənayesi bərbad vəziyyətə düşmüş, mədəni və dolanışiq səviyyəsi digər müttəfiq respublikalardan aşağı olan ölkə idi.

Bələdə itifaqdan aldığı cüzi vəsait onun yüksəlməsinə və xalqın maddi vəziyyətinin yaxşılaşmasına kifayət etmirdi.

Heydər Əliyev qısa müddətdə neft sənayesini qaldırdı, Azərbaycanda yeni sənaye sahələri yaratdı, kənd təsərrüfatını sürətli inkişaf yoluna çıxardı.

Şəxsi nüfuzundan da istifadə etməklə, mərkəzin hesabına ölkədə yeni fabriklər və zavodların açılmasına, qabaqcıl istehsalat sahələrinin yaradılmasına, kənd təsərrüfatının texnika və elmi yeniliklərin nailiyyətləri ilə təminatına nail olurdu.

Ulu Öndərin Azərbaycana birinci rəhbərliyi dövründə Azərbaycan sürətlə inkişaf etdi, əhalinin sosial vəziyyəti əsaslı şəkildə yüksəldi.

Bakıda xeyli sayda yeni sənaye sahələri yaradıldı, yeni mikro rayonlar salındı, insanlar təzə mənzillərə köçürüldü, yüksək məaşı iş yerləri açıldı, yeni ali və orta ixtisas təhsili müəssisələri öz qapılarını gənclərin üzünə açdı, mədəniyyət, səhiyyə ocaqları, idman qurğuları tikildi.

Azərbaycan gəncləri dövlət hesabına SSRİ-nin digər şəhərlərindəki tanınmış ali məktəblərə daxil olaraq nadir ixtisaslara yiyələndilər. Onların bir çoxu müstəqil Azərbaycana da xidmət etdi.

Azərbaycan kəndi öz simasını büsbütün dəyişdi. Kənd əkinçisi bol məhsul istehsal edərək yaxşı qazanc götürdü, özünə yüksək güzəran qurdu. Köhnə daxmalardan, çiy kəpiklə tikilmiş komalardan ikimərtəbəli daş evlərə köçdü, evində müasir məişət əşyaları, qapısında təzə minik maşınları göründü. Fəhlə də, kəndli də övladlarına təhsil verərək ev-çişik sahibi etdilər.

Azərbaycan qabaqcıl respublika kimi ittifaq miqyasında tanınaraq hörmət sahibinə çevrildi.

Ulu Öndər Heydər Əliyev qurulu, inkişaf etmiş Azərbaycanı qoyaraq dəvət olduğu mərkəzə, SSRİ-nin rəhbərlərindən biri kimi Moskvaya işləməyə getdi.

Təəssüf ki, bu müvəqqəti ayrılıq ölkəyə də, onun hər bir vətəndaşına da baha başa gəldi.

M.Qorbaçovun baş rolda oynadığı "yenidənqurma" oyununu Azərbaycana uğursuzluqlar gətirdi.

Mərkəzdən, Qorbaçovun özündən və arvadından dəstək alan ermənilər separatçılıq yolunu tutdular, Azərbaycanla silah gücü ilə danışımağa başladılar.

Vaxtında ordu qurulmaması, torpaqların müdafiəsinin təşkil edilməməsi faciə ilə nəticələndi.

Azərbaycan 20 min övladını şəhid versə də, 20 faiz ərazisi işğala məruz qaldı.

Xalq fəlakətli günlərə düşərək qaçqın və məcburi köçkünlərə çevrildi, arxasız və sahibsiz qaldı.

Son anda müdrik xalqımız ən düzgün qərarını qəbul edərək sınımış oğlunu, böyük siyasətdən bədxahları tərəfindən uzaqlaşdırılmış Heydər Əliyevi yenidən ölkə rəhbərliyinə dəvət etdi.

Ordusuz, silahsız geriyyə qayıdan Ulu Öndər xalqı fəlakətdən qurtarmaq, kövrək müstəqilliyi məhv etmədən xilas etmək üçün gecə-gündüz çalışdı, uzaqgörən siyasəti, müdrik addımları və yorulmaz fəaliyyəti ilə ölkəni məhv etmədən xilas etdi:

* Azərbaycanı özbaşnalıqdan, kaos və anarxiyadan, xəyanətkarlıqdan qorudu, möhkəm və dönməz sahiblik yaratdı.

* İki dövlət çevrilişinə cəhdin qarşısını qətiyyətlə, xalqın etimad və dəstəyinə arxalanaraq aldı.

* Milli maraqların təminatını əsas tutmaqla "Əsrin müqaviləsi" neft kontraktının imzalanmasına, Azərbaycanla dünyanın aparıcı dövlətlərinin maraqlarının uzlaşdırılmasına nail oldu.

* Ordu quruculuğu prosesinin əsasını qoydu, Horadiz əməliyyatı keçirərək, 20-dən çox yaşayış məntəqəsini geri qaytararaq, erməniləri atəşkəs barədə sazişi imzalamağa vadar etdi.

* Ən əsası, layiqli siyasi varis yetişdirdi, müstəqil Azərbaycanın gələcək inkişaf konturlarını cızmaqla uğur və qələbələrə çatdıran yeni, müasir inkişaf istiqamətlərini müəyyənəndirdi.

* Azərbaycan xalqına son vəsiyyətini edərək sevdiyi xalqından cismən ayrıldı.

Xalq sevimli rəhbərinin vəsiyyətinə hörmət və ehtiramla əməl etdi.

Onun göstərdiyi yoldan heç zaman kənara çıxmadı.

Çünki yalnız bu yol onu həqiqi istəklərinə, xoşbəxtliyə və səadətə qovuşdurur.

Çünki bu yol ona rifah və rahatlıq gətirir.

Çünki bu yol müstəqilliyi möhkəmləndirir, dövlətin gücünü və qüdrətini artırır, dünyada nüfuz sahibinə çevirir.

Əslində, xalq, onun hər bir üzvü hər gün, hər zaman sevimli rəhbərini yanında hiss edir.

Çünki bu gün də qazanılan hər bir qələbədə, hər bir uğurda Ulu Öndərimizin əməllərini görür, yaratdığı təməldən bəhrələnirik.

2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsi hər birimizin ürəyindəndir.

Hər bir azərbaycanlı mühtərəm Prezident İlham Əliyevin bununla bağlı verdiyi sərəncamı razılıqla qarşılayıb.

Əslində, Azərbaycanda hər il "Heydər Əliyev İli" sayıla bilər! Çünki hər il Heydər Əliyevin memarı və qurucusu olduğu müasir Azərbaycan daha da inkişaf edərək irəliyə doğru yeni bir addım atır!

Çünki Azərbaycan dönmədən Heydər Əliyev siyasi kursu ilə irəliləyərək yeni qələbələrə nail olur!

Çünki hər il Heydər Əliyevin arzu və tövsiyələrinin həyata keçirilməsi sayəsində Azərbaycan iqtisadi və hərbi qüdrətini artırır, siyasi nüfuzunu yüksəldir, Azərbaycan xalqının sosial rifahı və həyat səviyyəsi daha da yüksəlir.

Budur, Ulu Öndərimizin ən müqəddəs vəsiyyətlərindən biri şəriflə yerinə yetirilərək, 44 günlük Zəfər müharibəsi sayəsində işğal altındakı torpaqlarımız azad olundu!

İndi növbədə Böyük qayıdış və Qarabağın cənnətə çevrilməsidir!

İnanırıq ki, Heydər Əliyev siyasi kursunun ən layiqli davamçısı cənab İlham Əliyev bu vədəni də layiqlicə yerinə yetirəcək, müstəqil və qüdrətli Azərbaycanı Heydər Əliyevin arzu etdiyi yüksəkliyə ucaldacaqdır.

2023-cü ildə isə hər birimiz Azərbaycanın çiçəklənməsi namına var gücü ilə çalışacağıq!

Ulu Öndəri hər gün, hər saat minnətdarlıqla xatırlayaraq, övlad borcunu şəriflə yerinə yetirəcəkdir!

2023-cü ilin mübarək, Azərbaycan!

"Heydər Əliyev İli" n mübarək, Azərbaycan!

Azərbaycanın özü qədər əbədi

İlk növbədə SSRİ Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsi və SSRİ Rabitə Nazirliyi Azərbaycan KP MK ilə birlikdə Bakıdan fars dilində verilişlərin artırılması, İran ərazisində televiziya yayımlarının qəbulunun gücləndirilməsi imkanları barədə məsələyə baxmalı idi. İki ölkənin televiziya və radio qurumları müştərək proqramlar hazırlamaq, SSRİ Dövlət Nəşriyyat Komitəsi fars və Azərbaycan dillərində ərəb və kiril qrafikaları ilə lüğətlər və dərs vəsaitləri nəşr etməli idi. İrana fars dilində tarixi və inqilabi ruhlu kinolar göndərilməsi nəzərdə tutuldu. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin sifarişilə SSRİ Mədəniyyət Nazirliyi İranda yayılmaq üçün Azərbaycan milli musiqisi yazılmış 1000 nüsxə qramplastinka və maqnetofon kaseti hazırlamaq idi. "Müsləmanlar SSRİ-də" adlı jurnalın fars dilinə tərcümə edilib 3 min nüsxədə İranda yayılması nəzərdə tutuldu. SSRİ Dövlət Plan Komitəsi, SSRİ Rabitə Nazirliyi və başqa strukturlar Azərbaycan radiosu və televiziyasının İran Azərbaycanı ərazisində yayılması üçün tədbirlər işləyib hazırlamaq və bu məqsədlə nəzərdə tutulan xərclərin artırılmasına baxmalı idilər. Qərar vacib olan bir sıra başqa tədbirlərin həyata keçirilməsi də nəzərdə tutuldu.

Heydər Əliyev həmin qərara uyğun olaraq, Azərbaycan KP MK bürosunda məsələnin müzakirəsini keçirdi. 1980-ci il iyul ayının 15-də MK bürosunun iclasında (pr. №146, par. 4) "İrana informasiya-təbliğat işinin gücləndirilməsi haqqında" adlı qərar qəbul edildi. Qərarla yazılırdı ki, Azərbaycan SSR Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsi və Rabitə Nazirliyi bir ay müddətində Bakıdan Azərbaycan və fars dillərində televiziya verilişləri radiusunun genişləndirilməsi imkanlarını öyrənməli, Cənubi Azərbaycan ərazisində televiziya və radio verilişlərinin gücünün artırılmasına dair konkret təkliflər işləyib hazırlamaq üçün Azərbaycan xarici ölkələrdə gələn məktubların təhlili üçün alim və müəssisələr cəlb edilməli, SSRİ-də islamın və müsəlmanların vəziyyətinə dair televiziya və radio verilişləri, Azərbaycan EA və Ali və Orta İxtisas Təhsil Nazirliyi İranda yayılmaqdan ötrü Azərbaycan və fars dillərində ictimai-siyasi ədəbiyyat, Azərbaycan-fars, fars-Azərbaycan lüğətləri, xarici ölkələrdə yayılmaq üçün hər il avqust ayının 1-i üçün "SSRİ-də Azərbaycan dilində kitablar" adlı kataloq hazırlanmalı idi. Bu məqsədlə poqlitrafıya bazası genişləndirilməli, Azərbaycan Dövlət Kinematografiya Komitəsi "Azərbaycanfilm" in istehsalı olan yaxşı filmləri seçib kadr arxasında fars dilində oxunmaq üçün göndərməli, İranda və Cənubi Azərbaycanda Azərbaycan filmləri festivalı, Azərbaycan SSR-də isə İran filmləri festivalı keçirilməli idi. İranda sərhəddə yerləşən Cəbrayıl, İmişli, Lerik və Ordubad rayonlarında ötürücü stansiyaların tikilməsi nəzərdə tutuldu.

Qərarda "İranda və Cənubi Azərbaycanda Azərbaycan filmləri festivalı" ifadələrinin yazılması onu göstərir ki, Azərbaycan rəhbəri Cənubi Azərbaycana əlahiddə, İranda ayrı baxırdı. Heydər Əliyev qərarda nəzərdə tutulan məsələlərin icrasına qətiyyətli başladı. Cənubi Azərbaycana və İrana dair tədqiqat işləri genişləndirildi. EA Şərqişnaslıq İnstitutunda Cənubi Azərbaycan şöbəsi yaradıldı. İrana ictimai-siyasi məlumat və bədii ədəbiyyatın göndərilməsi artırıldı. Gömrük məntəqələrinə, Cənubi Azərbaycan limanlarına üzən gemilərə Azərbaycan milli musiqisi yazılmış kasetlər verildi. Bu məqsədlərin həyata keçirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş maliyyə vəsaitləri artırıldı.

Azərbaycan radiosunun İran redaksiyasının bazasında 1980-ci ildə müstəqil Cənubi Azərbaycan redaksiyası yaradıldı. Cənubi Azərbaycana yayılmaq üçün Azərbaycan radio verilişlərinin həcmi artırıldı, cənubdakı sərhədboyu məntəqələrdə yaşayan əhalinin Azərbaycan televiziyasını seyr etmək imkanı genişləndi. Bu isə cənubluların ana dilini, milli-mənəvi dəyərləri unutmalarını

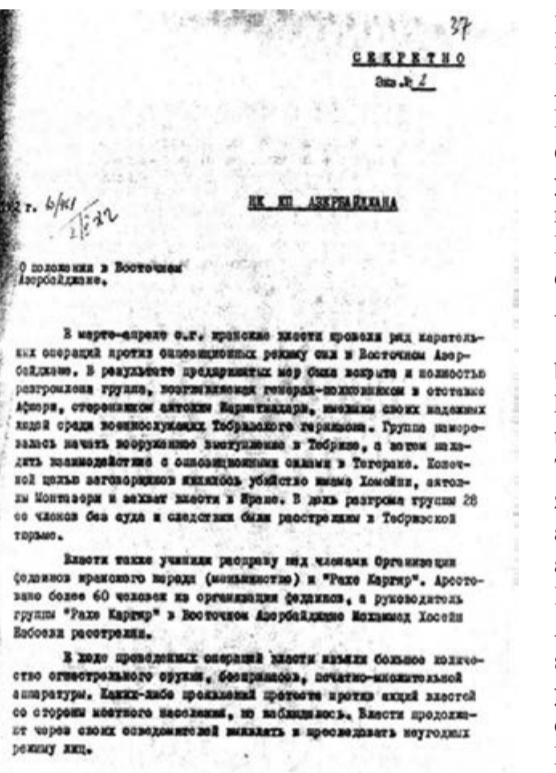
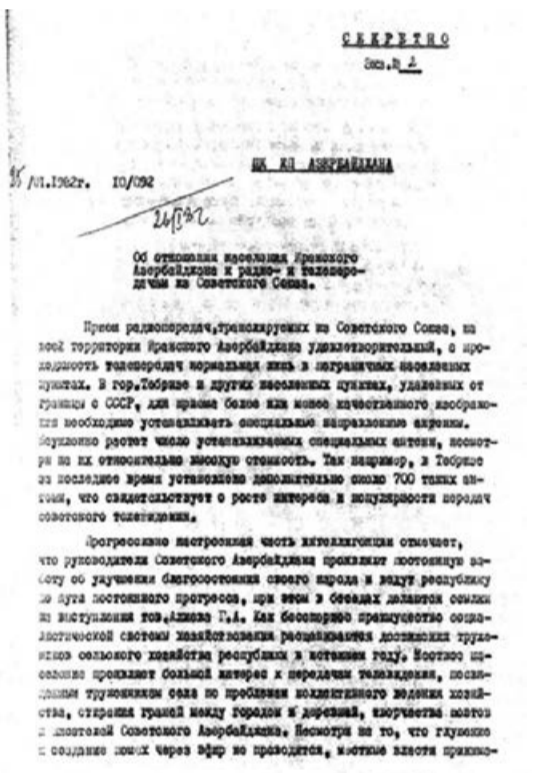

Balaş Azəroğluya orden təqdim edilir

Qulam Danişyan

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ CƏNUBİ AZƏRBAYCAN

da, Şimali Azərbaycana əlaqələrin güclənməsində təsirli rol oynayırdı. Bundan sonra Avropa ölkələrində və ABŞ-də yaşayan cənubluların Azərbaycan SSR-dəki qohumları ilə məktublaşmaları çəxaldı. Bəlo bir fakt müqayisə üçün diqqətlə cəlb edirik ki, əgər 1979-cu ildə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin ünvanına xarici ölkələrdən gələn 1008 məktubdan 213-ü Cənubi Azərbaycandan, Avropa və ABŞ-də yaşayan cənublulardan alınmışdısa, 1980-ci ildə xaricdən gələn 1019 məktubun 461-i cənubi azərbaycanlılardan alınmışdı. Həmin məktub müəlliflərinin Azərbaycan ana dilində kitab, dərslik, qramplastinka və bukletlər göndərilməsi. Yazışmalar və göndərişlər milli ruhun yüksəlməsinə, cənubluların özlərinə inam hissəsinin artmasına kömək edirdi.

Bütün bu tədbirlər nəticəsində Azərbaycan televiziyasına cənubda maraq getdikcə artırdı. Azərbaycan xüsusi xidmət orqanının 1982-ci il 25 yanvar tarixli 10/092 №-li məxfi məlumatında yazılırdı ki, Azərbaycan televiziyasına baxmaq üçün Tehran, Buxara, Daşkənd, Şərqişnaslıq İnstitutunda Cənubi Azərbaycan şöbəsi yaradıldı. İrana ictimai-siyasi məlumat və bədii ədəbiyyatın göndərilməsi artırıldı. Gömrük məntəqələrinə, Cənubi Azərbaycan limanlarına üzən gemilərə Azərbaycan milli musiqisi yazılmış kasetlər verildi. Bu məqsədlərin həyata keçirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş maliyyə vəsaitləri artırıldı.

Sonrakı illərdə də bu istiqamətdə iş davam etdirildi. Sov. İKP MK katibliyinin 1986-cı il 4 iyul tarixli st 14/52 qş №-li "İrana xüsusi radio-verilişləri haqqında tam məxfi, xüsusi qovluq" qıfı ilə qərarına əsasən "Sülh və tərəqqi" radiostansiyası çərçivəsində İrana fars və Azərbaycan dillərində ümumi həcmi gündə 1 saat olan verilişlər açıldı, bu vaxtdək fəaliyyət göstərən "Səda melle İranda" radiostansiyası ləğv edildi. Qeyd etmək lazımdır ki, "Səda melle İranda" radiostansiyası

SSRİ ərazisində İran milli-vətənpərvər qüvvələri adından elan olunmuş proqramlar yayılmırdı. Bu radiostansiya hələ 1959-cu il mart ayının 3-də Sov. İKP MK-nın qərarına əsasən, İran xalqı ölkədə dəyişikliyə səfərbər etmək məqsədilə yaradılmışdı. Şah rejimi devrildikdən sonra isə radiostansiya İranın mürtəbə dairələrinə qarşı çıxış edirdi. Proqramları Moskvada SSRİ Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin xüsusi qrupu hazırlayırdı. Onun tərkibinə iranlı mühacirlər də daxil idi. Verilişlərin həcmi hər gün 45 dəqiqə farsca, 30 dəqiqə Azərbaycan dilində təşkil edilirdi. O dövrdə SSRİ ərazisində İrana radioverilişləri Moskva, Bakı, Düşənbə və Daşkənddən gündə 8,5 saat yayılmırdı. "Sülh və tərəqqi" radiostansiyası ictimaiyyətin hesab olunduğu üçün verilişlər hazırlaması məqsəduduyğun sayılırdı.

Heydər Əliyev Cənubi Azərbaycanda yaşayan gənclərin Azərbaycan SSR-in ali və orta ixtisas məktəblərində təhsil almalarına çalışırdı. Onun tərkibinə iranlı mühacirlər də daxil idi. Verilişlərin həcmi hər gün 45 dəqiqə farsca, 30 dəqiqə Azərbaycan dilində təşkil edilirdi. O dövrdə SSRİ ərazisində İrana radioverilişləri Moskva, Bakı, Düşənbə və Daşkənddən gündə 8,5 saat yayılmırdı. "Sülh və tərəqqi" radiostansiyası ictimaiyyətin hesab olunduğu üçün verilişlər hazırlaması məqsəduduyğun sayılırdı.

Heydər Əliyev Cənubi Azərbaycanda yaşayan gənclərin Azərbaycan SSR-in ali və orta ixtisas məktəblərində təhsil almalarına çalışırdı. Onun tərkibinə iranlı mühacirlər də daxil idi. Verilişlərin həcmi hər gün 45 dəqiqə farsca, 30 dəqiqə Azərbaycan dilində təşkil edilirdi. O dövrdə SSRİ ərazisində İrana radioverilişləri Moskva, Bakı, Düşənbə və Daşkənddən gündə 8,5 saat yayılmırdı. "Sülh və tərəqqi" radiostansiyası ictimaiyyətin hesab olunduğu üçün verilişlər hazırlaması məqsəduduyğun sayılırdı.

Nazirlər Soveti Azərbaycan Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Əlaqələr Comiyyətinin rəyasət heyətinə yuxarıda göstərilən tələbləri təqdim etmək üçün vəsaiti və müvafiq yardımları təhsil müddətində ayırırdı. 3. Respublikanın Ali və Orta İxtisas Təhsil Nazirliyi Azərbaycan millətindən olan iranlıların uğurlu təhsil almaları üçün qəbul edilməsi, yerləşdirilməsi və müvafiq şəraitlə təmin edilməsi həyata keçirirdi. Sovet sistemi şəraitində yaranmış imkanın istifadə edərək qəbul olunmuş qərara cənubi azərbaycanlıların maraqlarına tamamilə uyğun idi. Bundan sonra onların nümayəndələri tədricən Azərbaycana təhsil almağa gəlməyə başladılar. Lazımı şərait yaradıldı, ya-təqaxna və təqəüldə təmin edildi. Həmin gənclərin Azərbaycan da təhsil almaları, xalqın sosial-iqtisadi və mədəni səhəddə qazandıqları uğurları öyanı görmələri milli şüurun, müstəqillik, Vahid Azərbaycan ideyalarının güclənməsinə kömək edirdi.

Heydər Əliyev İranda Azərbaycan dilində nəşr olunan qəzet və jurnallarla əlaqələrin yaradılmasına xüsusi diqqət verirdi. Qeyd edildiyi kimi, inqilabdan sonra İranın müxtəlif şəhərlərdə Azərbaycan dilində bözi qəzet və jurnallar nəşr olmaqda başlamışdı. Bunlardan biri 1979-cu ilin iyun ayında etibarən Tehrandə nəşr edilən Azərbaycan dilində "Varlıq" jurnalı idi. Materialların bir qismi fars dilində dərc olunurdu. Jurnalda Azərbaycan dili

1982-ci ilin sovet agentura məlumatında yazılırdı ki, Cənubi Azərbaycanın müstəraqı ziyalıları Heydər Əlirza oğlu Əliyevlə fəxr edir, onun respublika əhalisinin həyat səviyyəsini yaxşılaşdırması, tərəqqiyə aparması ilə öyünürdülər. Heydər Əliyev cənublular tərəfindən Vahid Lider, Böyük Dövlət Adanı kimi qəbul edilirdi.

Heydər Əliyevin Bütöv Azərbaycan naminə çalışmaları xarici ölkələrin tədqiqatçıların da diqqətindən yayınmırdı. ABŞ tarixçiləri T.Svyatovskiy və B.K.Kollinz yazırdılar ki, İran inqilabından sonra aktual olan Vahid Azərbaycan şüarı artıq siyasi məna kəsb etməyə başladı. Başqa bir ABŞ tarixçisi A.D.Agostino Heydər Əliyevin bu sahədəki fəaliyyətini təhlil edərək yazırdı ki, Azərbaycan rəhbəri İranda Azərbaycanlılara qayğı göstərir, Birləşmiş Azərbaycanda millətin azadlığına qəti şəkildə tərəfdar çıxırdı. Bu məqsədlə İranda azərbaycanlılar yaşayan ərazilərdə geniş təbliğat işi aparılırdı. Yəni həmin tarixçi yazırdı ki, Mazandaranda və Xəzər dənizi sahillərindəki İran məntəqələrində daha fəal təbliğat aparılırdı. İran inqilabından sonra Tudu Partiyasına xüsusi diqqət yetirilməsi də bununla bağlı idi.

Qeyd edildiyi kimi, Heydər Əliyev Şimali və Cənubi Azərbaycanın gələcəkdə birləşməsinə ümid edirdi. T.Svyatovskiy Cənubi Azərbaycan məsələsində Heydər Əliyevin roluna qiymət verərək belə yazırdı: "Əgər Təbriz islamın qalibiyyət rəmzi hesab edilirdisə, Bakı milli dərkətmənin rəmzi olaraq qalmaq istəyirdi. Ümumittifaq siyasətinin üfüqlərində parlaq bir ulduz olan Əliyev indi öz nitqlərində sovet rejiminin özünün ilk günlərindən müsləman xalqlarının milli məsələ ilə bağlı istəklər və arzularını dəstəklədiyini vurğulamağa başladı..."

Digər hallarda Əliyev şimali cənub arasındakı dostluq əlaqələrinin bərpası çətinini təkrar edirdi və London "Tayms" in verdiyi xəbərdə görə, Əliyev xarici diplomatlara söyləmişdi ki, o, gələcəkdə hər iki Azərbaycanın birləşməsinə ümid bəsləyir. Çox keçməmiş, 1982-ci ilin payızında Siyasi Büronun ən nüfuzlu adamlarından biri kimi yüksək vəzifə tutmaq üçün Əliyev Bakıya tərək edərək, Moskvaya yola düşdü. SSRİ-də heç bir azərbaycanlı belə yüksək mövqə tutmamışdı. Həmin vaxt Bakıda hər iki Azərbaycana bölünməz vətən kimi baxılırdı. Vəziyyəti elə götdürü ki, bir xalqı ikiyə bölmək səhəddə yarırdı - qaysaq bağlamamış yara arada qalxdı (buna hansı yollarla nail olunduğu heç vaxt açıqlanmadığına baxmayaraq). Türkmənçay sənədi tarixi ədalətsizliyin eynəyəcər zadıdır. Cavad Heyət Azərbaycan SSR-ə səfər etmək istəyirdi. Bu barədə məlumat alan Heydər Əliyev onu Bakıya dəvət etdi. Cavad Heyətin Şimali Azərbaycana əlaqələrinin genişlənməsi cənubluları öz hüquqları uğrunda daha ardıcıl mübarizə aparmağa ruhlandırıldı. 1979-cu ildən Təbrizdə Azərbaycan dilində

nəşr olunan "Odlar yurdu" və Urmiyada çap edilən "Tarla" jurnallarında, Təbrizdə nəşr edilən həftəlik "Araz" qəzetində Azərbaycan xalqının adət-ənənələri, mədəniyyəti, dili ilə bağlı məqalələr veriliirdi. 1980-ci ilin avqust ayında etibarən Azərbaycan dilində nəşr olunan "Koroğlu" və "Dədə Qorqud" jurnallarında Şimali Azərbaycana dair məqalələr dərc edilirdi. Materialların bir qismi Bakıdan göndərilirdi. Bütün bunlar cənubda milli ruhu gücləndirir, Şimali Azərbaycana olan rəğbəti artırır, Bütöv Azərbaycan düşüncələrinin genişləndirirdi.

Heydər Əliyev cənubdakı azərbaycanlıların hüquqlarının qorunması və onlara mənəvi dəstək verilməsi məsələsinə sovet rəhbərliyi qarşısında qətiyyətli qaldırdı. Bu xidmətlər cənublular tərəfindən yüksək qiymətləndirilirdi. Məsələn,

Üstəlik, bədii-kütləvi və həftəlik jurnallarda, teatr tamaşalarında işlənməsinə yol açıldı. Dirçəlmiş sovet Panazərbaycan təbliğatı öz işində bir pillə yuxarı qalxsa da, hələ də gündəlik qəzetlərə, xüsusilə rus dilində çıxan qəzetlərə yol tapmamışdı. Bu isə yüksək dairələrin rəsmi razılığı olmadan bir işarə idi...

Bakıda sanki idarə edənliklə idarə olunanlar arasında sakitcə razılışma yolu ilə gedən "Vahid Azərbaycan" kampaniyası Ermənistan və Gürcüstanda artmağa başlayan dissident hərəkatlarının Azərbaycan bənzəri rolunu oynadı. Meydana gələn müstəqil ictimai fikri cəmlənmələr öz növbəsində sərəhdin o tayı ilə birləşmək arzusunun tam olması da, qismən dəstəklənməsinə rəğbətlə qarşıladılar. Bu arzunun təşviq etmək üçün həyata keçirilən tədbir hansı xarakterdə olursa-olsun, Azərbaycan milli dərkətmə şüuruna fayda verərək və ikiyə parçalanmış bu torpağın hər iki hissəsi arasındakı dostluq əlaqələrinin hər hansı şəkildə bərpası istər farslaşdırma, istərsə də ruslaşdırma fonunda azərbaycançılıq mövqeyini gücləndirəcəkdi".

Görkəmli tarixçi alim T.Svyatovskiyin verdiyi bu qiymət Heydər Əliyevin Bütöv Azərbaycan naminə çalışmalarının mahiyyətini açıq, bu fikrin məhz onun tərəfindən ictimai şüura yeridildiyini, xalqın içində yayıldığını göstərir. Doğrudan da, hansı sistemə mövud olmasın, necə xarakter daşımına baxmayaraq, Vahid Azərbaycan, Azərbaycan birliyi şüarı azərbaycanlıların milli şüurunu, azərbaycançılıq gücləndirirdi.

Göründüyü kimi, Heydər Əliyev Bakıya cənuba təsir edən milli mərkəz kimi baxmırdı, Vahid Azərbaycan, Bütöv Azərbaycan şüarını təşviq etməsi, cənubla bağlı ziyalıları düşündürən problemləri özü qaldıraraq dissidentlərin yaranmasına yol verməməsi və şəxsi fəaliyyəti ilə Bütöv Azərbaycan xalqının liderinə çevrildi. T.Svyatovskiyin qeyd etdiyi kimi, rus dilində mötəbətə çixmədikdən Moskvanın razılığı olmadığı anlamına gəldiyinə baxmayaraq, Heydər Əliyev iki Azərbaycan gələcəkdə birləşəcəyinə inanır və bu məqsədlə əzmlə çalışırdı. Eyni zamanda hansı yollarla edildiyi açıqlanmasa da, o, sərhəd yarasını aradan qaldırmışdı. Cənub məsələsində xalqın və hakimiyyətin mövqeyində, idarə edənliklə idarə olunanlar arasında heç bir fərq mövud deyildi. Bütöv Azərbaycan fikri yuxarıdan gələrkə cəmiyyətdə yayılırdı. Bu istiqamətdəki bütün fəaliyyətlərinə görə Heydər Əliyev Bütöv Azərbaycan böyük nüfuz və sevgi qazanmışdı.

1993-cü ildə hakimiyyətdə gələndən sonra Heydər Əliyevin dünyəvi azərbaycanlıların münasibətdə baxışları dövlət siyasətinə çevrildi. Xarici ölkələrə səfərlərində Azərbaycan rəhbəri soydaşlarımızla, o cümlədən Cənubi Azərbaycandan olanlarla da görüşürdü. Dünya azərbaycanlılarını Bakıda keçirilən I Qurultayında nitq söyləyən Heydər Əliyev ümumi strateji xətti müəyyənləşdirirdi.

Son zamanlar İranda İslam Respublikasında baş verən hadisələrin fonunda vətənimizin cənubunda soydaşlarımızı qarşı tərəfdən, onların hüquqlarının tanınmaması yənidən Cənubi Azərbaycan məsələsinin gündəmə gətirib. Uzun illərin tarixi təcrübəsi göstərir ki, İranda qurama dövlətdə rejimlərdə dəyişsə də, azərbaycanlıların ana dilində təhsil almaq hüququ və digər haqları tammır. Bu isə təkcə cənubi azərbaycanlıların, Azərbaycan Respublikasının deyil, bütün sivil dünyanın başlıca problemi olmalıdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin beynəlxalq toplantılarda cənubda yaşayan azərbaycanlıların hüquqlarının və təhlikəsizliyinin qorunacağı bildirilməsi Vahid Vətən, Bütöv Azərbaycan arzusunu reallaşacağı göstərir. Cənubi Azərbaycan məsələsi dünya siyasətində həllini gözləyən, açıq qalan məsələdir. Onun yolu cənubdakı torpaqlarımızda müstəqil dövlət qurulmasına keçir.

Musa QASIMLI,
Milli Məclisin deputatı,
AMEA-nın müxbir üzvü,
professor

(Əvvəlki saylarda
8, 10 dekabr qaytlarında)

Azərbaycanın özü qədər əbədi

Sabaha etibarlı əmanət

Ulu Öndərin yaratdığı Neft Fondu

Bakının müasir göyüdənləri arasında özünəməxsus görkəmi ilə seçilən bir bina da var. Beynəlxalq inşaat aləmində "BREEAM Assessment" adlanan qiymətləndirmə dərəcələrinin tələblərinə uyğun olaraq tikilmiş, yaşillıq və geniş infrastrukturla əhatə edilmiş bir bina.

Binanın interyeri Azərbaycanın Bakı, Şirvan, Təbriz, Gəncə, Naxçıvan, Qarabağ, Quba, İrəvan və Qazax, bir sözlə, 9 xalçılıq məktəbinin elementlərini özündə cəmləşdirən dizayn əsasında qurulub. Bu görkəm, bu tərtibat Azərbaycan xalqının bütün sərvətlərinin - istər maddi, istərsə də qeyri-maddi sərvətlərinin özünəməxsus olduğunu vurğulayır.

Bu, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun (ARDNF) binasıdır. Bu gün sərvətlərimizdən düzgün bəhrələnməyə, eləcə də onları sabaha etibarlı əmanət kimi qorumağa xidmət edən fondun. Heydər Əliyevin yaratdığı fondun...

Ulu Öndər böyük uzaqgörənliklə demişdir: "Azərbaycanın böyük neft və qaz sərvətlərinə malik olması bizim xalqımızın xoşbəxtliyidir və bu gün üçün, gələcək üçün, xalqımızın yaxşı yaşaması üçün, ölkəmizin inkişaf etməsi üçün əsas amildir". Ümummilli Lider ARDNF-ni təbiətin bizə böyük səxavətlə bəxş etdiyi sərvətin məhz həmin ali məqsədlərə yönəldilməsi üçün yaratmışdır. Bu qurum artıq 23 ildir Azərbaycana şərfəli, səliqəşəffaflıqla xidmət edir.

Hərtərəfli inkişaf edən, iqtisadiyyatı gündən-günə güclənən Azərbaycan indi dünyanın sayılıb-seçilən ölkələri sırasında adınıdır. Ələlxüsus ölkəmizin həyata keçirdiyi neft-qaz və ixrac layihələri beynəlxalq aləmdə diqqət mərkəzindədir. Ən önəmlisi də budur ki, Azərbaycan dövləti həmin layihələrin reallaşması nəticəsində əldə olunan gəlirlərdən səmərəli şəkildə istifadə edir. İqtisadiyyatın digər sahələri inkişaf etdirilir, ölkə vətəndaşının rifah halı ildən-ilə daha da yaxşılaşır. İndi bizim beynəlxalq nəqliyyat və logistika infrastrukturumuz, güclü, qalib ordumuz var.

Bütün bunlar haqqında danışanda istər-istəməz keçmişə ötürülsə də, nəzər salmaq lazımdır. Axı Azərbaycanın adı dünya tarixinə neftin vətəni kimi həkk olunub. İlk dəfə sonayə üsulu ilə neft 1846-cı ildə məhz Bakıda çıxarılıb. Əlbəttə, o zaman belə bir sərvət böyük ölkələrin iri kapitalistlərinin diqqəti-

ni çəkməyə bilməzdi. Odur ki, həmin dövrlərdə neft maqnatları Azərbaycana axışmışlar. Nobellər, Mantaşevlər, Rotşildlər torpağımızın qara qızıl "qan"ını sorub aparmaq üçün özlərini oda-közə vurublar.

Azərbaycan neftinin böyük bir hissəsi də Xəzərin dənizlərinə "uyuyurdu" və bu, çoxdan bolli idi. Lakin primitiv texnika, üstəlik, neft krallığının bir-biri ilə rəqabəti bu sərvəti əldə etməyə imkan vermir.

Xoşbəxtlikdən Xəzərin dibindəki qara qızıl sərvətini üzə çıxarmaq keçən əsrin ortalarında Azərbaycan neftçilərinin özünə qismət oldu. 1949-cu ildə "Neft Daşları"nda ilk quyu fontan vurdu. Başqa sözlə, dünyada dəniz neftinin erası da Azərbaycandan, Xəzərdən başladı.

Sovet dönməmiş Azərbaycan böyük həcmdə neft çıxarırdı. Lakin keçmiş SSRİ-nin planlı təsərrüfatı, ittifaqa daxil olan bütün respublikaların ümumi büdcədən eyni dərəcədə faydalanmasına əsaslanan qaydaları təbiətin bəxş etdiyi və zənginlikdən xalqımızın lazımınca bəhrələnməsinə imkan vermir.

Müstəqilliyin ilk illəri isə Azərbaycan üçün çətin keçdi. Ölkəni idarə edənlərin məsuliyyətsizliyi və sorisətsizliyi ucbatandan neft-qaz sənayesi də tənəzzülə uğradı. Dönüş isə yalnız Ulu Öndər Heydər Əliyevin xalqı təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra baş verdi. 1994-cü ildə dünyanın ən tanınmış neft şirkətləri ilə "Azəri-Çirraq-Günəşli" yataqlarının birgə işlənməsi üçün saziş imzalandı. Azərbaycan iqtisadiyyatının "qəddini düzəldən", ölkənin gələcək inkişafına təkan verən bu möhtəşəm kontrakt "Əsrin müqaviləsi" adını aldı. "Əsrin müqaviləsi" ölkəmizin yeni neft-qaz strategiyasının əsası qoydu və təsdiqlədi ki, müstəqil Azərbaycanın xalqı suveren hüquqlara malikdir və öz sərvətinin sahibidir.

Bu sərvətin xalqa davamlı şəkildə xeyir-bərəkət gətirməsi məqsədilə 1999-cu il dekabrın 29-da Ümummilli Lider Heydər Əliyev ARDNF-nin təsis edilməsi haqqında formən imzaladı. Bir il sonra - 2000-ci il dekabrın

29-da Ulu Öndərin növbəti fərmanı ilə ARDNF-nin Əsasnaməsi təsdiq olundu. Bundan yarım il sonra isə daha bir fərmanla fondun vəsaitlərinin yerləşdirilməsi qaydaları təsdiq edildi və qurum əməli fəaliyyətə başladı.

ARDNF-nin fəaliyyəti xeyirxah, məqsədyönlü və uzaqgörən siyasət əsasında qurulub. Qurum qarşısında çox mühüm vəzifələr dayanır ki, onlardan da ölkədə makroiqtisadi sabitliyin qorunması, neft gəlirlərindən asılılıq azaldılması, qeyri-neft sektorunun inkişafının təmin edilməsi və s. xüsusilə əhəmiyyətli yer tutur. Fondun fəaliyyəti eləcə də ölkənin sosial-iqtisadi tərəqqisi naminə nəhəng ümummilli layihələrin maliyyələşdirilməsinə yönəldilib. Başqa sözlə, ARDNF-nin maliyyələşdirdiyi hər layihə sıradan bir layihə deyil.

Neft ehtiyatlarının bərpa olunmadığı, yeni hasil edildiklə təkəndiyi hamıya yaxşı məlumdur. Ona görə neft fondunun ən başlıca vəzifələrindən biri gəlirlərin nəsillər arasında bərabər bölüşdürülməsi, gələcək üçün ehtiyat vəsaitlərinin toplanmasıdır.

Qeyd edək ki, bir sıra ölkələrdə də analoji fondlar fəaliyyət göstərir. ARDNF yaradılarkən həmin fondların təcrübəsinə müraciət olunmaqla yanaşı, bugünkü həlli təxirəsalınmaz problemlərlə nəzərə alın bir model seçilib.

Prezident İlham Əliyevin dedi ki: "Əsrin kontraktı"nın nəticələri sadəcə olaraq Neft Fonduna gələn gəlirlərlə ölçülmür. Bunun çox geniş və çox böyük təsiri olub və bu gün də var. Biz qara qızıl insan kapitalına çevirə bildik. Biz neft gəlirlərimizdən çox səmərəli şəkildə istifadə etdik və bu gün dünya miqyasında bu, xüsusilə qeyd edilir. Bir çox ölkələrin zəngin neft yataqları var, ancaq o ölkələr səfalət içindədir, yoxsulluq şəraitində yaşayırlar. O ölkələrdə sabitlik pozulur, neft o ölkələrə fəlakət gətirir. Azərbaycanda isə neft rifah, inkişaf, sabitlik, güc gətirir. Bu gün Azərbaycanın müstəqil ölkə kimi yaşamasında, iqtisadi potensialımızın formalaşmasında neft-qaz amili çox böyük rol oynayır".

Ulu Öndər Heydər Əliyevin qurub-yaratdığı və Prezident İlham Əliyevin gündən-günə inkişaf etdiriyi müstəqil Azərbaycan neft kapitalını insan kapitalına çevirib!

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"

"Şuşa təkəş şuşalılar üçün deyil, hər bir azərbaycanlı üçün əziz bir anlayışdır, deyə bilərəm ki, Azərbaycanın gözüdür, hər bir azərbaycanlı üçün iftixar mənbəyidir".

Şuşa haqqında fikirlərini, Qarabağın mədəniyyət qalasının onun ürəyində hansı məqamda olduğunu bu sözlərlə bəyan etmişdi Ulu Öndər Heydər Əliyev.

Ulu Öndər üçün Şuşa təkəş yaşayış məkanı deyildi, O, Şuşanı azərbaycanlıların milli rəmzi, mədəniyyətimizin, tariximizin simvolu hesab edirdi.

Buna görə də Şuşanın azadlığı hər zaman Ulu Öndərin arzularının şah ünvanında yerləşirdi.

"Şuşasız Qarabağ, Qarabağsız işə, ümumiyyətlə, Azərbaycan yoxdur"

Vaxtilə Şuşada quruculuq işləri həyata keçirən, orada mədəniyyətimizin inkişafına böyük töhfə verən, ən əsası, tarixi şəhərimizdə erməni məkrinin rüşənlənməsinə imkan verməyərək, azərbaycanlılıq məfkurasının özülünü qoyan Ulu Öndər üçün Şuşanın işğal altında qalması böyük əzab idi.

Böyük siyasətçi Azərbaycanın dar günlərində xain və satqın idarəçilərin Şuşanı ermənilərə satması ilə heç cür razılaşa bilmirdi və hər vaxt qürur qalamızın, eləcə də işğal altında olan digər torpaqlarımızın azadlığına çalışırdı.

Heydər Əliyev qəti əmin idi ki, ya sülh, ya da hərbi yolu ilə bir gün Şuşa və digər rayonlarımız mütləq erməni işğalından azad ediləcək. Ulu Öndər hər çıxışında, nitqində bu inamını ifadə edirdi, "Şuşasız Qarabağ, Qarabağsız işə, ümumiyyətlə, Azərbaycan yoxdur" deyirdi.

Hələ sovet dövründə, Azərbaycanda birinci dəfə hakimiyyətdə olduğu illər ərzində Ulu Öndər Heydər Əliyev Şuşada, Qarabağda milli ruhun yüksəlməsi üçün mühüm addımlar atır, erməni milliyətçilərinə qarşı qətiyyətli mübarizə apararaq onların riyakarlıqla qədim torpaqlarımızı Azərbaycandan qopararaq Ermənistanla birləşdirmək kimi məkrli niyyətlərinin həyata keçirilməsinə imkan vermir.

Qarabağın tarixinə, mədəniyyətinə, incəsənətinə, iqtisadiyyatına mükəmməl şəkildə bələd olan Heydər Əliyev bu bölgəni hərtərəfli inkişaf etdirməyə çalışırdı və buna nail olurdu. Dahi siyasətçi o zaman məqsədyönlü şəkildə Qarabağın inkişafına mane olan xain düşmənin məkrli planlarını alt-üst edirdi.

Azərbaycanın qədim mədəniyyət mərkəzi olan Şuşaya zəngin tarixi abidə, eyni zamanda Azərbaycan xalqının qəhrəmanlıq qalası kimi baxan Ulu Öndər bu şəhərdə müstəsna işlər görürmüşdür.

1970-ci illərdə Heydər Əliyevin bilavasitə təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə Şuşa şəhərinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə xüsusi qorular qəbul edilmişdi. Bu qoruların uyğun olaraq şəhərin keçmişdə tikilmiş binaları, tarixi abidələri, məscidləri bərpa edilmiş, yeni çoxmərtəbəli yaşayış binaları, böyük mehmanxana, ayrı-ayrı inzibati binalar tikilmişdi. Həmçinin Qarabağın nəzərə alın bir model seçilib.

Qeyd edək ki, bir sıra ölkələrdə də analoji fondlar fəaliyyət göstərir. ARDNF yaradılarkən həmin fondların təcrübəsinə müraciət olunmaqla yanaşı, bugünkü həlli təxirəsalınmaz problemlərlə nəzərə alın bir model seçilib.

Prezident İlham Əliyevin dedi ki: "Əsrin kontraktı"nın nəticələri sadəcə olaraq Neft Fonduna gələn gəlirlərlə ölçülmür. Bunun çox geniş və çox böyük təsiri olub və bu gün də var. Biz qara qızıl insan kapitalına çevirə bildik. Biz neft gəlirlərimizdən çox səmərəli şəkildə istifadə etdik və bu gün dünya miqyasında bu, xüsusilə qeyd edilir. Bir çox ölkələrin zəngin neft yataqları var, ancaq o ölkələr səfalət içindədir, yoxsulluq şəraitində yaşayırlar. O ölkələrdə sabitlik pozulur, neft o ölkələrə fəlakət gətirir. Azərbaycanda isə neft rifah, inkişaf, sabitlik, güc gətirir. Bu gün Azərbaycanın müstəqil ölkə kimi yaşamasında, iqtisadi potensialımızın formalaşmasında neft-qaz amili çox böyük rol oynayır".

Ulu Öndərin özünün xatirələrində də yer aldığı kimi, o, hələ 1967-ci ildə Şuşada olarkən görkəmli şair Vaqifin məzarını ziyarət etmək istəmiş, lakin məzar tapa bilməmişdi. Buna görə də Ulu Öndərin göstərişi ilə məzar tapılış və Heydər Əliyev bərabər halda olan dağılmış məzar ziyarət etmişdi. Sonradan nitqlərinin birində bu məzarın Vaqifə layiq olmadığını vurğulayan Heydər Əliyev qərar verərək bildirmişdi ki, böyük şairə onun şanına layiq məqbarə ucaldılmalıdır.

1980-1981-ci illərdə Ulu Öndər Heydər Əliyevin göstərişi ilə Vaqifin məzarı üstündə möhtəşəm abidə, türbə ucaldılmışdı. 1977-ci ildə inşasına başlanan məqbarə Şuşa şəhərinin məşhur yerində - Cıdır düzünə yaxın bir ərəziddə tikilmiş, Vaqifin möhtəşəm abidəsinin tənənəli açılışı isə 1982-ci il yanvar ayının 14-də Ulu Öndərin iştirakı ilə baş tutmuşdu...

Şuşa - Heydər Əliyev arzularının zirvəsi

O gün Şuşaya lopa-lopa qar yağdı və Şuşanın zirvəyə qalxan yolları buzla örtülmüşdü. Ulu Öndər Heydər Əliyevin Şuşaya gələcəyini əvvəlcədən əsiden şuşalılar, eləcə də Qarabağın digər bölgələrindən bura axışan insanlar küçələrə axışaraq dahi rəhbərin pişvazına çıxmışdılar.

Həmin gün Heydər Əliyevlə bərabər Şuşaya gedən Prezident İlham Əliyev də 39 ildən sonra - 2021-ci il yanvarın 15-də təkrar Şuşaya səfər edərək, illər əvvəl açılışı Heydər Əliyev tərəfindən keçirilən və işğal zamanı erməni vandallarının dağıtdığı Vaqifin tarixi məqbərəsinin qarşısında çıxış edərək o günləri belə xatırlamışdır: "...Bu tarixi gün mənim yadımdadır. Çünki o vaxt atamla bərabər, bax, bu yerə mən də durmuşdum. Bu, tarixi videokadrlarda var. Çox şaxtılı, qarlı bir hava idi. Möhkəm qar yağdı. Amma buna baxmayaraq, bu tədbirə yığılmış insanlar, Azərbaycan ziyalıları heç o soyuğu hiss etmirdilər. Çünki Qarabağ xanının vəzirliyi olan Molla Pənah Vaqifin möhtəşəm məqbərəsi açılırdı. Bu təşəbbüsü Ulu Öndər Heydər Əliyev irəli sürmüşdü, onun rəhbərliyi ilə inşaat işləri aparılmışdı və gözəl, özəmətli məqbərə ucaldılmışdı".

Ulu Öndər deyirdi ki, Şuşa Azərbaycanın ən əziz və böyük tarixi olan bir guşəsidir: "Şuşanı yaradanlar, Şuşa şəhərini quranlar, Şuşa qalasını tikənlər Azərbaycan torpağının sahibləri olublar və Qarabağda Azərbaycan torpağının daim qorunması, saxlanması üçün Şuşa şəhərini, qalasını yaradıblar. Bu, Azərbaycan xalqının, ocaqlarımızın yaratdığı böyük abidədir, təkəş şəhər deyil, böyük bir tarixi abidədir".

Təəssüf ki, erməni vandalları 30 illik işğal dövründə zamanla güddükləri məkrli niyyətlərini həyata keçirdilər və digər işğal altında olan ərazilərimizdə olduğu kimi, Şuşada da Azərbaycan mədəniyyətinə qarşı terror siyasəti həyata keçirdilər. Barbar ermənilər mədəniyyət şəhərimizdə tarixi, mədəni, dini abidələrimizi məhv etdilər, oranı özərləndirməyə çalışdılar, amma riyakarlar nə etsələr də, Şuşadan Azərbaycan ruhunu silməyə müvəppəs olmadılar.

1982-ci ildə Ümummilli Lider Heydər Əliyev Şuşaya səfəri zamanı həm də orada Vaqifin məqbərəsi ilə yanaşı, Poeziya

Evinin də açılışında və orada keçirilən Vaqif Poeziya Günlərində iştirak etmişdi. Heydər Əliyev həmin vaxt Vaqif Poeziya Günlərinin keçirilməsi barədə göstəriş vermişdi. Bununla da hər il avqust ayında Vaqif Poeziya Günləri keçirilirdi. Şuşada olarkən Ulu Öndər Üzeyir bəy Hacıbəyli-nin və Bülbülün Şuşadakı ev-muzeylərindəki eksponatlarla da tanış olmuş, onların qorunmasına dair tövsiyələri vermişdi.

Bir ildə ikinci dəfə, 1982-ci ilin avqustunda da Şuşaya gələn Heydər Əliyev iştirakı ilə şair Xurşidbanu Natəvanın abidəsinin açılışı həyata keçirilmişdi.

Bütün bu tarixi faktlardan da aydın görünür ki, Şuşa Heydər Əliyev üçün yalnız Azərbaycanın hansısa şəhəri yox, ümumilikdə azərbaycanlılığın, milli ruhun, tarixi, mədəni, dini abidələrimizi müqəddəs məkandır.

Ulu Öndər deyirdi ki, Şuşa Azərbaycanın ən əziz və böyük tarixi olan bir guşəsidir: "Şuşanı yaradanlar, Şuşa şəhərini quranlar, Şuşa qalasını tikənlər Azərbaycan torpağının sahibləri olublar və Qarabağda Azərbaycan torpağının daim qorunması, saxlanması üçün Şuşa şəhərini, qalasını yaradıblar. Bu, Azərbaycan xalqının, ocaqlarımızın yaratdığı böyük abidədir, təkəş şəhər deyil, böyük bir tarixi abidədir".

Təəssüf ki, erməni vandalları 30 illik işğal dövründə zamanla güddükləri məkrli niyyətlərini həyata keçirdilər və digər işğal altında olan ərazilərimizdə olduğu kimi, Şuşada da Azərbaycan mədəniyyətinə qarşı terror siyasəti həyata keçirdilər. Barbar ermənilər mədəniyyət şəhərimizdə tarixi, mədəni, dini abidələrimizi məhv etdilər, oranı özərləndirməyə çalışdılar, amma riyakarlar nə etsələr də, Şuşadan Azərbaycan ruhunu silməyə müvəppəs olmadılar.

Şuşanın tarixi özəməti özünə qaytarılır

Müzəffər sərkərdə İlham Əliyevin rəhbərliyi altında rəşadətli Azərbaycan Ordusunun 2020-ci il noyabrın 8-də qazandığı Şuşa qələbəsi həm də Ulu Öndər Heydər Əliyevin müqəddəs arzularının həyata keçməsi idi.

Bu gün Ümummilli Liderin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev Şuşanı tarixi özəmətinə qovuşdurur.

Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi altında Ulu Öndərin amallarını layiqincə yaşadan Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Şuşadakı tarixi irsimiz müvəppəyiyətlə bərpa olunur. Eləcə də Şuşanın mədəni ənənələri özünə qaytarılır, artıq ikinci dəfə Şuşada baş tutan "Xaribülül" Musiqi Festivalı, Vaqif Poeziya Günləri bunun əyani təəcəssümüdür.

İndi Şuşa beynəlxalq tədbirlərə, konfranslara evsahibliyi edən məkana, mühüm bəyannamələrin imzalandığı unikal ünvanə çevrilib.

270 illik tarixini qeyd etdiyimiz Şuşa 2023-cü ildə Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı olmaq kimi qürurlu missiyanı şərfəli yerinə yetirəcək.

Qalib lider İlham Əliyevin qətiyyətlə təmin etdiyi və Şuşanın təmsilində Azərbaycanın əldə etdiyi bütün bu müstəsna uğurlar isə heç şübhəsiz gələcək il 100 illik yubileyini qeyd edəcəyimiz Ulu Öndərin vaxtilə yürütdüyü uğurlu siyasətin bünövrəsi üzərində ucalıb.

Yasəmən MUSAJEVA,
"Azərbaycan"

Azərbaycanın özü qədər əbədi

Azad sözün himayədarı

Ulu Öndər yaddaşlarda həm də jurnalistlərin ən böyük dostu kimi qalır

"Mən sizinlə, jurnalistlərlə dost olmaq istəyirəm. Amma dostluq ikitərəfli şeydir. Gərək iki tərəf də dost olmaq istəsin. İndi belə bir hadisə baş verib, iş belə gətirib ki, biz, iki tərəf də dost olmaq istəmişik. Amma gəlin danışıq ki, bu, daha pozulmasın, biz dost olaq, axıra qədər dost olaq". Bu fikirləri daim jurnalistlərə səmimi münasibəti ilə xatırlanan Ümummilli Lider Heydər Əliyev çıxışlarının birində qeyd edib. Jurnalist peşəsinə belə dərin ehtiramı sayəsində Ulu Öndər yaddaşlarda həm də jurnalistlərin dostu və mətbuatının ən böyük himayəçisi kimi qalır.

Əbəs yerə deyilməyib ki, səmimiyyət dostluğun möhkəm daşdır. Jurnalistlərin bütün dövrlərdə Heydər Əliyevi özünə ən yaxın dost hesab etmələri də onun belə səmimi və isti münasibətinin qarşılığıdır. Ulu Öndərin həm ölkə daxilində, həm də xarici səfərləri zamanı onu müşayiət edən jurnalistlərin suallarını təmkinlə cavablandırması, onlara hər zaman xüsusi diqqət və qayğı ilə yanaşması onu mətbuat nümayəndələrinin sevimlisinə çevirib.

Milli mətbuatın tərəqqisi istiqamətində sərf etdiyi əməyin nəticəsi kimi, Ulu Öndər 2001-ci ildə "Jurnalistlərin dostu" mükafatına layiq görülüb. Mükafatlandırma mərasimində çıxış edən Ulu Öndər qeyd edib ki, mənə məlumat verəndə ki, jurnalistlərin dostu 2001-ci ildə "Jurnalistlərin dostu" kimi qiymətləndirilib, buna inanmadım: "Sonra araşdırmağa başladım ki, bu dost nə deməkdir. Dedilər ki, Siz indi dostunuz. Dedim, Allaha şükür olsun ki, nəhayət, dost olduq".

Heydər Əliyev dünyanın siyasi tarixinə adını ömürlük həkk etmiş siyasi nəhənglərdən, işi və əməli ilə xalqımıza və dövlətimizə qürur yaşadan nadir, fenomenal şəxsiyyətlərdəndir. El arasında "Dağ aralıdan özəmətlə görünür" deyəni var. Ulu Öndərin cismani yoxluğundan illər keçdikcə bu tarixi şəxsiyyətin böyüklüyü, əzəməti daha aydın şəkildə özünü göstərir.

Heydər Əliyev bütün ruhu, düşüncəsi ilə əsl Azərbaycan kişisi idi. Tanrı sanki onu xüsusi missiya - Azərbaycanı qurmaq, yaratmaq, inkişaf etdirib dünyaya tanımaq üçün yaratmışdı. İşinin ağırlığından giley etməyin, özünə düşən hər bir vəzifənin öhdəsindən layiqincə gələn, vətənin və millətinin tanınmış şöhrətlənəsi, söz və nüfuz sahibi olması üçün gecəni gündüzünə qatan, ömrünü xalqına və dövlətinə həsr edən milli fədakar idi Heydər Əliyev. Ən müxtəlif sınaqlardan üzünə çıxan, zaman-zaman xalqı, dövləti, vətəni təhlükələrdən qorumağı bacaran bir xalqın idarı Ulu Öndər. Qürurla deyə bilərik ki, bu gün inkişaf edən, dünya dövlətləri sırasına nüfuzu ilə seçilən, söz sahibi olan qüdrətli Azərbaycan, höqiqətən, Heydər Əliyevin şah əsəridir.

1969-1982-ci illərdə Heydər Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyi onun SSRİ-də ən görkəmli siyasi xadim, rəhbər və dövlət başçısı, milli ruha, milli düşüncəyə sahib fenomen şəxsiyyət olduğunu göstərdi. Ulu Öndər

Heydər Əliyev azad sözü mətbuata qaytardı

Ulu Öndərimizin media nümayəndələri haqqında dəyərli fikirləri, həqiqətləri xalqa çatdırmaq üçün KİV-i əvəzsiz vasitə kimi görməsi onun jurnalist peşəsinə hörmət və diqqətdən xəbər verirdi. Ümummilli Lider söz və mətbuat azadlığının demokratiyanın, siyasi plüralizmin və vətəndaş cəmiyyətinin əsas atributlarından hesab edirdi.

Ölkənin media sektorunda əsaslı dönüş yaradan Heydər Əliyev "dördüncü hakimiyyət" nümayəndələrini cəmiyyətin aparıcı qüvvəsi hesab edir, onların qaldırılan problemlərə, əşkarlaşdırılan nöqsanlara həssaslıqla yanaşırdı. Ulu Öndər jurnalistlərin ədalətli davranmağa, öz hüquqlarından sui-istifadə etməməyə, qərəzsiz və dəqiq olmağa səsləyirdi. O, qeyd etmişdi ki, "Siyasətçilər gələcək siyasəti, jurnalistlər isə gələcək nosilləri düşünür". Bu fikir də açıq-aydın göstərir ki, Heydər Əliyev

tədbirlər haqqında" fərmana müvafiq olaraq, Nazirlər Kabineti yanında mətbuatda və digər kütləvi informasiya vasitələrində Dövlət Sirlərini Mühafizə edən Baş İdarə ləğv edilib. Bununla da hərbi senzura yaradılması haqqında 16 aprel 1992-ci il tarixli sərəncam qüvvədən düşüb.

Eyni zamanda Heydər Əliyevin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında "Dövlət sirri haqqında", "Mətbuat azadlığı haqqında", "İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında" qanunların qəbulu mətbuat sahəsində atılan mühüm addımlar idi.

Daha sonra Heydər Əliyevin sərəncamı ilə "2000-2001-ci illərdə kütləvi informasiya vasitələrinin maddi-texniki şəraitinin yaxşılaşdırılması üzrə tədbirlər proqramı" təsdiq olunub. Elə həmin illərdə qəzetlərin Azərbaycan Nəşriyyatına olan borcları silinib, məhkəmələr tərəfindən cərimələnmiş qəzetlər təminat ödəməkdən azad ediliblər. Həmin qəzet kağızına əlavə dəyər verisi ləğv edilib, medianın iqtisadi azadlığının təminatı üçün bir sıra qəzetlərə uzunmüddətli və güzəştli kreditlər verilib. 2003-cü ilin mart ayında isə Azərbaycan jurnalistlərinin qurultayında media-ictimaiyyət, media-hakimiyyət münasibətini tənzimləyən Azərbaycan Mətbuat Şurası yaradılıb. Bütün bunlar sübut edir ki, Heydər Əliyevin medianın inkişafına, söz və mətbuat azadlığına böyük töhfələri olub.

Ulu Öndər Azərbaycan mətbuatına dair əlamətdar günlərə də həər zaman diqqətlə yanaşır.

Ümummilli Liderin yaratdığı ənənələr uğurla davam etdirilir

Heydər Əliyevin yüksək nətiqlik bacarığı, fikirləri, jurnalistlərin suallarına dəqiq və obyektiv cavabları media nümayəndələri üçün mükəmməl nümunələrdir. Ona görə də bu gün Azərbaycan jurnalistləri ölkəmizdə söz və mətbuat azadlığının əsasını qoymuş Heydər Əliyevi böyük ehtiramla yad edir, ən gənc jurnalistlər Ulu Öndərin nitqindən və müsahibələrindən dərs götürürlər.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin yaratdığı ənənələr, mətbuata qayğı siyasəti bu gün onun layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Ölkə rəhbərini jurnalistlərlə bağlı problemlərin həlli, onların məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması, eləcə də mətbuat orqanlarının maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi istiqamətində atdığı addımlar bu sahənin sürətli inkişafına səbəb olur. Görülən işlər, həmçinin media subyektlərinin fəaliyyətinin peşəkarlığı və inkişafının təmin edilməsi də təkan verir. Bu mənada ki, dövrün tarixi köklərə malik milli mətbuatımız dərin inkişaf edəcək və daha böyük nailiyyətlər əldə edəcək.

Nəzrin QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

Kəndlini öz torpağının sahibinə çevirən Lider

Ulu Öndər Heydər Əliyev 1969-cu ildə Azərbaycana rəhbərlik etməyə başlayanda respublikanın kənd təsərrüfatında da durğunluq hökm sürürdü. Azərbaycan kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına görə SSRİ-nin geridə qalan respublikalarından biri idi.

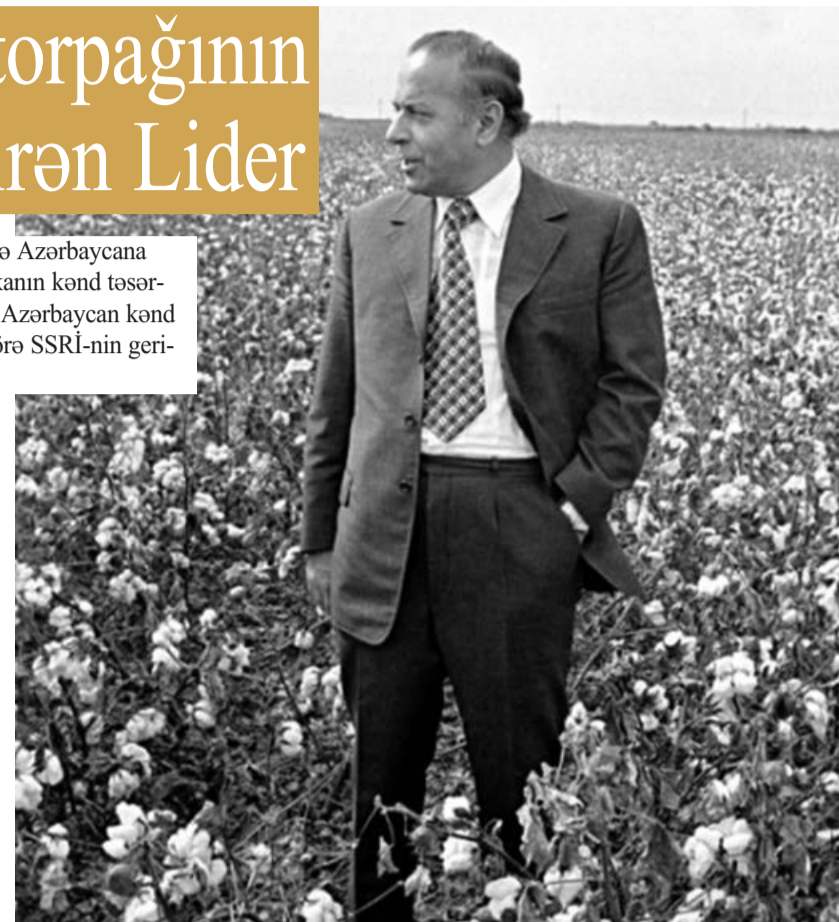
Ümummilli Lider hakimiyyətə gəldəndən sonra qısa müddətdə iqtisadiyyatın bütün sahələrində olduğu kimi, kənd təsərrüfatında da dönüş yarandı. Bunun üçün idarəetmə sistemi təkmilləşdirildi, torpaqdan səmərəli və təyinatı üzrə istifadə olunması təmin edildi. Eyni zamanda bu sahədə elmin nailiyyətlərindən istifadə edilməyə başlandı. Beləliklə, aqrar elmin inkişafına imkan yaradıldı, sahə üçün kadrların yetişdirilməsinə qayğı göstərildi. Milli kənd təsərrüfatını artırmaq üçün Azərbaycan gənclər SSRİ-nin qabaqcıl ali təhsil ocaqlarına oxumağa göndərildi.

Məlumdur ki, kənd təsərrüfatında məşin və mexanizmlərdən istifadə məhsul itkisinin qarşısını almasında və məhsuldarlığın yüksəldilməsində önəmli rol oynayır. Ulu Öndər hakimiyyətə gəldikdən sonra Azərbaycana bu sahədə həmin dövr üçün qabaqcıl olan kənd təsərrüfatı texnikasının gətirilməsinə nail oldu. Respublikada ağır əl əməyinin yerini təcridən texnika əvəz etməyə başladı. Həmin dövrdə pambıq əsasən 8000 hektara qədər artırıldı. Bu, çox vaxt aparıldığından yetişən məhsulun bir hissəsi itkiyə gedirdi. Oduq ki, sahələrdə pambıqyığın kombaynlardan geniş istifadə edilməsi xeyli məhsul itkisinin qarşısını aldı.

Çəkilən zəhmət, görülən işlər öz bəhrəsini verdi. Qısa müddətdə Azərbaycan kənd təsərrüfatında ciddi dönüş yarandı. Bu sahədə geridə qalan respublika ittifaqı miqyasında qazandıq nailiyyətləri ilə diqqəti cəlb etdi. Xüsusilə 1974-1975-ci illərdə Azərbaycan kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına görə SSRİ-də ön sıraya çıxdı.

Heydər Əliyev 1969-1982-ci illərdə Azərbaycanda həmçinin mükəmməl aqrar-sənaye kompleksinin yaradılmasına nail oldu. Bundan əvvəl respublikamız ittifaqın xammal bazasına çevrilmişdi. Biz məhsulu yetişdirib başqa respublikalara göndərirdik, onlar da bundan məhsul hazırlayıb daha çox qazanırdı. Ulu Öndər belə ədalətli siyasət son qoydu. Məqsəddə çatmaq üçün əməl və toxuculuq sənayesi sahəsində yeni müəssisələr tikildi, Azərbaycan yetişdiriyi xammal burada hazır məhsula çevirməyə başladı. Beləliklə, ümumi inkişafımızı təmin etdik, gələcəyimizi artırdıq, yeni iş yerlərinin açılmasına imkan yaratdıq.

Ulu Öndərin kənd təsərrüfatının inkişafına kompleks yanaşması sayəsində bir çox yeni sahələr inkişaf etməyə başladı. Belə yanaşma bitkiçilik və heyvandarlıqda məhsuldarlığı artırmaqda bərabər, həmin sahələrin intensivləşdirilməsinə sürətlandırdı. Görülən kompleks tədbirlər nəticəsində Azərbaycanda çoxlu qüçsüzlük fabrikləri

ləri, heyvandarlıq kompleksləri, yem zavodları, həmin dövr üçün yeni texnika və texnologiya ilə təchiz edilmiş bitkiçilik müəssisələri yaradıldı, istehsal olunan məhsulların həm çeşidi artırdı, həm də keyfiyyəti yüksəldi.

Heydər Əliyev zəkası və müdrikliyi ilə SSRİ-də böyük nüfuz qazanmışdı. Şəxsi hörmətindən isə həmişə Azərbaycanın inkişafı üçün istifadə edirdi.

Ümummilli Lider ittifaq hökuməti qarşısında Azərbaycan kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı sənayesinin geniş vüsət almasını təmin edən qərarların qəbul olunması tələbini qoydu və istəyinə nail oldu. Həmin qərarların icrasına bilavasitə Ulu Öndərin rəhbərliyi və nəzarəti sayəsində inanılmaz nailiyyətlər əldə edildi. Qısa müddət ərzində demək olar ki, bütün iri üzümçülük təsərrüfatlarında emal zavodları fəaliyyətə başladı, yeni torəvə və meyvə emalı müəssisələri, ot və süd kombinatları tikilib istifadəyə verildi. Kənd yerlərində emal müəssisələrinin yaradılması həmin ərazilərin simasının dəyişməsinə, regionlarda yaşayan əhəlinin intellektual səviyyəsinin yüksəlməsinə xüsusi rol oynadı. Azərbaycan pambıq istehsalında ittifaqda üçüncü yerə, üzüm istehsalında isə birinci yerə çıxmaqla özünü inkişaf etmiş aqrar-sənaye kompleksinə malik respublika kimi göstərdi. Beləliklə, 1969-1982-ci illərdə Azərbaycan Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında geridə qalan bir diyardan formalaşmış aqrar-sənaye kompleksi olan qabaqcıl respublikaya çevrildi.

Ulu Öndər böyük idarəetmə təcrübəsinə malik dövlət xadimi idi. Uzun müddət Azərbaycana rəhbərlik etdikdən sonra 1982-ci ildən fəaliyyətini SSRİ kimi nəhəng dövlət idarə edən əsas simalardan biri kimi davam etdirirdi. Həmin dövrdə idarəetmədə olan nöqsanları aradan götürməyi istəyirdi. Başqa sahələrlə yanaşı, kənd təsərrüfatının idarə olunmasında nöqsanları da bilirdi. Özü bu barədə belə demişdir:

"Ona görə də 1982-ci ildən 1987-ci ilədək mən Moskvada işləyərək axtarırdım. O vaxtlar bu islahatların həyata keçirilməsinin təşəbbüslərindən biri mən oldum. Mən bunlarla işləmişəm. Ona görə də bilirəm ki, o vaxtlıq işullarla biz kənd təsərrüfatı, bütün iqtisadiyyat sahələrində irəliləyəcək gedəcəyik. Bax, buna görə də mən deyirəm ki, geriye yol yoxdur. Bizim strateji yolumuz müəyyən olunub, iqtisadi islahatlar yolumuz. Bütün sahələrdə, o cümlədən aqrar sahədə".

Heydər Əliyev o illərdə nəzərdə tutduğu islahatları Azərbaycan yenidən müstəqillik qazandıqdan sonra həyata keçirməyə başladı. Çıxışlarının birində demişdir ki, mən aqrar islahatları aparacağımı, sovxoz və kolxozları ləğv edəcəyimi, torpağı kəndliyə verəcəyimi bəyan edəndə çoxları bunu anlamıq istəmədi. Hətta mənə bunun çox riskli olduğunu söylədilər. Höqiqətən, bu, çox riskli bir işdir, ancaq doğru olan yol da budur.

O vaxtdan ötən dövr göstərdi ki, Ümummilli Lider aqrar islahatları aparacağına yeganə düzgün yol seçmişdir. Ötən əsrin 90-cı illərində kənd təsərrüfatı məhsullarının mütləq əksəriyyəti ni xaricdən alıb gətirdiyimiz halda indi buğda istisna olmaqla, bir çox məhsula daxili tələbatı ödəməklə yanaşı, həm də onları ixrac edirik.

Ümummilli Lider hələ 1996-cı ildə kənd təsərrüfatında köçürməli müzakirə edərkən bu barədə demişdir: "Biz elə bir ölkəyik ki, əgər öz təbii təminatımızdan, iqlimimizdən səmərəli istifadə etməsək, özümüzlə bütün ərzaq məhsulları ilə təmin edə bilərik və bir çox kənd təsərrüfatı məhsullarını - həm ərzaq məhsullarını, həm də texniki bitki məhsullarını, yəni pambığı, tütünü, çayını hətta ixrac edə bilərik. Bizim belə böyük imkanımız var".

İndi bunlar günümüzün reallıqlarıdır.

Rüstəm KAMAL,
"Azərbaycan"

Dünyanın siyasi tarixinə adı əbədi yazılan şəxsiyyət

dərin respublikaya birinci rəhbərliyi dövrünü təəddüd etmədən Azərbaycanın müstəqilliyə gedən yolunun başlanğıcı hesab edə bilərik. Bu dövrdə respublikada görülən işlərin kataloquna baxanda gözəlirəmiz özümdə nəhəng bir nəhəngə canlanır. Heydər Əliyev milli kadrların yetişməsinə, milli düşüncənin formalaşmasına, tarixi adət-ənənələrin yaşadılmasında və inkişaf edəcək gələcək nəsillərə çatdırılmasında müstəsna xidmət göstərən milli rəhbər obrazını yaradan və yaşadın şəxsiyyətdir. Onun müstəqil qərar qəbul etmə qabiliyyəti, respublika iqtisadiyyatını ittifaq asılılığından xilas etməsi, milli zəbt kadrların hazırlığı yolda dəqiq hesablanmış addımları, müstəqil düşüncəyə sahib yaradıcı ziyalıları müdafiə edib müxtəlif yüksək vəzifələrə təyin etməsi gələcəyə hesablanmış dəqiq prinsipial məsələlər idi. Ümummilli Liderin özəmətliliyi, geridə qalmış aqrar Azərbaycanı sənaye respublikasına qədər inkişaf etdirə bilməsi və ən başlıcası, xalq arasında artan siyasi nüfuzu SSRİ rəhbərliyinin gözdəndən yayınma bilməzdi. Artıq Heydər Əliyev öz nüfuzu, biliyi, bacarığı, alternativsiz idarəetmə qabiliyyəti ilə bütün ittifaqda seçilib, tanınan böyük nüfuz sahibi idi.

Xalqımızın böyük oğlu Heydər Əliyev 1982-ci ilin sonlarında Moskvada yüksək vəzifəyə irəliləyən SSRİ Nazirlər Soveti Sədri birinci müavini təyin edildi. Bununla da Ulu Öndərin həyat və fəaliyyətində yeni dövr başladı.

O zaman SSRİ dünyanın ən qüdrətli dövlətlərindən olmaqla, sosialist düşüncəsinin lideri, imperializmin qarşısında duran bir qala idi. Belə bir zamanda SSRİ kimi nəhəng bir dövlətin sosial-iqtisadi və mədəni inkişafına rəhbərlik etmək, iqtisadi inkişaf strategiyasını istiqamətləndirmək, SSRİ-nin xarici siyasətinin həyata keçirilməsi, xarici dövlətlərlə qarşılıqlı münasibətlərin yaradılması kimi məsuliyyətlə və çətin vəzifələrin yerinə yetirilməsi Heydər Əliyevə həvalə olunmuşdu. SSRİ Nazirlər Soveti Rəyasət Heyətinin 15 dekabr 1982-ci il tarixli qərarı ilə SSRİ Yollar Nazirliyi, Dəniz Donanması Nazirliyi, Yol Tikinti Nazirliyi, Rabitə Nazirliyi, eləcə də müttəfiq respublikaların avtomobil, çay nəqliyyatı və yol təsərrüfatı məsələlərinə nəzarət, SSRİ Nazirlər Sovetinin Baykal-Amur dömr yolu tikintisi məsələləri üzrə daimi komissiyasına rəhbərlik etmək ona tapşırılmışdı. SSRİ Nazirlər Soveti Rəyasət Heyətinin 1983-cü il fevralın 2-də keçirilən

iclasında isə bu siyahıya Ümumittifaq Səhiyyə Nazirliyi, Tibb Sənayesi Nazirliyi, Mədəniyyət Nazirliyi, Maarif Nazirliyi, Ali və Orta İxtisas Təhsil Nazirliyi, Dövlət Texniki-Peşə Təhsil Komitəsi, Dövlət Teleradio Verilişləri Komitəsi, Dövlət Kinematografiya Komitəsi, Dövlət Nəşriyyatı, İdman Komitəsi, SİTA, Dövlət Arxiv və Müəlliflik Hüququ Agentliyi əlavə olunmuşdur. Türk xalqının böyük oğlu, xalqımızın iftixar yerli Heydər Əliyevin SSRİ rəhbərliyindəki işi bunlarla kifayətlənmirdi. SSRİ hökuməti adından bir sıra xarici dövlətlərin nümayəndə heyətlərini qəbul edib danışıqlar aparması da ona həvalə edilmişdi.

1983-cü il sentyabrın 8-də Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun iclasında Heydər Əliyevin Amerika hökuməti nümayəndə heyətinin başçısı, ABŞ-nin kənd təsərrüfatı naziri C.Bloka danışıqlarının yekunları müzakirə edilirdi. Sov.İKP MK-nın Baş katibi K.U.Çernenko bu məsələnin müzakirəsi zamanı demişdir: "Yoldaş Əliyev ABŞ-nin kənd təsərrüfatı naziri C.Bloka danışıqları haqqında müfəssəl məlumat vermişdir. Bildiyiniz kimi, söhbət zamanı Sovet-Amerika münasibətlərinin vəziyyəti və xüsusilə taxıl üzrə yeni müqavilənin əhəmiyyəti məsələləri

nə toxunulmuşdur. C.Blok Amerika Birləşmiş Ştatlarına qayıtdıqdan sonra belə məzmununda məlumat vermişdir. Hesab edirəm ki, Əliyev yoldaşın apardığı söhbəti bəyənmək olar".

SSRI-nin Şərqi Afrika və müsəlman ölkələri ilə əlaqələrinin yaradılması və inkişafında Heydər Əliyevin böyük rolu vardır. Sovet hökuməti bu ölkələrlə münasibətləri, əlaqələri Heydər Əliyevin vasitəsilə həyata keçirirdi. Ulu Öndər SSRİ-Vyetnam, SSRİ-Suriya, SSRİ-Anqola, SSRİ-İraq, SSRİ-Küveyt münasibətlərini yarandığında və dostluq münasibətlərini formalaşdırmasında müstəsna xidmət göstərmişdir. Eyni zamanda o, müstəqillik və azadlıq uğrunda hüquqlarının müdafiəsində Namibiya və Cənubi Afrika xalqlarının mübarizəsini təmsil etdiyi ölkə adından tərəfdarı kimi çıxış edərək onlara dəstək vermişdir.

Ümummilli Liderin SSRİ ilə Uzaq Şərqi ölkələri arasında əlaqələrin yarandığında və münasibətlərin daha da inkişaf etməsində mühüm xidməti olmuşdur. 1986-cı il iyulun 2-də SSRİ ilə Koreya Xalq Demokratik Respublikası arasında dostluq, əməkdaşlıq və qarşılıqlı yardım haqqında müqavilənin 25 illiyi münasibətilə Moskvada keçirilən tan-

tənolərdə iştirak etmək üçün gəlmiş nümayəndə heyəti ilə Heydər Əliyevin söhbətlərindən, görüşlərinin əhəmiyyətini xüsusilə vurğulamaq lazımdır.

Heydər Əliyev 1986-cı il noyabrın 12-də Laos Xalq İnqilab Partiyasının IV Qurultayında Sov.İKP nümayəndə heyətinin başçısı kimi iştirak etmişdir. Yəni həmin il sentyabrın 18-də Yəmənlə Sosialist Partiyası Siyasi Bürosunun üzvü, Nazirlər Soveti Sədri birinci müavini, Yəmənlə Xalq Demokratik Respublikası daxili işlər naziri S.Mas-Seyili qəbul edərək Sovet İttifaqı və Yəmənlə Demokratik Respublikası arasında münasibətlərin daha da inkişaf məsələlərini müzakirə etmişdir.

Heydər Əliyevin SSRİ rəhbərliyində artan nüfuzu, dünyada, xüsusilə də müsəlman dövlətləri arasında lider kimi məşhurlaşması erməni lobbisinin hakimiyyətə gətirdiyi, əhatəsində ermənilərin daha çox cəmləşdiyi Mixail Qorbaçovun nəzarətində idi. O, Heydər Əliyevin artan nüfuzunu öz hakimiyyəti üçün təhlükə sayırdı. Bu səbəbdən də Qorbaçovda Heydər Əliyev şəxsiyyətinə qarşı bir qışqıncılıq yaranmışdı.

Heydər Əliyev öz şəxsiyyətinə qiymət verməyi bacaran, məniyyəti bütün yüksək vəzifələrdən uca tutan şəxsiyyət idi. Ona qarşı SSRİ rəhbərliyinin qurduğu cılız planları görüb vəzifəsindən istefa verdi, partiya sıralarını tərk etdi. Bu gediş daha möhtəşəm işlərin başlanğıcı idi.

Elişən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"

Azərbaycanın özü qədər əbədi

Böyük qayıdışın təməllərini yaradan lider

1998-ci il martın 20-si idi. Mərdəkandakı "Abşeron" sanatoriyasında Novruz bayramı münasibətilə qaçqın və məcburi köçkünlər üçün bayram şənliyi təşkil olunmuşdu və Ulu Öndər Heydər Əliyev də bu tədbirdə yurd-yuvasından didərgin düşən insanlarla bərabər idi.

Bütün əlamətdar günlərdə, tədbirlərdə daim qaçqın və məcburi köçkünlərə görüşən, bu insanlara böyük diqqət və həssaslıqla yanaşan, onların problemlərini aradan qaldırılması istiqamətində böyük işlər görən Ulu Öndərin gündüzlərində duran bir nömrəli məsələ isə bu soydaşlarımızın tezliklə öz torpaqlarına qovuşdurulması idi.

Həmin gün də Novruzun ümid, gələcək rəmzi sayılan bərəkət rəmlərinin düzülübü süfrə arxasında etdiyi çıxışında Ümummilli Lider Heydər Əliyev bu böyük inamı belə dilə gətirmişdi: "Gün o gün olacaq ki, Novruz bayramını bir dəfə gələcəyəm Şuşada, o biri il Laçında, o biri il Kəlbəcərdə, Ağdamda, Füzulidə, Cəbrayılda, Zəngilanda, Qubadlıda keçirəcəyik. Əminəm ki, belə də olacaqdır".

Gün o gün oldu

Ulu Öndərin tarixi torpaqlarımıza qayıdacağımızın böyük əminliyini ifadə edən həmin çıxışın üzərindən çox qısa zaman ötəndən sonra Azərbaycan xalqı o böyük günü yaşadı.

2020-ci il sentyabrın 27-də çıxdığımız haqq yürüşünü cəmi 44 günə Şuşa zəfəri ilə yekunlaşdıraraq torpaqlarımızı 30 illik işğaldan qurtardıq, yüzminlərlə keçmiş məcburi köçkün dədə-baba yurdlarının azadlığını xoşbəxtliklə yaşadı.

2021-ci il martın 20-də isə Qarabağın qürur qalası Şuşanı azadlığa qovuşduran Qalib Sərkərdə İlham Əliyev, hələ Qarabağ xanlığı dövründən yerli əhalinin Novruz bayramını keçirdiyi Cıdır düzündə bayram tonqalı alovlandıraraq Azərbaycanın düşmənlərinin bağrına ox, dostlarının üreyinə sevinc qığılcımları səpdi.

30 illik işğal dövründə buz tutan yurdlarımızın oyanışının, dirçəlişinin rəmzi mənası olan bu bayram, eləcə də qələbə tonqalı vaxtilə Ulu Öndər Heydər Əliyevin Füzulidə, Horadizdə uğurlu təməlini qoyduğu, daha sonra Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan 2016-cı ilin şanlı Aprel döyüşlərindən sonra Cəbrayıl rayonunun Co-cuq Mərcanlı kəndinin sakinlərinin yurdlarına qovuşdurulmasının ardınca Qarabağa və Şərqi Zəngəzura Böyük qayıdışın tezliklə gerçəkləşəcəyinin də müjdəsinə çevrildi.

Həssas qağı

Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycanın üzlədiyi qaçqın və məcburi köçkün problemlərini bütün beynəlxalq tribunallarda qaldırır, məsələnin ədalətli həllini tələb edir, yurddan didərgin salınan bir milyondan çox azərbaycanlının qarşılaşdığı haqsızlıqları beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırırdı.

Eyni zamanda o, torpaqlarımız işğaldan azad ediləndə qədər ilk dəfə xiləndə qaçqın və məcburi köçkünlərin yaşayış şəraitlərinin yaxşılaşdırılması istiqamətində mühüm tədbirlər görürdü.

Xalqın düçar olduğu qaçqınlıq, məcburi köçkünlük bəlasını özünün bir nömrəli problemi hesab edən Heydər Əliyev hakimiyyətə gəldiyi ilk vaxtlardan yurd-yuvasından didərgin salınmış soydaşlarımızın qağı və problemlərinin həllini dövlətimizin əsas siyasətinə çevirmişdi. Ulu Öndər deyirdi ki, bu insanlara qayıdışın əsas şərtlərindən biri də onların yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılmasıdır.

Özünün də ürək ağrısı ilə ifadə etdiyi kimi, qaçqın və məcburi köçkünlərin sosial problemləri daim Ümummilli Lideri dərindən narahat edirdi. Buna görə də o, dövlətdən gələn köçkünlərin yollarını, orada yaşayan insanların şəraitləri ilə şəxsən tanış olur, problemlərinin həlli istiqamətində mümkün olan bütün işləri görürdü.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin çadır şəhərciklərinə gəlməsi, məcburi köçkünlərlə görüşməsi, onlara mənəvi arxa dəstəyi, onlara böyük sevinc bəxş etməklə yanaşı, Vətəne qayıdış inamlarını da sönməyə qoymurdu, əksinə, onlarda dərin inam yaradırdı.

Heydər Əliyev bütün nitqlərində, çıxışlarında, məcburi köçkünlərə olan söhbətlərində hər zaman bu məsələ ilə bağlı danışır, bir gün mütəlak işğal altın-

naıl olundu. 2020-ci ilə qədər ölkədə məcburi köçkünlər üçün 100-dən çox qəsəbə-şəhərcik salındı.

Ötən müddət ərzində Azərbaycanda 300 mindən çox məcburi köçkün mənzillərlə, fərdi evlərlə təmin olundu, həmçinin onların digər problemləri də ardıcıl şəkildə öz həllini tapdı.

Bütün çadır şəhərcikləri ləğv olundu

Ümummilli Lider Heydər Əliyev ölkəmizdə əsasını qoyduğu uğurlu neft strategiyası sayəsində əldə edilən ilk vəsəiti də məhz qaçqın və məcburi köçkünlərin mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş, eləcə də insanların acınacaqlı vəziyyətə yaşamağa məcbur olduğu çadır düşərgələrinin ləğvinə başlamışdı.

2001-ci il sentyabrın 7-də Ulu Öndərin "Azərbaycan torpaqlarının erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğalın notedəsində Ağdam və Füzuli rayonlarından didərgin düşmüş və çadır düşərgələrində müvəqqəti yerləşdirilmiş məcburi köçkünlərin bir qisminin həmin rayonların ərazisində məskunlaşdırılması ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında" və 13 may 2002-ci il "Biləsuvar rayonu ərazisində yerləşən beş çadır düşərgəsində məskunlaşmış məcburi köçkünlərin sosial-məişət vəziyyətinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında" fərmanlarına uyğun olaraq, Biləsuvar, Füzuli və Ağdam rayonlarının ərazisində 5081 ailədən ibarət 22800 məcburi köçkün üçün ümumilikdə 20 qəsəbə salındı və Biləsuvar rayonu ərazisindəki 5 çadır düşərgəsi 2003-cü ilin iyun ayında ləğv edildi.

Prezident İlham Əliyevin 2003-cü il prezident seçkiləri ərəfəsində programının tərkib hissəsi də qaçqın və məcburi köçkünlərin problemlərinin həlli idi. İlham Əliyev söz vermişdi ki, beş il ərzində Azərbaycanda bir dəfə də olsun çadır şəhərciyi qalmayacaq və cəmi 4 il ərzində, 2007-ci ildə bu böyük hədəfə

nail olundu. 2020-ci ilə qədər ölkədə məcburi köçkünlər üçün 100-dən çox qəsəbə-şəhərcik salındı.

Ötən müddət ərzində Azərbaycanda 300 mindən çox məcburi köçkün mənzillərlə, fərdi evlərlə təmin olundu, həmçinin onların digər problemləri də ardıcıl şəkildə öz həllini tapdı.

Milli ideyaya çevrilən quruculuq

44 günlük şanlı Vətən müharibəsindən heç iki il ötməmiş Qarabağa və Şərqi Zəngəzura yeni nəfəs verən qurucu lider İlham Əliyev bu ərazilərimizdə qayıdış üçün möhkəm özlülər, təməllər, bünövrələr atır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzura bərpası həm də artıq milli ideyaya çevrilib.

2022-ci ilin iyul ayından etibarən Zəngilanın Ağalı kəndinin sakinləri artıq öz yurdlarına qayıdaraq xoşbəxt həyata qədəm qoyublar. İşğal altındakı digər ərazilərimizdə olduğu kimi, cəmi iki il əvvələ qədər bir həyat nişanəsi belə tapılmayan Ağalı kəndi indi Cənubi Qafqazın ən modern, "ağıllı kənd" ünvanına çevrilib. Ağalıllar bir qorunulmuş həsrətə sona dədə-baba torpaqlarına qovuşublar, hər zaman arzuladığı kimi, artıq Yeni il, Novruz, Qurban, Ramazan bayramlarını, ümumiyyətlə, qarşdakı bütün bayram və xoş günlərini əbədiyyətə-dək doğma kəndlərində qeyd edəcəklər.

"Bu gün biz yeni çağırışlarla üzlişirik. Ancaq bunlar xoş çağırışlardır - Qarabağın və Şərqi Zəngəzura yenicən qurulması, insanların geri qayıtması və Azərbaycanın hər hansı bölgəsində yaşayan keçmiş məcburi köçkünlər üçün daha yaxşı şəraitin yaradılması". Bu il oktyabrın 5-də Ağdamda baş tutan Azərbaycan Milli Şəhərsalma Forumunun açılış mərasimindəki çıxışında Prezident İlham Əliyevin bəyan etdiyi kimi, hazırda keçmiş məcburi köçkün və qaçqınlara öz doğma yurdlarına mümkün qədər tez bir zamanda geri qayıtması milli prioritetimizdir.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında həyata keçirilən bu işlər isə onu deməyə əsas verir ki, şuşalıların, ağdamlıların, laçınlıların, kəlbəcərlilərin, ümumiyyətlə, doğma od-ocağında didərgin salınmış bütün keçmiş məcburi köçkünlərin də öz dədə-baba torpaqlarına qovuşdurulacağına sayılı günlər qalıb.

Gələcək il yüzillik yubileyini tontəno ilə qeyd edəcəyimiz Ulu Öndər Heydər Əliyevin arzularının zirvəsində yer aldığı kimi...

Yasəmən MUSAYEVA,
"Azərbaycan"

Ana dilimizin təəssübkeşi

Milli dövlətçiliyin yaranmasında və inkişafında ana dili mühüm tarixi rol oynayır. Çünki o, xalqın özünüqoruma instinktinin gücləndirən, səfərbər edən və birləşdirən, həmçinin bir toplumu digərindən fərqləndirən və müdafiə edən ən etibarlı vasitədir.

Ona görə də dövlət dilinin saflığının qorunması, inkişafı və zənginləşməsinə xüsusi qağı bütünlükdə böyük əhəmiyyət kəsb etmişdir. Bu məsələ Ulu Öndər Heydər Əliyevin milli dövlətçilik fəlsəfəsində hər zaman xüsusi həssaslıqla nəzərə alınmışdır.

Azərbaycan dili dövlətimizin əsas atributlarından biri olmaqla yanaşı, azərbaycançılıq ideologiyasının da mühüm elementi, onun siyasi və sosial-mədəni təməli kimi müəyyənləşmişdir. Ulu Öndərin hələ sovet Azərbaycanına rəhbərliyi dövründə respublikamızın 1978-ci ildə qəbul olunmuş Konstitusiyasında Moskvanın bütün etirazlarına baxmayaraq, Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi təsbit olunması bu dildə milli-mədəniyyət nümunələrinin yaradılmasına, mətbuatın, incəsənətin, elm və təhsilin inkişafına xidmət etmişdir. O zaman keçmiş sovet imperiyası milli hərəkata, milli dirçəlişə səbəb olacaq hər hansı tədbirin qarşısını almaq üçün hər cür tərbiyəyə hazır idi. Ümummilli Lider Heydər Əliyev həmin dövrü xarakterizə edərkən deyirdi ki, ən emosional, həssas məsələləri də ancaq ağıllı gücü ilə həll etmək lazım idi. Azərbaycan cəmiyyətinin o dövrdəki vəziyyəti elə idi ki, dərhal qoralar verib bütünlüklə Azərbaycan dilinə keçmək çox riskli, mərkəzə meydan oxumaq idi. Mirzə İbrahimovun təcrübəsi həmin yolun uğursuzluğunu artıq göstərmişdi. On il sonra sovet Azərbaycanına hakimiyyətə gəlmiş Ulu Öndərin ölkəyə rəhbərliyinin ilk günlərindən bəhs edən müasirləri onun çıxışlarını ana dilində etməklə ictimaiyyəti təəcübləndirməsinə həmişə xüsusi bir məqam kimi xatırlayırlar. Bu, böyük dövlət adamının Azərbaycan cəmiyyətinə üstüörtülü bir kitabı idi. Heydər Əliyevin ana dilimiz təmsalında milli ideyanın bundan sonra onun himayəsində olacağına işarə verirdi.

Heydər Əliyevin yeritdiyi dil siyasəti bir məqsədə xidmət etmişdir: ana dilini inkişaf etdirmək, onun dövlət statusunu reallaşdırmaq, dünya dilləri içərisində nüfuzunu artırmaq. Lakin həmin dövrdə rus dilinin mövqeyi respublikada hələ çox güclü idi. Azərbaycan KP-nin qurultayları, MK-nin plenumları bir qayda olaraq rus dilində aparılırdı. Heydər Əliyev başa düşürdü ki, Moskva ruslaşdırma siyasəti yürütdükdən, Azərbaycan dili dövlətçilikdən, inzibati idarə qəbulunun həcimi artırdı, ana dilindən yazılı imtahan ixtisaslar üzrə məcburi hesab edildi. Tədrisi Azərbaycan dilində aparılan məktəblərin sayı çoxaldıldı. 1970-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin 50 illiyi münasibətilə keçirilən mərasimə respublika rəhbəri ana dilində çıxış etdi. Bunda məqsəd dilimizin yüksək səviyyədə təbliği idi. Həmin illərdə görkəmli Azərbaycan yazıçılarının, şairlərinin, elm xadimlərinin yubileyləri keçirilir, respublika rəhbərinin özü Azərbaycan

yazıçılarının qurultayında iştirak edirdi.

1978-ci ildə Konstitusiyada dövlət dilinin Azərbaycan dili olması haqqında müddəanın müəllifi Heydər Əliyev idi

Həmin dövrdə respublika rəhbəri siyasi tələyini riskə qoyaraq Konstitusiyada Azərbaycan dilinin dövlət dili olması barədə müddəanın təminini təmin etmək üçün təşkilatı işlər aparmış, elm və ziyalı qurumlarını da bu işə cəlb etmişdi. O zaman bu hərəkat Moskvada böyük narazılıq yaratmışdı. Bəhanə o idi ki, başqa respublikaların Əsas qanununa həmin müddəa salınmamışdı. Belə bir vaxtda Ulu Öndər partiya funksionerləri ilə ciddi danışıqlara başlamışdı. Azərbaycanın mövqeyinə qarşı həmin dövrdə Ukrayna KP MK-nin o vaxtki birinci katibi Şerbitski xüsusilə fəal çıxış etmişdi. Ümummilli Lider 1995-ci il oktyabrın 31-də EA-da keçirilən dövlət dili haqqında Konstitusiyaya maddəsinin müzakirəsindəki nitqində həmin hadisələri belə xatırlayırdı: "Mən ona dedim ki, sən heç kim mane olmur. Siz bizdən də böyük respublikamızın və Sovetlər İttifaqında xüsusi çəkiniz bizimkindən qat-qat artıqdır. İstəsəniz, bunu yaza bilərsiniz. Ancaq siz bizə nə üçün mane olursunuz? Mübahisəmiz gərgin oldu... Mən sizə deyim ki, o zamanın şəraitində respublikamızda, ümumiyyətlə, ölkəmizin tarixində bu müddəanın Konstitusiyamızda mövcudluğu çox böyük tarixi bir hadisə idi".

Böyük rəhbərin qətiyyəti və iradəsi sayəsində həmin müddəa 1978-ci ildə qəbul edilən yeni Konstitusiyamızın 73-cü maddəsində təsdiqi tapdı. Bu, xalqın mənəvi sərəvəti olan ana dilinin qorunması tarixində xüsusi bir mərhələ idi. Yalnız bundan sonra yüksək məclislərdə Azərbaycan dilinə geniş səlahiyyət verildi, dövlət idarələrində ana dilinin tədrisən yayılmasına, sənədlərin azərbaycanca hazırlanmasına başlandı. Respublika rəhbəri qurultay, konfrans, müşavirə, simpozium və s. mətbəh məclislərdə Azərbaycan dilində çıxış edir, ana dilinin hansı statusu və nüfuz malik olmasını hamıya çatdırırdı.

Azərbaycanın müstəqillik illərində də Ümummilli Lider ana dilinin qorunması və inkişafı sahəsində böyük işlər gördü. 1995-ci ildə Konstitusiyaya Komissiyasının sədri Heydər Əliyev layihədə dövlət dili haqqında maddə ilə bağlı geniş müzə-

kiyələr keçirdi. Əvvəlki iqtidar dövründə Milli Məclisdə bu barədə qanun müzakirə olunmuş və dilimizin adı dəyişdirilərək "türk dili" kimi təsdiq edilmişdi. Bu qərar qəbul ediləndə Ulu Öndər Naxçıvanda işləyirdi. 1995-ci ildə Heydər Əliyev sözlükdən qanunun necə qəbul ediləcəyini bütün təfərrüatını öyrənir və tələblərin kobud şəkildə pozulduğundan şübhələnirdi.

Ölkə rəhbəri çıxışlarında dəfələrlə qeyd etmişdi ki, ana dili məsələsi bir qrupun, bir dəstə adamın inhisarında ola bilməz. Məhz belə inhisarçılığın nəticəsində o zaman qanunsuz qəbul edilən qərar cəmiyyətdə güclü narazılıq yaratmışdı. 1995-ci ildə Konstitusiyaya layihəsində bu maddə müzakirə olunanda komissiyaya 1400-dən artıq təkliflər gəlmişdi. Həmin təkliflərdən ancaq 18-i ana dilinin türk dili kimi yazılmasını məqbul saymışdı.

2001-ci ilin iyununda "Dövlət dilinin təbii şüurunu təkmilləşdirilməsi haqqında" fərmanın imzalanması, 2001-ci il avqust ayının 1-də latin qrafikası Azərbaycan əlifbasına keçidin təmin olunması, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dil Komissiyasının təşkili, 1 Avqustun Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü elan edilməsi, 2002-ci ilin sentyabrında "Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında" qanunun qüvvəyə minməsi Ümummilli Liderin müstəqillik dövründə ana dilimizin inkişafı ilə bağlı mühüm tarixi qərarlarıdır.

Milli dil əmanətinə sadiqlik

Bu gün Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi milli-mənəvi dəyərlərimizə, elmin və mədəniyyətin inkişafına daimi dövlət qağısının təmin olunması xətti uğurla davam etdirilir. Ölkə rəhbəri milli dil əmanətinə də sadiqdır. Onlarca sərəncamlar, ayrı-ayrı toplanılarda ana dilimizin inkişafı ilə bağlı irəliləyən təzislər müasir dövrdə dilimizin inkişafına təkan verən möhtəməl tədbirlərdir. Ulu Öndərin ana dilimiz qarşısında əhəmiyyətli olan daha bir tarixi xidməti isə bu dili dünyanın ən yüksək tribunallarına daşımasıdır. Heydər Əliyev əsrlər, onilliklər boyu diplomatik fəaliyyətdən, hərbi sahədən, qanunvericilik sənədlərindən xeyli kənar saxlanmış Azərbaycan dilini bütün parametrlər üzrə, sözün əsl mənasında, dövlətçilik dilinə çevirmişdir.

İradə ƏLİYEVA,
"Azərbaycan"

Azərbaycanın özü qədər əbədi

"Uşaqlara qayğı hər bir vətəndaşın borcudur"

Uşaqlar və gənclərlə bağlı tədbirlərdə iştirakında, istedadlı uşaqların inkişafı üçün hər cür şərait yaratmasında aydın görmək olardı. Elə buna görə də Heydər Əliyev uğurlu gələcək üçün hər tədbirdə döndən uşaqların sağlamlığının, təhsilinin vacib olduğunu deyir və hər kəsi onlara qayğı göstərməyə, qorumağa çağırır.

Ənənə davam edir

Ulu Öndərin əsasını qoyduğu, dövlətin əsas siyasət istiqamətindən olan uşaqlarla bağlı görülən işlər bu gün də davam etməkdədir. Elə bunun nəticəsidir ki, uşaqlarımızın, gənclərimizin müxtəlif sahələrdə uğurlarının şahidi olururu. Onlar indi Azərbaycanı dünyada uğurla təmsil edir, ürgürlü bayrağımızı yüksəklərə qaldırırlar. Necə deyirlər, insan çəkilən hər bir zəhmətin bir gün bəhrəsini görür. Elə Heydər Əliyevin uşaqlara verdiyi qiymət, göstərdiyi diqqət və qayğının nəticəsidir ki, onlar böyüyüb Azərbaycanı belə sevgi və məhəbbətlə təbliğ edərək müxtəlif sahələrdə birincilik uğrunda əllərindən gələni edirlər.

Bu siyasətin davamı olaraq Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə 2009-cu il ölkəmizdə "Uşaq ili" elan olunmuşdu. Bu, ölkəmizdə uşaqların sosial rifahının daha da yaxşılaşdırılması məqsədini daşıyırdı.

Əsas Ümummilli Lider tərəfindən qoyulan ənənələr bu gün onun adı daşıyan Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın rəhbərliyi ilə uğurla davam etdirilir. Fond tərəfindən xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlara diqqət göstərilir, xəstələrin sağlamlığının bərpası üçün tədbirlər görülür. Fond uşaqların inkişafı, təhsili, gələcəkləri üçün lazım olan bütün məsələləri diqqət mərkəzində saxlayır. Eyni zamanda fond təhsil, səhiyyə ocaqlarını təmir edir, müasir tələblərə cavab verən yeni uşaq evləri, bağçaları, mərkəzləri tikir. Həm də bu cür işlər yalnız Azərbaycan sərhədləri ilə məhdudlaşmır. Başqa ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı uşaqlar da unudulmur. Eyni zamanda fond müxtəlif ölkələrdəki uşaqların hüquqlarının qorunması istiqamətində işlər görür və onların qayğısına qalır.

Bunların nəticəsidir ki, BMT-nin Uşaq Fondunun Azərbaycanı nümayəndəsi Mark Herevard Azərbaycan uşaqlarının müdafiəsi sahəsindəki fəaliyyətinə görə Mehriban Əliyevaya UNICEF-in xüsusi mükafatını təqdim etmişdir.

Əsmər QARDAŞXANOVA, "Azərbaycan"

Gəncliyin dayağı

Ümummilli Lider Heydər Əliyev Azərbaycan gəncliyinin güclü hamisi idi, onlara daim qayğı göstərirdi, bir fərd kimi yetişməsinə xüsusi önəm verirdi. Ulu Öndər respublika rəhbərliyinə gəldiyi ilk dövrlərdən sağlam düşüncəli yeni nəslin yetişdirilməsi sahəsində misilsiz işlər görmüşdü. Gənclər siyasəti ilə bağlı bir çox fərman və sərəncamlar imzalanmış, onların vətənpərvər ruhda tərbiyəsinə həmişə xüsusi diqqət yetirilmişdir.

Ulu Öndər Heydər Əliyev deyirdi: "Gənclərimiz milli ruhda tərbiyə olunmalıdır, milli-mənəvi dəyərlərimizin əsasını təşkil etməlidir. Gənclərimiz bizim tariximizə yaxşı bələd olmalı, dilimizi yaxşı bilməlidir. Hər bir gənc vətənpərvər olmalıdır, vətənpərvərlik böyük məfumdur. Bu, sadəcə, orfudla xidmət etməkdir, vətənə sadıq olmaq, vətəni sevmək, torpağa bağlı olmaq - budur vətənpərvərlik".

Böyük rəhbər yaxşı bilirdi ki, gənclər hər bir xalqın gələcəyini və inkişaf yolunu müəyyənləşdirən, cəmiyyətin ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirak edən aparıcı təbəqədir. Təsəvvüf deyil ki, müasir dövrdə gənclər və idman sahəsində qazanılan uğurlar dövlətin ümumi inkişaf səviyyəsini, iqtisadi-siyasi potensialını müəyyənləşdirən vacib meyarlardan sayılır.

Dünyanın bütün sivil cəmiyyətlərində gənc nəsli mədəni-ideoloji tərbiyəsi, onların sağlamlığının qorunması baxımından bu strateji sahələrdə xüsusi qayğı ilə yanaşılır. Müdrik siyasətçi bu realığı düzgün qiymətləndirir, hər zaman gənclərə malik olduqları qabiliyyət və intellektual imkanlar müqabilində geniş meydan verməyin tərəfdarı kimi çıxış edirdi. Nəticədə xalqın gələcəyini müəyyən edən və cəmiyyətdə əhəmiyyətli coxluğa malik təbəqə kimi gənclərin ehtiyaclarının dolğun ödənməsi məsələsi dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrilmişdir.

1990-1993-cü illərdə cəmiyyəti təhlükələrə sürükləyən siyasi, iqtisadi, mədəni-ideoloji problemlər üzündən ölkədə gənclər siyasəti tam diqqətdən konarada qalmışdı. Öz siyasi ambisiyaları naminə Azərbaycanı böhranlara sürükləyən möhtəkir qüvvələr məqsədlərinin icrası üçün, ilk növbədə gəncliyimizdən bir vasitə kimi istifadə edirdilər. Həmin illərdə Azərbaycanda müxtəlif adlar altında çoxsaylı gənclər təşkilatları ortaya çıxmışdı. Ölkədəki mövcud hərç-mərcilik şəraitində yaranan bu təşkilatların çoxunda siyasi-sosial, populyar meyilləri özünə əsas qayğı kimi göstərirdi. Bu təşkilatların çoxu müxtəlif önlü siyasi partiya və qurumların təsiri altına düşmüşdü.

Hələ keçmiş sovetlər dövründə qazandığı müvəffəqiyyətlərlə bütün dünyada məşhurlaşmış adlı-sanlı, perspektivli gənc idmançılarımızın böyük əksəriyyəti dövlətdən şəraitdə yaşay

zərdən daim hazırlayılabilir və öz fiziki inkişafına çox fikir verirdilər. Bu, keçmişdə milli adət-ənənələrimizdə də öz əksini tapıb. Ancaq indi dünyada bədən tərbiyəsi və idmanın müasir səviyyədə inkişaf etdiyi bir dövrdə Azərbaycanda da idmanın, bədən tərbiyəsinin kütləvi surətdə inkişaf etməsinə ciddi fikir verməliyik. Bu, xalqımızın gələcək nəsillərdə daha da sağlam olmasının əsasıdır".

Ulu Öndər Heydər Əliyevin 2 fevral 1997-ci il tarixdə imzaladığı fərmana əsasən, fevralın 2-si Azərbaycan Gəncləri Günü elan edilmişdir. 1996-2002-ci illərdə qəbul olunmuş "Bədən tərbiyəsi və idman haqqında", "Azərbaycanın gənc istedadlarına dövlət qayğısı haqqında", "Gənc istedadlar üçün xüsusi təqadürlər təsis edilməsi haqqında", "Dövlət gənclər siyasəti haqqında" qanun, fərman və sərəncamlar, habelə "Gənc ailə" proqramı, "Gənclərdə vətənpərvərlik və vətəndaşlıq hisslərinin yüksəldilməsi haqqında", "İstedadlı yeniyetmələrin və yaradıcı gənclərin sosial, iqtisadi və sairə problemlərinin həllinə yönəlməsi, onların öz qabiliyyətlərini inkişaf etdirmələrini kömək edən Dövlət Proqramı", "Ordudan tərxis olunmuş gənclərin məşğulluğu" Dövlət Proqramı bu baxımdan xüsusi vurğulanmalıdır. Bu qanunlar, sərəncam və dövlət proqramları gənc nəsli müvafiq qüvvə kimi formalaşmasına, mədəni-ideoloji cəhətdən tam yetişməsinə, sosial problemlərinin həllinə, faydalı məşğulluğunun təmin olunmasına, habelə idmanın kütləviləşməsinə əsaslı təsir göstərmişdir. Ulu Öndərin uğurlu həyata keçirdiyi iqtisadi siyasət nəticəsində gənc idmançıların sayı və təlim-məşq şəraiti ildən-ilə yaxşılaşdırıldı.

Azərbaycanda demokratik cəmiyyət, hüquqi dövlət quruculuğu prosesinin ilk dövründən Ulu Öndər Heydər Əliyev gənclər siyasətini dövlətin əsas prioritetlərindən biri elan etdi. Bu siyasətin əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirdi və onun icrasına doğru uğurlu addımlar atdı. O illərin gəncliyi Vətən sevgisinə, qəhrəmanlıq əzmini Azərbaycanın müstəqilliyi, ölkəmizin ərəzi bütövlüyü uğrunda döyüşlərdəki iştirakı, şəhidlik məqamına qədər yüksəlməsi ilə sərbəst verdi. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin irəli sürdüyü milli dövlətçilik kursu Azərbaycan gəncliyinə imkan verdi ki, öz əzmkarlıqlarını, yüksək potensiallarını cəmiyyət həyatının bütün sahələrində reallığa çevirib ön böyük tarixi qələbələrini Azərbaycan dövlətinin qüdrəti ilə qazansınlar.

Rohman SALMANLI, "Azərbaycan"

Azərbaycanda uşaqlara qayğının dövlət siyasətinin prioriteti kimi müəyyənləşməsi Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır

"Mənim üçün ən öziz nemət Azərbaycanın uşaqlarıdır, Azərbaycanın gəncləridir. Çünki Azərbaycan Prezidenti kimi mən bu gün haqqında yox, Azərbaycanın böyük gələcəyi haqqında düşünürəm".

Azərbaycanın işıqlı gələcəyinin gənclərdən və uşaqlardan asılı olduğunu deyən Ulu Öndər Heydər Əliyev bütün zamanlarda onların qayğısına qalmış və sağlamlıq, vətənpərvər ruhda böyümələri üçün mühüm işlər görmüşdür. Ona görə də Ulu Öndər tərəfindən əsas qoyulmuş müstəqil dövlətdə uşaq siyasəti prioritet istiqamətlərdən biri idi.

Dahi lider ölkəmizdə hakimiyyətə gəldiyi vaxtdan uşaqların hüquqlarının qorunması istiqamətində qanunverici bazanın təkmilləşdirilməsi təşəbbüsünü irə-

li sürüb. Ölkəmizdə uşaqlara qayğının dövlət siyasətinin əsas istiqaməti kimi müəyyənləşməsi də Ulu Öndərin adı ilə bağlıdır.

Uşaqlarla bağlı qanunvericilik bazasının yaradılması

"Uşaqlara qayğı hər bir vətəndaşın borcudur" deyə Ümummilli Lider bildirmişdir. Ölkəmiz müstəqillik qazandıqdan sonra uşaq hüquqlarının qorunması istiqamətində beynəlxalq konvensiyalara qoşulub. Azərbaycan uşaq hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı ilk beynəlxalq sənədə - Uşaq Hüquqları Haqqında Konvensiyaya 1992-ci, konvensiyanın iki əlavə protokollarına isə 2002-ci ildə qoşulub.

Konvensiya Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən 1949-cu ildə qəbul olunan 1950-ci ildən başlayaraq hər il 1 iyun

beynəlxalq səviyyədə Uşaqların Müdafiəsi Günü kimi qeyd olunur.

Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə Azərbaycanda prioritet istiqamətə çevrilən uşaq siyasəti sahəsində bir çox tədbirlər həyata keçirilib. Hər işin başında insan hüquqlarının dayandığı nəzərə alınaraq bu yöndə əməli addımlar atılıb. Beləliklə, ilk olaraq uşaqların hüquqlarının müdafiəsinin tənzimlənməsi sahəsində qanunvericilik bazası yaradılıb.

Beynəlxalq sənədlərdən əlavə, Ümummilli Liderin təşəbbüsü ilə 1998-ci ildə Milli Məclisdə "Uşaq hüquqları haqqında", 1999-cu ildə isə "Valideynlərinin itirilməsi və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsi haqqında" qanunlar qəbul edilib.

Heydər Əliyev uşaqlarla vaxt keçirməyi də çox sevirdi. Bunu Ulu Öndərin

Bir şəklın tarixi

Heydər Əliyevin yadigarları

Ötən əsrin ortalarından bərqərar olan Sumqayıta çox vaxt gənclər şəhəri də deyirlər. Çünki onun təməlini ötən əsrin əlincisi illərində keçmiş sovetlər ölkəsinin müxtəlif yerlərindən buraya gələn gənclər qoyub. 1970-ci ildən başlayaraq Ümummilli Lider Heydər Əliyevin qayğısı nəticəsində inkişafa başlayıb. Az bir zaman kəsiyində bu şəhər təkcə SSRİ-də deyil, bütün dünyada tanınan sənaye mərkəzinə çevrilib.

Həmin illərdə tikilən zavodlar, salınan yaşayış massivləri o qədər sürətlə aparılırdı ki, insanları qurub-yaratmaq eşi ilə üstələndirdi. Heydər Əliyev tez-tez Sumqayıta gələr, şəhərin infrastrukturunu diqqətlə yoxlayırdı. Sumqayıt gənclər şəhəri adlandırılan Ulu Öndər mədəniyyət ocaqlarının inşası ilə şəxsən maraqlanan, ictimaiyyət nümayəndələrini dinləyən, onlara öz tövsiyələrini verirdi.

Yeni salınan şəhərdə mədəniyyət ocaqlarının yaradılmasına Ulu Öndər xüsusi həssaslıqla

yaşamağı məsləhət görür, onların yerinin seçilməsində və tikintisində birbaşa iştirak edirdi. Yaradılacaq mədəniyyət mərkəzlərində milli-mədəni dəyərlərimizin təbliği və onların qorunması Ümummilli Liderin gənc sumqayıtlılara verdiyi tövsiyə idi.

Quruculuq illərində inşa edilən mədəniyyət saraylarından biri də Hüseyn Ərəblinski adına Sumqayıt Dövlət Musiqili Dram Teatrının binasıdır (hazırda Sumqayıt Dövlət Dram Teatrı adlanır). Birincisi, həmin teatrın binasının inşa yeri məhz Heydər

Əliyevin göstərişi ilə seçilib və tikilməyə başlayıb. İllərin üstündən boylanıb baxanda qorubə bir mənzərənin şahidi olururu. Bu gün şəhər no qədər ətrafa doğru genişlənə, inkişaf etsə də, yənə teatrın binası öz unikallığını qoruyub saxlayır.

1969-cu ildən fəaliyyətə başlayan teatrın səhnəsində təkcə Azərbaycan deyil, dünya müfəkkirlərinin əsərləri də tamaşaya qoyulurdu. Sumqayıta gələn Ulu Öndər teatra gələr, aktyorlarla səmimi söhbət edirdi. Çox zaman tamaşa məşqlərinə baxar, tövsiyələrini verirdi. Bu, aktyorlara səhnə fəaliyyətlərində böyük stimula verirdi.

Artıq uzun illərdir ki, həmin teatrın binasında, foyedə bir şəkildə bura gələnlərin diqqətini xüsusi cəlb edir. Həmin şəkildə uzun illərin xatirəsini bu günə daşıyan bir yadigarıdır. İnsan bu şəkildə bax-

Sumqayıt Ərəblinski adına dövlət-dram kollektivinin üzvləri ilə

diqca gözləri önündə Ulu Öndərin tarixi bir xatirəsi canlanır.

1981-ci ildə tamaşaya qoyulan əsərlərdən biri də Nəriman Həsənzadənin "Bütün Şərqi bilsin" əsəri idi. Burada vətənpərvərlik, yenilik, gələcəyə inam ideyaları yer almışdı. Moskvada keçirilən tamaşanın premiyerasında Heydər Əliyev də iştirak etmişdi. Tamaşa sona çatdıqdan sonra Ulu Öndər səhnəyə qalxıb aktyorlarla görüşmüşdü. Üzünü zala çevirən böyük rəhbər demişdi:

- Baxın, bizim necə gözəl əsərlərimiz var. Belə əsərlər xalqımızın parlaq siması, nurlu gələcəyini atılan addımdır. Məncə belə əsərlər çox yazılmalı, onlar tamaşaya qoyulmalıdır. Nəinki Şərqi, bütün bəşər

Azərbaycan mədəniyyətinin nəyə qadir olduğunu göstərir. Biz azərbaycanlılar buna qadirik və bunu dədəcöyüq.

Onu da bildirik ki, məhz bu tamaşadan sonra Ümummilli Liderin qayğısı nəticəsində Sumqayıt Dövlət Dram Teatrı səhnə əsərləri ilə hamını heyran etdi. Respublikanın onlarla məşhur aktyor personalı ilk iş yeri kimi buradan qaldı. Teatrda çalışan kollektiv daim Ulu Öndəri yad edir. Hər tamaşada, hər məşqdə bu duyğu onlara stimula verir. Nəsilərə nümunə olan Ümummilli Lider ömrünün izləri sumqayıtların qəlbində həmişə yaşayacaqdır.

Akif ƏLİYEV, "Azərbaycan"

Azərbaycanın özü qədər əbədi

Ulu Öndər həyatını necə dəyişdi

Ulu Öndər Heydər Əliyev 50 il bundan qabaq hər qış yeşiyə alma vurmaqdan əlləri donub göyərən məktəblinin həyatını onu görmədən və tanımadan necə dəyişdi?.. Bu əhvalat on maraqlı və unudulmaz xatirə kimi yaddaşımızın dərinliklərinə hopub. İndi o uzaq keçmişə xəyalən səyahət edəndə anlayıram ki, bu, on qiymətli və ən gözəl uşaqlıq xatirələrindən biridir.

İnsan arzularda yaşayır, boy atıb böyüyür. Uzun illər mənim də ən böyük arzumu Rusiyaya əvvəl alma satmaq, sonra isə Moskvada oxumaq olub. Babam isə deyirdi ki, rus dilini bilməyən, Samurdan o yana keçməyən mümkün deyil. Amma Heydər Əliyev rus dilini bilməyən minlərlə azərbaycanlı gənc üçün düz Moskva kimi bütün sərhədləri qaldırdı və on nüfuzlu ali məktəblərin qapılarını onların üzünə təyinatla açdı.

Söhbətin nədən getdiyini anlatmaq üçün görək keçmiş, arzularımızın çiçəklədiyi məkana qayıdım. Ara-sıra qışda atam Rusiyaya alma satmaq gedər, 70-80 yaşik almadan 5-6 min manat pul çıxarıb geri qayıdardı. Biz də onun dəri kürkünün dərin ciblərinin dəliklərindən astarın içinə düşən ovuc-ovuc qəpikləri çıxarıb saymaqdan ləzzət alardıq.

Orta məktəbi fərqlənmə attestatı ilə bitirib, Bakı Energetika Texnikumuna intarxansız qəbul oldum. Alma satmaq gedə bildimdim. Əvəzində arzulardan bir qədər çoxaldı. İlk dəfə Bakıda dəblə ayaqlaşmaq istəyəndə "aeroport şapka" ilə balağı trapes şalvar aldım. Ge-yib gedirdim kəndə və ələ sənədirəm ki, Xucbalada bərk gedən üç kişidən biri də mənəm. İllər keçdikcə gələcəyimi daha fərqli düşünür, anlayırdım ki, tok trapes şalvar geyməklə, alma satmaqla iş bitmir, görək daha mükəmməl arzuların öləyindən yaşayacağam.

Bakıda texnikumun yataqxanasında yaşayırdıq. İkinci kursdan Paşa adlı bir tələbə ilə dostlaşdıq, ikimiz də əlaçı iddik. Belə qərara gəldik ki, texnikumu qırmızı diplomla bitirib, Moskva Energetika İnstitutuna daxil olaq. Arzulayırdıq ki, oranı da əla qiymətlərlə başa vuraq və bizi Drezden Texniki Universitetinin aspiranturasına oxumağa göndərsinlər. Ona görə də durmadan oxumağa, ali məktəbə hazırlaşmağa başladım.

Qəbul imtahanlarına beş-altı ay qalmışdı. Yataqxanada hamı bilirdi ki oxumağa hara gedəcəyik. Bir dəfə axtam çax süfrəsində bizə məzəyə tutdular ki, rus dilində kəlmə kəmə bilmirsiniz, bas Moskvada necə oxuyacaqsınız? İkimiz də qəfil sildəndən qaşan adamlar kimi deməyə söz tapmadıq... Biz həтта satışçıydıq ki, oxumayın, onsuz da heç sənədlərinizi də ali məktəbə verə bilməyəcəksiniz. Daha da diltar olduq. Bir çıxış yolu tapmaq da qeyri-mümkün idi.

Energetika İnstitutuna daxil olmağımız bizə əyri, ulduzlara səyahət qədər ağlasığmaz gəlirdi. İki dost əməlli-başlı ruhdan düşsək də, bir neçə gündən sonra anladıq ki, oxumaqdan başqa yolu-muz yoxdur. Ona görə də belə qərara gəldik ki, oxumağa davam etməli, ali məktəbə hazırlaşmalıyıq.

Bu minvalla bir neçə ay ümidiz və çarəsiz halda oxuduq. Gözlənilmədən həyatımızı bayrama çevirən fantastik bir hadisə baş verdi. O zaman Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi idi. O belə bir qərar vermişdi ki, rus dilini bilməyən, amma Azərbaycan dilində yüksək bal toplayan tələbələr təhsilərinə davam etdirmək üçün keçmiş sovet ittifaqının ən güclü məktəblərindən göndəriləcək.

O vaxt gənc idi, sevinirdik, heç Heydər Əliyevi əməlli-başlı tanımırdıq da. Elə "Allah yolunuza açdı" deyib sevinirdik. Amma illər keçdikdən sonra anlayırıq ki, Ulu Öndər milli kadrlar hazırlamaq ideyası olmasaydı, biz Moskvaya oxumağa gedə bilməzdik. Bəlkə də özüm oraya gedib alma satıb qayda bilirdim, uşaqların da atandan qalan kürkün ciblərindən qəpikləri tapıb sevinirdilər.

Biz - rus dilində kəlmə kəmə bilməyən uşaqlar Ulu Öndərin hesabına sovet ittifaqında ən güclü təhsil ocaqlarına daxil olduq, yüksək biliklərə yiyələndik. Fərqli mədəniyyətin və öxlərin sahibi olduq. İllər sonra vətənimə döndəndə "aeroport şapkadən" daha böyük arzularla yaşayan gənclərə çevrildik. Ulu Öndər minlərlə bizim kimi gəncin həyatında əvəzsiz rol oynadı. Onun oxutdurduğu gənclər gənc dövlətlər, Vətəne xeyir verən mütəxəssislər kimi çalışdılar, yüksək vəzifələrə irəli çəkildilər.

Bahadır İMANQULİYEV,
"Azərbaycan"

Ədəbiyyata və milli irsə münasibətin Heydər Əliyev örnəyi

Ensiklopedik biliyə malik fenomen insan olan Heydər Əliyev milli ədəbiyyatımızı da incəliklərinə qədər bilir və sevirdi. Ulu Öndərin belə bir məşhur fikri var: "Bizim ədəbiyyatımızın xalqımıza etdiyi ən böyük xidmət ondan ibarətdir ki, şairlərimiz, yazıçılarımız öz əsərləri ilə Azərbaycanı, xalqımızı, millətimizi də daim milli hissiyatları oyatmağa çalışmışlar. Milli özünüdərk, milli oyanış, dirçəliş prosesi xalqımıza birinci növbədə ədəbiyyatdan keçir".

Heydər Əliyevin Azərbaycan filosof-sair və görkəmli dramaturq Hüseyn Cavidə və onun yaradıcılığına olan yüksək ehtiramı da milli ədəbiyyatımıza olan sevgidən, milli-mədəni dəyərlərimizə sız bağlılıqdan irəli gəlirdi.

Ulu Öndər Cavidin bütün külliyyatı ilə tanış idi

Bənzərsiz yaradıcılıq yolu keçərək özündən sonra ölməz əsərlər qoymuş söz ustalarından olan Hüseyn Cavid əsərləri ilə Azərbaycan dramaturgiyasını istər mövzu, janr, istərsə də xarakter və obrazlar baxımından olduqca zənginləşdirib, ümumbəşəri ideyaların təbliği ilə ədəbiyyatımızın bu sahəsini dar çərçivədən çıxararaq dünya səviyyəsinə ucaldıb.

Cavidin bütün fikirləri ümummillidir, ümumbəşəridir. Ulu Öndər Heydər Əliyev deyirdi kimi, tariximiz nə qədər yaşayacağı Hüseyn Cavidin irsi də o qədər yaşayacaq: "Hüseyn Cavid bizim üçün, doğurdan da, əzizdir. O tariximizdə böyük bir şəxsiyyətdir və böyük bir irs qoyub. Xalqımız, tariximiz nə qədər yaşayacağı, Hüseyn Cavidin irsi də o qədər yaşayacaq və xalqımız ondan istifadə edəcək".

1937-ci ilin repressiyaları Cavidin işığını söndürə bilmədi. Çünki bu işıq istedadından, bu istedad isə Tanrıdan gəlirdi.

Bənzərsiz yaradıcılıq yolu keçərək özündən sonra ölməz əsərlər qoymuş söz ustalarından olan Hüseyn Cavid əsərləri ilə Azərbaycan dramaturgiyasını istər mövzu, janr, istərsə də xarakter və obrazlar baxımından olduqca zənginləşdirib, ümumbəşəri ideyaların təbliği ilə ədəbiyyatımızın bu sahəsini dar çərçivədən çıxararaq dünya səviyyəsinə ucaldıb.

Heydər Əliyev qətiyyətinin təcəssümü

1982-ci ildə Hüseyn Cavidin nəşrinin Sibirdən gətirilərək doğma vətəninə

İrəli. Belə əbədiyaşarlıq hər şeydən öncə şairin böyük istedadı, sənətkarlığı, xalqına bağlılığı və heç şübhəsiz ki, ümumbəşəri bədi təkəvvür səviyyəsi ilə əlaqədar idi.

Amansız tələyin əvvəlcə Cavid qızı kimi erkəyünləşdirirdi, sonra isə qəddarlıqla küsdürdüyü Turan Cavid inandırır ki, kommunist rejiminin repressiyaya uğradığı bir şəxsiyyət yenidən layıq olduğu səviyyəyə ucala bilər. Yalnız Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi və tez bir zamanda Cavid irsi ilə maraqlanaraq diqqət və qayğı göstərməsi Turan Cavidin onillərdən bəri ümidlərini dirçəltdi. O, Ulu Öndərin atasına qarşı olan bu sevgisindən qürur və minnətdarlıq hissi ilə böhs edərək xatirələrində yazdı: "Heydər Əliyev Cavidə çox sevirdi. Demək olar ki, bütün külliyyatı ilə tanış idi. Bilirdi ki, Cavid söz xatirə misra yazan sair olmayıb. Hər biri bir xəzinə olan külliyyat yaradıb, irs qoyub gedib. Zəngin sərəvə bəxş edib bu xəzinədən yararlanırdı. Heydər Əliyev də belə qədrbilən, sənətə, hər kəsə layiq olduğu qiymətli verən söz sənəti idi".

yötlü vəzifəni yerinə yetirmək bir fikirləşdiyimiz qədər asan deyil. Buna mütləq ən yüksək səviyyəli rəhbərlərin razılığı lazım idi. Görünür, Heydər Əliyev belə bir çətin işin öhdəsindən gələcəyinə inanırdı. Ona görə də işini planlı şəkildə həyata keçirmişdi".

Heydər Əliyev Hüseyn Cavidin xatirəsini əbədləşdirdi

Turan Cavid yazır ki, hələ o vaxt cavidsevərlər dahi şairin nəşrinin vətənə gətirilməsi kimi böyük cəsarət tələb edən işin öhdəsindən gəldiyinə görə Ulu Öndərə minnətdarlıq etdilər: "Bu, həqiqətən, müqayisəsi, bənzəri olmayan, xalq qarşısında misilsiz bir xidmət kimi həmişə yüksək qiymətləndiriləcək. Onu da xatırlayırıq ki, bunu eşidən digər millətlər də repressiya qurbanları olan böyük şəxsiyyətlərinin, yaxınlarının canzasını öz diyarlarına gətirmək istədilər. Lakin qürbətəndən doğma elinə qayıdan, doğma torpağa qovuşan təkə Hüseyn Cavid oldu".

Ümummilli Lider Heydər Əliyev Cavid tələyin münasibəti siyasəti lidenir, dövlət başçısının mənsüb olduğu xalqın klassik irsinə, mədəni mədəniyyətinə münasibətinin ən parlaq nümunəsidir. Hüseyn Cavidin xatirəsinin əbədləşdirilməsi də Heydər Əliyevin xüsusi diqqətində olub. Məhz Ulu Öndərin şəxsi nəzarəti və qayğısı ilə böyük şairin 1996-cı ilin oktyabrında Naxçıvanda əzəmətli məqbərəsi ucaldılıb.

Ulu Öndər 29 oktyabr 1996-cı ildə Naxçıvanda Hüseyn Cavidin məqbərəsinin açılışındakı nitqində demişdi: "Mən çox məmnunam, sevinirəm ki, 15 il bundan əvvəl qəbul etdiyim qərar həyata keçir. Mənim arzularım həyata keçir. Mən sizi də, özümü də bu münasibətə təbrik edirəm. Hüseyn Cavidin məqbərəsi Naxçıvanın məmurları tarixində yeni bir səhifədir. Naxçıvanda böyük memarlıq, milli-mədəni abidələrimiz var. Bu abidə də həmin ənənələrin davamıdır. Ümidvaram ki, "Mömi-

lə Xatun" abidəsi kimi bu abidə də əsr-lər boyu yaşayacaqdır. Güman edirəm ki, gələcək nəsillər bu günü xatırlaya-caq və bu abidəni yarananları unutmaya-caqdır".

Bundan bir neçə il sonra dahi şairin 120 illik yubileyində Hüseyn Cavidin ev muzeyi də açılıb.

Cavid irsinə diqqət və qayğı davam edir

Heydər Əliyev 1995-ci ildə Hüseyn Cavidin məqbərəsinin və ev muzeyinin yaradılmasına həsr edilmiş müşavirədə demişdi: "Bilirsiz ki, Hüseyn Cavidin həyatı, yaradıcılığı Azərbaycan üçün nə qədər dəyərli, əhəmiyyətli olub, onun qoyduğu ədəbi-mədəni irs bizim üçün nə qədər əhəmiyyətli və görüklüdür. Eyni zamanda onun həyatı faciəli olubdur. Ancaq bu faciəli dövrlər onun yaradıcılığı Azərbaycan xalqının qəlbindən çıxara bilməyib, yaşadıbdır".

Bəli, Hüseyn Cavid öz ölməz əsərləri ilə adı tarixdə əbədləşmiş sənətkarlərdir. Heydər Əliyev isə bu əbədliliyi tamamlayan, bütövləşdirən, bir daha nadanların hücumuna məruz qalmayacaq hala salan, ona layiq olduğu qiymətli verən və layiq olduğu abidələrin ucaldın nadir dövlət rəhbərlərindəndir.

Böyük sənətkarlar ölmür, ölməz əsərləri ilə əbədi həyat əldə edirlər. Cavid də öz cismani ölümü ilə sadəcə yaradıcılığını yarımcı qoydu. Hüseyn Cavid tələyi Ulu Öndərin böyük fəda-karlığı sayəsində mədəni bir sonluqla nəticələndi.

Ümummilli Liderin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev də Hüseyn Cavid irsinə böyük sevgi və hörmətlə yanaşır. Görkəmli dramaturqun 130 illik yubileyinin beynəlxalq səviyyədə keçirilməsi, onun Bakı və Naxçıvanda yerləşən ev muzeylərinə göstərilən yüksək qayğı və diqqət bunun əyani sübutudur.

Əlfər XASPOLADOVA,
"Azərbaycan"

Milli maraqlarımızı təmin edən enerji siyasəti

Xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin 1969-cu ildə ölkəyə rəhbər seçilməsindən sonra sosial-iqtisadi həyatımızın müxtəlif sahələrində olduğu kimi, enerji sahəsində də ciddi keyfiyyət dəyişiklikləri baş verdi. Həmin vaxtdan etibarən ölkəmizin neft və qaz sahəsində dinamik inkişaf müşahidə edilir.

Möhkəm təməllər üzərində qurulan neft sənayesinin inkişafının notəsidir ki, bu gün Azərbaycan Avropanın enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynayır, ölkəmizin təşəbbüsü və iştirakı ilə regionda qlobal enerji layihələri həyata keçirilir.

Ulu Öndərin yaratdığı möhkəm bünövrə

1971-ci ildə Ulu Öndər Heydər Əliyevin iştirakı ilə Azərbaycanda bir milyardlıq ton neftin hasilatının qeyd edilməsi məqsədilə təntənəli mərasim keçirildi. Heydər Əliyevin təşəbbüsü nəticəsində ötən əsrin 70-80-ci illərində ölkəyə neft sənayesinin inkişafına təkən verən 75 növdə 400-dən çox gəmi növləri gətirildi. Həminin "Azərbaycan" kranı, "Xəzər" tipli özülqalxan, sonralar isə "Şel" tipli yarımalmalı üzən qazma qurğularının alınması nəticəsində Xəzərin daha dərin hissələrində zəngin neft və qaz yataqlarının kəşf olunmasına şərait yarandı. Ulu Öndərin

neft strategiyası 60-cı illərin sonu ilə müqayisədə yeni 8 neft və qaz yatağının kəşf edilməsi, neft ehtiyatlarının iki, qaz ehtiyatlarının isə üç dəfə artmasına səbəb oldu. Hazırda Azərbaycan neftinin əsas hissəsini təşkil edən, zəngin neft ehtiyatlarına malik olan "Azəri", "Çıraq", "Günəşli" və başqa yataqlar 1980-ci illərdə kəşf olundu. Həmin dövrlərdə neftəyirmə zavodlarının yenidən qurulmasına başlandı. İlk dəfə olaraq neft emalı üçün xüsusi program hazırlandı, yeni texnologiyaya malik zavodlar yaradıldı, müxtəlif qurğular inşa olundu.

Dünyada analoqu olmayan Dərin Dəniz Özlilləri zavodunun sovetlər dönməndə Bakıda tikilməsinə nail olmaq enerji siyasətimizin möhkəm təməllərə dayandığını sübut edir. Həmin layihənin mərasim keçirildi. Heydər Əliyevin təşəbbüsü nəticəsində ötən əsrin 70-80-ci illərində ölkəyə neft sənayesinin inkişafına təkən verən 75 növdə 400-dən çox gəmi növləri gətirildi. Həminin "Azərbaycan" kranı, "Xəzər" tipli özülqalxan, sonralar isə "Şel" tipli yarımalmalı üzən qazma qurğularının alınması nəticəsində Xəzərin daha dərin hissələrində zəngin neft və qaz yataqlarının kəşf olunmasına şərait yarandı. Ulu Öndərin

Mütərəqqi enerji diplomatiyası

Heydər Əliyev 1993-cü ildə siyasət hakimiyyətinə yenidən qayıtdıqdan sonra respublikamızın enerji sənayesinin bərpası və inkişafına xüsusi diqqətə yanaşdı. Onun müstəqillik dövründəki fəaliyyəti ələ ötən əsrin 70-80-ci illərində görülməmiş işlərin davamı hesab edilir.

Ötən əsrin 90-cı illərində SSRİ-nin keçmiş respublikaları ilə Azərbaycan Respublikası arasında iqtisadi əlaqələrin qurulması, ölkədə xaosun mövcud olması, maliyyə və texniki təchizatın yoxluğu neft və qaz sənayesində də ağır böhran vəziyyətinə səbəb oldu. Ona görə də "Azəri", "Çıraq" və "Günəşli" yataqları kəşf olunsun da, onların işləməsi üçün şərait yox idi. Enerji sənayesində yaranmış bu çətin vəziyyətdən çıxmaq üçün Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə yeni neft strategiyası işlənilməyə başladı. Nəticədə, dünyanın qabaqcıl ölkələri ilə energetika sahəsində faydalı münasibətlərin təməli qoyuldu. 1994-cü il sentyabrın 20-də dünyada ilk dəfə neft şirkəti ilə "Əsrin müqaviləsi" imzalandı. Bu müqavilə ölkəmizin enerji siyasətinin inkişafında yeni dövrün əsasını qoydu.

Heydər Əliyevin müəllifi olduğu yeni neft strategiyasının həyata keçməsinə ilk addım olan və "Əsrin müqaviləsi" adı alan bu əməkdaşlıq təkə respublikamız üçün strateji əhəmiyyətli da-

şımır, regionda digər qlobal layihələrin gerçəkləşməsinə də yol açdı. Bu saziş Qərbi dövlətlərin Azərbaycanla bütün sahələrdə genişmiqyaslı əməkdaşlığa marağını artırdı, həmçinin beynəlxalq maliyyə qurumları ilə münasibətlər də keyfiyyətcə yeni mərhələnin başlanğıcını qoydu. Digər tərəfdən bu saziş ötən əsrin 90-cı illərində hərbi təcavüzə məruz qalmış, ciddi siyasəti və iqtisadi sınaqlarla qarşılaşmış gənc Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin mühüm təminatına çevrildi, onun dünya birliyinə sıx inteqrasiyasına şərait yaradı.

"Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasından sonra qarşıda duran əsas məsələlərdən biri Xəzərin Azərbaycan sektorundan hasil olunacaq "qara qaz"ın dünya bazarlarına çatdırılması idi. Bu sahədə görülən işlərin ilkin notəsi kimi 1999-cu il aprelin 17-də müstəqil Azərbaycanın tarixində fəvqəladə əhəmiyyətli daha bir hadisə baş verdi. Bakı-Supsa neft kəməri və Gürcüstanın Qara dəniz sahilindəki Supsa ixrac terminalı istismara verildi. Lakin bu kəmər Azərbaycanın perspektiv enerji siyasəti üçün yetərli deyildi və alternativ marşrutlar lazım idi. Bu məqsədlə daha sonra Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas neft ixracı və Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz ixracı kəmərlərinin istifadəyə verilməsi ilə Xəzərin karbohidrogen ehtiyatlarının alternativ yol-

larla dünya bazarına çıxışı təmin edildi. Heydər Əliyev 2002-ci il sentyabrın 18-də BTC kəmərinin təməlqoyma mərasimində deyirdi: "... Müxtəlif yollar var idi, müxtəlif marşrutlar var idi. Ancaq biz Azərbaycan olaraq öz dostlarımızla - Türkiyə Cümhuriyyəti ilə, Gürcüstanla və Tbilidəki ki, bu layihədə iştirak edən şirkətlərlə birlikdə gələcək də hasil olunaçaq nefti Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru xətti ilə Türkiyənin Aralıq dənizindəki Ceyhan limanına çatdırmağı qərara aldıq. Bu qərardan özü də çox mübahisələr doğurdu. Çünki o vaxt mənim bizim imzaladığımız müqaviləyə qarşı çıxış edənlər, həm də boru xəttinin məhz Bakı-Tbilisi-Ceyhan marşrutu ilə getməsinin əleyhinə çıxanlar var idi. Bunlar məlumdur. Bizə, yəni birinci növbədə Azərbaycana mane olurdular".

BTC 2006-cı ildə həyata rəsmən vəsiqə aldı. Beləliklə, bu böyük enerji layihəsinin reallaşdırılması ilə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin uzaqgörənliklə düşünülərək həyata keçirilən neft strategiyası tarixi yolçuluğunda özünə ən uca zirvəsinə çatdı. Üç ölkəni birləşdirən BTC-nin əfsanədə realığa çevrilməsi müəllifi Heydər Əliyev olan Azərbaycanın neft strategiyasının, Heydər Əliyev qətiyyətinin təntənəsinə və ələcə də Azərbaycanın dünyanın və regionun öz sahibi olan ölkələrindən birinə çevrildiyini bariz

göstərəcəkdir. Başqa sözlə, biz heç cür heç bir səhvə yol vermə bilmərik". Belə də oldu, Azərbaycan xalqının mənafe-yi hər şeydən üstün tutuldu. Nəticədə yeni neft strategiyasının reallaşması ilə xüsusən də sənaye və neft sektoru müasirləşdi. Genişmiqyaslı istehlatın, sənayenin şəxələndirilməsi istiqamətində atılan addımlar Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafını sürətləndirdi.

2013-cü ilin sonlarında Azərbaycanın enerji siyasətində qızıl həflərə yazılan növbəti möhtəşəm hadisə baş verdi. Bakıda "Şahdüz" yatağının işlənilməsinin ikinci mərhələsinə dair yekun işlənilməsi qərarı imzalandı. Azərbaycanın uğurlu enerji siyasətinin nəticəsində "Cənub qaz dəhlizi" vasitəsilə Avropaya yeni enerji ixracı infrastrukturunu formalaşdırıldı. 2020-ci il dekabrın 31-də isə Azərbaycanın "Şahdüz" yatağında hasil olunan təbii qaz ilk dəfə olaraq Avropaya çatdırıldı. Bu, Azərbaycanın müasir tarixinin növbəti əlamətdar hadisələrindən biri, xalqımızın və dövlətimizin şöhrətlərindən növbəti tarixi uğur idi.

Görünür odur ki, Azərbaycanın ötən əsrdən başlayaraq davam edən məqsədyönlü fəaliyyəti Azərbaycanın regional enerji mərkəzinə çevirib. Ulu Öndər tərəfindən möhkəm bünövrə üzərində qurulmuş enerji siyasəti Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilib. Dövlət başçımızın bu siyasətinin notəsidir ki, Azərbaycan regionun ən güclü dövlətinə çevrilib və hazırda Avropanın enerji təhlükəsizliyində əsas aktör rolunda çıxış edir.

Nəzir QARDAŞANOVA,
"Azərbaycan"

"Qardaş yumruğu" təliminin regionda dayanıqlı sülhün təmin olunmasında böyük rolu var

Dekabrın 10-da müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənovun rəhbərliyi ilə 2022-ci ilin yekunlarına dair Müdafiə Nazirliyinin kollegiya iclası keçirilib.

ki, müxtəlif növ hərbi təlimlər və döyüş hazırlığı məşğələlərinin keçirilməsi ilə qoşunların döyüş qabiliyyəti daha da artırılıb, şəxsi heyətin peşəkarlıq səviyyəsi yüksəlib.

Azad edilmiş ərazilərdə aparılan mühəndis tədbirləri nəticəsində yeni yolların çəkilməsi, ərazilərin mina və partlama məyus döyüş sursatlarından təmizlənməsi istiqamətində görülən işlər barədə ətraflı məlumat verilib.

Sonra müdafiə nazirinin müşaviri general-polkovnik Bəxtiyar Eysay çıxış edərək Azərbaycan Ordusunun Türkiyə modelinə uyğunlaşdırılması istiqamətində görülən işlərdən, aparılan islahatlar nəticəsində əldə edilən yeni nailiyyətlərdən danışdı.

Daha sonra müdafiə nazirinin müavini - Maddi-Texniki Təminat Baş İdarəsinin rəisi general-leytenant Nizam Osmanov Azərbaycan Ordusunda cari il ərzində qoşunların təminat və təchizatı sahəsində görülən işlər barədə məruzə etdi.

General-leytenant N.Osmanov azad edilmiş ərazilərdə dislokasiya olunan hərbi hissələrdə aparılan quruculuq işləri, yeni istifadəyə verilən hərbi infrastruktur obyektləri, eləcə də şəxsi heyətin sosial-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması istiqamətində görülən tədbirlərdən danışdı.

Qoşunların təyinatlı olmasının normala uyğun vaxtında bütün növ maddi-texniki vəsaitlərlə təminatın, silah və hərbi texnikanın daim döyüş təyinatına hazır vəziyyətdə saxlanılması, şəxsi heyətin həyat və sağlamlığının qorunması, key-

fiyyətli qidalanmasının təşkili ilə bağlı ətraflı məlumat verilib.

Bildirilib ki, yüksək dağlıq ərazilərdə yerləşən döyüş mövqelərində orzaq, əşya, yanacaq, odun ehtiyatı normalara uyğun olaraq yaradılıb, şəxsi heyət istiqamətində saxlanılması istiqamətində maddi-texniki təminat üzrə cari il ərzində qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olunub.

General-leytenant N.Osmanov zirehli və avtomobil texnikasının döyüşə hazır vəziyyətdə saxlanılması istiqamətində müvafiq işlərin həyata keçirildiyini, birləşmə, hərbi hissələrin raket və döyüş sursatları ilə normalara əsasən təminatın olunduğunu bildirdi.

İclasda çıxış edən nazir müavinləri Quru Qoşunları, Əlahiddə Ümumqoşun Ordu, Hərbi Hava Qüvvələri və Hərbi Dəniz Qüvvələrinin inkişafı və təkmilləşdirilməsi məsələlərinə xüsusi diqqət yetirildiyini vurğulayıblar.

Sonra Kəlbəcər, Laçın və Daşkəsən rayonlarında, eləcə də Rusiya sülhməramlı kontingentinin müvafiqi yerləşdiyi ərazilərimizdəki mövcud əməliyyat şəraitini təhlil etdi.

Sonra Kəlbəcər, Laçın və Daşkəsən rayonlarında, eləcə də Rusiya sülhməramlı kontingentinin müvafiqi yerləşdiyi ərazilərimizdəki mövcud əməliyyat şəraitini təhlil etdi.

Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında bağlanmış hərbi sahədə əməkdaşlıq haqqında sazişə əsasən keçirilən Azərbaycan-Türkiyə birgə təliminin nəticələri təhlil edildi. Bakı şəhəri, eləcə də Astara, Cəbrayıl və İmişli rayonlarının ərazilərini əhatə edən "Qardaş yumruğu" təliminin xüsusi əhəmiyyətə malik olduğu və qarşıya qoyulan tapşırıqların uğurla yerinə yetirildiyi bildirildi.

Müsavirin yekununda çıxış edən general-polkovnik Z.Həsənov birgə tə-

limlərin regionda dayanıqlı sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunmasına töhfə verdiyini qeyd etdi.

Müdafiə naziri Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanının Azərbaycan Ordusunun xidməti-döyüş fəaliyyətini, eləcə də 2022-ci ildə Ermənistan silahlı qüvvələrinin törətdiyi təxribatlara cavab olaraq keçirilən əks-hücum əməliyyatlarını yüksək qiymətləndirdiyini deyib.

Ali Baş Komandan tərəfindən 2023-cü il üzrə Azərbaycan Ordusu qarşısında qoyulan tapşırıqları kollegiya iştirakçılarına çatdıran nazir şəxsi heyətin peşəkarlığı və qoşunların döyüş hazırlığına xüsusi diqqət yetirilməsinin, döyüş hazırlığının daha da yüksəldilməsinin, o cümlədən təlimlərin və səhra məşğələlərinin intensivliyinin artırılmasının əhəmiyyətini vurğulayıb.

Qarabağ iqtisadi rayonunda Rusiya sülhməramlı kontingentinin müvafiqi yerləşdiyi ərazilərimizdəki qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələrinin fəaliyyətinin daim məhdud edilməsi və nəzarətin daha da gücləndirilməsinə dair müvafiq tapşırıqlar verilib.

Döyüş növbətçiliyi və gündüzlük xidməti fəaliyyət zamanı yanğın və digər təhlükəsizlik qaydalarına ciddi riayət olunması, şəxsi heyətin ideoloji iş və mədəni-psixoloji təminatının daha da gücləndirilməsinə xüsusi diqqət yetirilməsinin vacibliyi vurğulanıb.

Xidməti müsavirə zamanı azad edilmiş ərazilərdə görülən mühəndis tədbirlərinə dair konkret tapşırıqlar verilib.

Müdafiə naziri qış mövsümündə Azərbaycan Ordusunun, xüsusilə dağlıq ərazilərdə dislokasiya olunan bölmələrin təminat məsələlərinə ciddi nəzarət edilməsi, dayaq məntəqələri və döyüş mövqelərində maye, odun, kömür yanaacağı da daxil olmaqla yaradılan bütün növ ehtiyatın ciddi nəzarətdə saxlanılmasına dair aidiyyəti üzrə vəzifəli şəxslərə göstərişlər verib.

Sonda şəxsi heyətin xidməti və sosial-məişət şəraitinin daha da yaxşılaşdırılması, eləcə də tibbi təminat məsələləri ilə bağlı müvafiq tapşırıqlar verilib.

Azərbaycan Ukraynaya əsas elektrik avadanlıqlarından ibarət humanitar yardım göndərib

Ukrayna tərəfindən daxil olmuş müraciətlərə cavab olaraq, mövcud vəziyyətlə əlaqədar zərər çəkmiş ərazilərin elektrik enerjisi ilə dayanıqlı təchizatının bərpası məqsədilə Azərbaycan tərəfindən Ukrayna xalqına əsas elektrik avadanlıqlarından ibarət humanitar yardım göndərib.

Ukrayna xalqına humanitar yardım xarakterli xidmətlər göstərilir. Belə ki, müharibədən zərər çəkmiş, ailə üzvlərini itirmiş ümumilikdə 90-a yaxın ukraynalı uşaq tibbi və sosial-psixoloji reabilitasiya məqsədilə ölkəmizə gətirilib. İrpen şəhərində hərbi əməliyyatlar nəticəsində dağılmış Zorif Əliyev adına 12 saylı məktəb tam bərpa edilib, humanitar yardım xarakterli müxtəlif tədbirlər həyata keçirilib.

Ukrayna xalqına humanitar yardım xarakterli xidmətlər göstərilir. Belə ki, müharibədən zərər çəkmiş, ailə üzvlərini itirmiş ümumilikdə 90-a yaxın ukraynalı uşaq tibbi və sosial-psixoloji reabilitasiya məqsədilə ölkəmizə gətirilib. İrpen şəhərində hərbi əməliyyatlar nəticəsində dağılmış Zorif Əliyev adına 12 saylı məktəb tam bərpa edilib, humanitar yardım xarakterli müxtəlif tədbirlər həyata keçirilib.

Ukrayna səfiri: "Humanitar yardıma görə dost Azərbaycana minnətdarlıq"

"Humanitar xarakter daşıyan və müharibənin bu çətin aylarında göstərilən böyük yardıma görə Ukrayna xalqı adından dost Azərbaycana minnətdarlığımı bildirmək istərdim".

AZƏRTAC xəbər verir ki, bunu dekabrın 10-da jurnalistlərə açıqlamasında Ukraynanın Azərbaycandakı səfiri Vladislav Kanevski bildirib.

"Azərbaycanın indiyə qədər göstərdiyi yardımı xatırlayıram - bu, Ukraynada bir çox insanın həyatını

xilas edən 1000 ton ərzaq, dərman, tibbi avadanlıqdır. Bu gün bizim üçün vacib yük - humanitar karvan göndərildi. Bu, xəstəxanalar, Ukraynanın enerji infrastrukturunun zərər çəkdiyi müəssisələr üçün nəzərdə tutulmuş enerji komponentləri və transformatorlar, generatorlardır. Bu, bizim dəyər verdiyimiz, həmişə xatırlayacağımız səmimi dostluğun təzahürüdür və buna görə biz həm Azərbaycan rəhbərliyinə, həm də Azərbaycan xalqına çox minnətdar", - deyərək bildirdi.

Mədəniyyət paytaxtının simvolu Bursadan Şuşaya ötürüldü

Dekabrın 9-da TÜRKSOY-un 2022-ci il "Bursa - Türk mədəniyyət paytaxtı il"nin rəsmi bağlanış mərasimi keçirilib. Mərasimdə mədəniyyət paytaxtının simvolu Bursadan Şuşaya ötürüldü.

Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsinin İctimaiyyətlə əlaqələr və informasiya təminatı şöbəsinin AZƏRTAC-a bildirdiyi ki, simvol Azərbaycan Respublikası

Prezidentinin Şuşa rayonunda xüsusi nümayəndəsi Aydın Kərimova Bursa Böyükşəhər bələdiyyə rəhbəri Alınur Aktaş tərəfindən təhvil verilib.

TÜRKSOY-un baş direktoru Sultan Rayev, Türk Dövlətləri Təşkilatının baş direktoru Kubançək Ömürəliyev, Bursa valisi Yakub Canbolat, Bursa Böyükşəhər bələdiyyə rəhbəri Alınur Aktaş çıxışlarında zəngin tarixi və mədəni irsin beşiyi, dahi şəxsiyyətlərin vətəni, keçilməz qala olan Şuşanın "2023-cü il Türk dövlətlərinin mədəniyyət paytaxtı" elan olunmasını tarixi yeni və möhtəşəm səhifəsi andlandırdılar.

Çıxış edənlər bu hadisənin ümidverici, qürurlu və çox böyük önəm daşıdığına xüsusi vurğulayıblar.

çılarında zəngin tarixi və mədəni irsin beşiyi, dahi şəxsiyyətlərin vətəni, keçilməz qala olan Şuşanın "2023-cü il Türk dövlətlərinin mədəniyyət paytaxtı" elan olunmasını tarixi yeni və möhtəşəm səhifəsi andlandırdılar.

Çıxış edənlər bu hadisənin ümidverici, qürurlu və çox böyük önəm daşıdığına xüsusi vurğulayıblar.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət qurumlarına aid informasiya ehtiyatlarının "GOV.AZ" zonasında təhlükəsizliyi gücləndiriləcək

Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət qurumlarına aid informasiya ehtiyatları "Dövlət orqanlarının internet informasiya ehtiyatlarının yaradılmasına və idarə edilməsinə dair Tələblər"in təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2012-ci il 4 sentyabr tarixli Qərarına uyğun audit yoxlamalarından keçirildikdən sonra "GOV.AZ" domenləri ilə təmin edilməklə, "Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının internet informasiya ehtiyatlarının və elektron poçt ünvanlarının təhlükəsizliyinin təmin edilməsi ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 19 iyun tarixli Fərmanına əsasən müəhəzə olunacaq.

Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidmətindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, Xidmətin əməkdaşları dekabrın 6-8-də Naxçıvan Muxtar Respublikasında dövlət qurumlarının informasiya təhlükəsizliyinin təmin olunması, eləcə də yeni qurulmaqda olan "ASAN xidmət" mərkəzinə dövlət xidmətlərinin təhlükəsiz çatdırılması məsələləri ilə bağlı Naxçıvan Muxtar Respublikasında səfərdə olublar. Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət qurumlarına aid informasiya ehtiyatlarının saxlanması və mühafizəsi vəziyyətinə baxış keçirilib, kibertəhlükəsizliyi, onların dövlət domen zonasında yerləşdirilməsi, təhlükəsizlik audit, qorunması, məlumat mübadilə sistemlərinin tərkib hissəsi kimi mühafizəsinin təşkili və informasiya təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi məqsədilə müxtəlif səviyyələrdə görüşlər keçirilib. Həmçinin Naxçıvan Muxtar Respublikasının Rabitə və Yeni Texnologiyalar Nazirliyinə və Yeni Texnologiyalar Nazirliyinə sahə üzrə mütəxəssisləri üçün təlimlər keçirilib və nazirliyin kibergigiyəna layihəsinə qoşulması razılaşdırılıb. Səfər zamanı "AzStateNet" internet, voice və data şəbəkəsinin dövlət qurumlarında təmin edilməsi imkanlarının araşdırılması məqsədilə dövlət qurumlarının şəbəkəlaşdırma vəziyyəti Naxçıvan Muxtar Respublikasının səhər və rayonları üzrə yerində qiymətləndirilib.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Rabitə və Yeni Texnologiyalar Nazirliyi ilə keçirilmiş görüşdə muxtar respublikanın dövlət qurumlarına aid informasiya ehtiyatlarında audit yoxlamaları nəticəsində Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti tərəfindən aşkarlanmış və 2021-ci ilin noyabrında təqdim olunmuş çoxsaylı kritik təhlükəsizlik boşluqları və onların aradan qaldırılması yolları nazirlik ilə birgə müzakirə olub. Təhlükəsizlik yenilənmələri dayanmış və çoxsaylı boşluqlar aşkarlanmış köhnə versiyalı 111 dövlət informasiya ehtiyatının 11-nin hazırda Naxçıvan Muxtar Respublikasının Rabitə və Yeni Texnologiyalar Nazirliyi tərəfindən yeniləndiyi bildirilib.

Yenilənmiş 11 informasiya resursunun təhlükəsizlik auditləri üçün Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidmətinə təqdim edilməsi və "GOV.AZ" domen zonasına köçürülməsinin planlı olaraq cari ilin sonuna qədər həyata keçirilməsi razılaşdırılıb. Digər resursların yenilənərək təhlükəsizlik tələblərinə uyğunlaşdırıldıqdan sonra "GOV.AZ" domen zonasına köçürülməsi işlərinin növbəti ilin birinci yarımildində tamamlanması planlaşdırılıb.

Londonda Azərbaycanla Böyük Britaniya arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30 illiyi qeyd olunub

Azərbaycan Respublikası ilə Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30-cu ildönümünü münasibətlə London şəhərinin məşhur inçəsənət mərkəzlərindən biri olan Britaniya Film və Televiziya İnçəsənəti Akademiyasında (BAFTA-da) Heydər Əliyev Fondunun və Azərbaycanın məşhur inçəsənət sənətkarlarının iştirakı ilə təntənəli tədbir keçirilib. AZƏRTAC xəbər verir ki, tədbirdə Heydər Əliyev Fondu, bp şirkətinin rəhbərliyi, Bakı Media Mərkəzinin dəstəyi ilə hazırlanan "Dünya xəzinələri - Azərbaycan" ("Treasures of the World - Azerbaijan") filmi təqdimatı olub.

Milli Məclisin Azərbaycan-Böyük Britaniya parlamentləri arasında əlaqələr üzrə işçi qrupunun rəhbəri Soltan Məmmədov, eləcə də Böyük Britaniya Baş nazirinin ticarət elçisi Baronessa Emma Nikolson, Lordlar Palatasının üzvü Lord David Evans, bir çox ölkələrin Londondakı səfirləri və diplomatları, Britaniyadakı Azərbaycan icmasının üzvləri və ictimai xadimlər tədbirdə iştirak ediblər.

Azərbaycanın Britaniyadakı səfiri Elin Süleymanov çıxış edərək Azərbaycanla bp arasında möhümlər əməkdaşlığının həyata keçirildiyini vurğulayıb, bu

xüsusda "yaşıl enerji"yə keçid istiqamətində atılan addımlardan danışdı. E.Süleymanov ölkələrimiz arasında ikitərəfli münasibətlərə verdikləri töhfələrə görə Baronessa Nikolsona və Britaniya parlamentinin digər üzvlərinə təşəkkür etdi. Həmçinin fondun Azərbaycanda

nın xarici ölkələrdə həyata keçirdiyi humanitar və mədəni layihələrə böyük dəstək verdiyi qeyd olunub.

Səfir filmin ərəsəyə gəlməsində Heydər Əliyev Fondunun dəstəyini bir daha vurğulayaraq Ümummilli Lider Heydər Əliyevin irsinin digər sahələrdə də bizi doğru yola istiqamətləndirdiyini qeyd etdi. "Bu gün Azərbaycan Ulu Öndərin arzuladığı qədr güclüdür və gündən-gündə daha dinamik şəkildə inkişaf etməkdədir. Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev fəxr edirdi ki, Azərbaycan regionda nümayəndə dövlət qəvrilib və dünyada bütün azərbaycanlıların da yaşadığı", - deyərək diplomat vurğulayıb.

Bakıda V Beynəlxalq Uroonkologiya Simpoziyunda dünyaşöhrətli mütəxəssislər iştirak ediblər

Dekabrın 10-da Bakıda Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Milli Onkologiya Mərkəzinin (MOM) və Azərbaycan Onkoloqlar Cəmiyyətinin təşkilatlığı ilə hibrid formata V Beynəlxalq Uroonkologiya Simpoziyumu keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Beynəlxalq Uroonkologiya Simpoziyumu giriş sözü ilə açan Milli Onkologiya Mərkəzinin baş direktorunun müavini, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Fuad Quliyev tədbir iştirakçılarına MOM-un baş direktoru, akademik Cəmil Əliyevin salamlarını çatdırıb və mərkəzin fəaliyyəti ilə bağlı geniş məlumat verib. Bildirilib ki, simpoziyuma Azərbaycanla yanaşı, Türkiyə, Almaniya, Qazaxıstan, Özbəkistan və Gürcüstandan uroonkoloji xəstəlikləri üzrə aparıcı mütəxəssislər də qatılıblar.

Simpoziyuma prof.dr Volkan Tuğcu (Türkiyə), prof.dr. Axel Heidenreich (Almaniya), prof.dr. David Nikoleivili (Gürcüstan) kimi dünyaşöhrətli mütəxəssislərin, həmçinin yerli və əcnəbi uroonkoloqların "Prostat vəzi xərcəngi: erkən diaqnostikasıdan müalicəyə", "Robotik prostektomiya da sinir-qoruyucu texnikalar", "Uroonkoloji laparoskopiyada mürəkkəb hallar", "Pelvik cərrahiyyənin fəsadlarına yanaşma", "Renal transplantasiyadan sonra yaranan uroonkoloji xəstəliklərə yanaşma", "Laparoskopik nefroureterektomiya: distal ureterə yanaşma", "Yuxarı trakt urotelial karsinomada retrograd cərrahiyyə", "Böyrək törəmələrinin laparoskopik müalicəsi", "Aşağı boş venanın trombu ilə müşayiət olunan böyrək xərcənginə yanaşma", "Sidik kisəsi xərcənginin radikal cərrahi müalicəsinin nəticələri", "Yerli yayılmış böyrək xərcəngində cərrahi müalicənin effektivliyi", "Radikal nefrektomiyadan sonrakı residivlərin risk faktorları", "Prostat vəzi xərcənginin HIFU üsulu ilə müalicəsində gələcək", "Prostat vəzin xərcəngində paliativ cərrahiyyə: Yeni texnologiyalar", "Böyük prostat vəzi üçün HOLEP və ya TULEP?", "Uretral darlığı cərrahi müalicəsi", "Hədəf biopsiyası üçün mikro-ultrasəs sisteminin yeri", "Böyrək rezeksiyası zamanı parenximadakı dəyişikliklər", "Prepubertal xaya şişləri" və "Uretral travmanın cərrahi müalicəsi" mövzularında məruzələr dinlənilib.

Tədbirdə məruzələr üzrə onkologiyanın aktual problemləri, müasir dövrdə onkoloji xəstəliklərin müalicəsində tətbiq edilən yeniliklər müzakirə olub, geniş təcrübə mübadiləsi aparılıb, elmi-tədqiqat işlərinin təqdimatının əhəmiyyəti vurğulanıb.

Sonda Azərbaycan Respublikasının Elmi-Tibbi Şurası tərəfindən akkreditasiyadan keçmiş simpoziyumu iştirakçılara sertifikatlar təqdim edildi.

Dekabrın 10-da Bakıda Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Milli Onkologiya Mərkəzinin (MOM) və Azərbaycan Onkoloqlar Cəmiyyətinin təşkilatlığı ilə hibrid formata V Beynəlxalq Uroonkologiya Simpoziyumu keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Beynəlxalq Uroonkologiya Simpoziyumu giriş sözü ilə açan Milli Onkologiya Mərkəzinin baş direktorunun müavini, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Fuad Quliyev tədbir iştirakçılarına MOM-un baş direktoru, akademik Cəmil Əliyevin salamlarını çatdırıb və mərkəzin fəaliyyəti ilə bağlı geniş məlumat verib. Bildirilib ki, simpoziyuma Azərbaycanla yanaşı, Türkiyə, Almaniya, Qazaxıstan, Özbəkistan və Gürcüstandan uroonkoloji xəstəlikləri üzrə aparıcı mütəxəssislər də qatılıblar.

Simpoziyuma prof.dr Volkan Tuğcu (Türkiyə), prof.dr. Axel Heidenreich (Almaniya), prof.dr. David Nikoleivili (Gürcüstan) kimi dünyaşöhrətli mütəxəssislərin, həmçinin yerli və əcnəbi uroonkoloqların "Prostat vəzi xərcəngi: erkən diaqnostikasıdan müalicəyə", "Robotik prostektomiya da sinir-qoruyucu texnikalar", "Uroonkoloji laparoskopiyada mürəkkəb hallar", "Pelvik cərrahiyyənin fəsadlarına yanaşma", "Renal transplantasiyadan sonra yaranan uroonkoloji xəstəliklərə yanaşma", "Laparoskopik nefroureterektomiya: distal ureterə yanaşma", "Yuxarı trakt urotelial karsinomada retrograd cərrahiyyə", "Böyrək törəmələrinin laparoskopik müalicəsi", "Aşağı boş venanın trombu ilə müşayiət olunan böyrək xərcənginə yanaşma", "Sidik kisəsi xərcənginin radikal cərrahi müalicəsinin nəticələri", "Yerli yayılmış böyrək xərcəngində cərrahi müalicənin effektivliyi", "Radikal nefrektomiyadan sonrakı residivlərin risk faktorları", "Prostat vəzi xərcənginin HIFU üsulu ilə müalicəsində gələcək", "Prostat vəzin xərcəngində paliativ cərrahiyyə: Yeni texnologiyalar", "Böyük prostat vəzi üçün HOLEP və ya TULEP?", "Uretral darlığı cərrahi müalicəsi", "Hədəf biopsiyası üçün mikro-ultrasəs sisteminin yeri", "Böyrək rezeksiyası zamanı parenximadakı dəyişikliklər", "Prepubertal xaya şişləri" və "Uretral travmanın cərrahi müalicəsi" mövzularında məruzələr dinlənilib.

Tədbirdə məruzələr üzrə onkologiyanın aktual problemləri, müasir dövrdə onkoloji xəstəliklərin müalicəsində tətbiq edilən yeniliklər müzakirə olub, geniş təcrübə mübadiləsi aparılıb, elmi-tədqiqat işlərinin təqdimatının əhəmiyyəti vurğulanıb.

Sonda Azərbaycan Respublikasının Elmi-Tibbi Şurası tərəfindən akkreditasiyadan keçmiş simpoziyumu iştirakçılara sertifikatlar təqdim edildi.

Dekabrın 10-da Bakıda Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Milli Onkologiya Mərkəzinin (MOM) və Azərbaycan Onkoloqlar Cəmiyyətinin təşkilatlığı ilə hibrid formata V Beynəlxalq Uroonkologiya Simpoziyumu keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Beynəlxalq Uroonkologiya Simpoziyumu giriş sözü ilə açan Milli Onkologiya Mərkəzinin baş direktorunun müavini, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Fuad Quliyev tədbir iştirakçılarına MOM-un baş direktoru, akademik Cəmil Əliyevin salamlarını çatdırıb və mərkəzin fəaliyyəti ilə bağlı geniş məlumat verib. Bildirilib ki, simpoziyuma Azərbaycanla yanaşı, Türkiyə, Almaniya, Qazaxıstan, Özbəkistan və Gürcüstandan uroonkoloji xəstəlikləri üzrə aparıcı mütəxəssislər də qatılıblar.

Simpoziyuma prof.dr Volkan Tuğcu (Türkiyə), prof.dr. Axel Heidenreich (Almaniya), prof.dr. David Nikoleivili (Gürcüstan) kimi dünyaşöhrətli mütəxəssislərin, həmçinin yerli və əcnəbi uroonkoloqların "Prostat vəzi xərcəngi: erkən diaqnostikasıdan müalicəyə", "Robotik prostektomiya da sinir-qoruyucu texnikalar", "Uroonkoloji laparoskopiyada mürəkkəb hallar", "Pelvik cərrahiyyənin fəsadlarına yanaşma", "Renal transplantasiyadan sonra yaranan uroonkoloji xəstəliklərə yanaşma", "Laparoskopik nefroureterektomiya: distal ureterə yanaşma", "Yuxarı trakt urotelial karsinomada retrograd cərrahiyyə", "Böyrək törəmələrinin laparoskopik müalicəsi", "Aşağı boş venanın trombu ilə müşayiət olunan böyrək xərcənginə yanaşma", "Sidik kisəsi xərcənginin radikal cərrahi müalicəsinin nəticələri", "Yerli yayılmış böyrək xərcəngində cərrahi müalicənin effektivliyi", "Radikal nefrektomiyadan sonrakı residivlərin risk faktorları", "Prostat vəzi xərcənginin HIFU üsulu ilə müalicəsində gələcək", "Prostat vəzin xərcəngində paliativ cərrahiyyə: Yeni texnologiyalar", "Böyük prostat vəzi üçün HOLEP və ya TULEP?", "Uretral darlığı cərrahi müalicəsi", "Hədəf biopsiyası üçün mikro-ultrasəs sisteminin yeri", "Böyrək rezeksiyası zamanı parenximadakı dəyişikliklər", "Prepubertal xaya şişləri" və "Uretral travmanın cərrahi müalicəsi" mövzularında məruzələr dinlənilib.

Tədbirdə məruzələr üzrə onkologiyanın aktual problemləri, müasir dövrdə onkoloji xəstəliklərin müalicəsində tətbiq edilən yeniliklər müzakirə olub, geniş təcrübə mübadiləsi aparılıb, elmi-tədqiqat işlərinin təqdimatının əhəmiyyəti vurğulanıb.

Sonda Azərbaycan Respublikasının Elmi-Tibbi Şurası tərəfindən akkreditasiyadan keçmiş simpoziyumu iştirakçılara sertifikatlar təqdim edildi.

Dekabrın 10-da Bakıda Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Milli Onkologiya Mərkəzinin (MOM) və Azərbaycan Onkoloqlar Cəmiyyətinin təşkilatlığı ilə hibrid formata V Beynəlxalq Uroonkologiya Simpoziyumu keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Beynəlxalq Uroonkologiya Simpoziyumu giriş sözü ilə açan Milli Onkologiya Mərkəzinin baş direktorunun müavini, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Fuad Quliyev tədbir iştirakçılarına MOM-un baş direktoru, akademik Cəmil Əliyevin salamlarını çatdırıb və mərkəzin fəaliyyəti ilə bağlı geniş məlumat verib. Bildirilib ki, simpoziyuma Azərbaycanla yanaşı, Türkiyə, Almaniya, Qazaxıstan, Özbəkistan və Gürcüstandan uroonkoloji xəstəlikləri üzrə aparıcı mütəxəssislər də qatılıblar.

Simpoziyuma prof.dr Volkan Tuğcu (Türkiyə), prof.dr. Axel Heidenreich (Almaniya), prof.dr. David Nikoleivili (Gürcüstan) kimi dünyaşöhrətli mütəxəssislərin, həmçinin yerli və əcnəbi uroonkoloqların "Prostat vəzi xərcəngi: erkən diaqnostikasıdan müalicəyə", "Robotik prostektomiya da sinir-qoruyucu texnikalar", "Uroonkoloji laparoskopiyada mürəkkəb hallar", "Pelvik cərrahiyyənin fəsadlarına yanaşma", "Renal transplantasiyadan sonra yaranan uroonkoloji xəstəliklərə yanaşma", "Laparoskopik nefroureterektomiya: distal ureterə yanaşma", "Yuxarı trakt urotelial karsinomada retrograd cərrahiyyə", "Böyrək törəmələrinin laparoskopik müalicəsi", "Aşağı boş venanın trombu ilə müşayiət olunan böyrək xərcənginə yanaşma", "Sidik kisəsi xərcənginin radikal cərrahi müalicəsinin nəticələri", "Yerli yayılmış böyrək xərcəngində cərrahi müalicənin effektivliyi", "Radikal nefrektomiyadan sonrakı residivlərin risk faktorları", "Prostat vəzi xərcənginin HIFU üsulu ilə müalicəsində gələcək", "Prostat vəzin xərcəngində paliativ cərrahiyyə: Yeni texnologiyalar", "Böyük prostat vəzi üçün HOLEP və ya TULEP?", "Uretral darlığı cərrahi müalicəsi", "Hədəf biopsiyası üçün mikro-ultrasəs sisteminin yeri", "Böyrək rezeksiyası zamanı parenximadakı dəyişikliklər", "Prepubertal xaya şişləri" və "Uretral travmanın cərrahi müalicəsi" mövzularında məruzələr dinlənilib.

Tədbirdə məruzələr üzrə onkologiyanın aktual problemləri, müasir dövrdə onkoloji xəstəliklərin müalicəsində tətbiq edilən yeniliklər müzakirə olub, geniş təcrübə mübadiləsi aparılıb, elmi-tədqiqat işlərinin təqdimatının əhəmiyyəti vurğulanıb.

Sonda Azərbaycan Respublikasının Elmi-Tibbi Şurası tərəfindən akkreditasiyadan keçmiş simpoziyumu iştirakçılara sertifikatlar təqdim edildi.

Dekabrın 10-da Bakıda Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Milli Onkologiya Mərkəzinin (MOM) və Azərbaycan Onkoloqlar Cəmiyyətinin təşkilatlığı ilə hibrid formata V Beynəlxalq Uroonkologiya Simpoziyumu keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Beynəlxalq Uroonkologiya Simpoziyumu giriş sözü ilə açan Milli Onkologiya Mərkəzinin baş direktorunun müavini, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Fuad Quliyev tədbir iştirakçılarına MOM-un baş direktoru, akademik Cəmil Əliyevin salamlarını çatdırıb və mərkəzin fəaliyyəti ilə bağlı geniş məlumat verib. Bildirilib ki, simpoziyuma Azərbaycanla yanaşı, Türkiyə, Almaniya, Qazaxıstan, Özbəkistan və Gürcüstandan uroonkoloji xəstəlikləri üzrə aparıcı mütəxəssislər də qatılıblar.

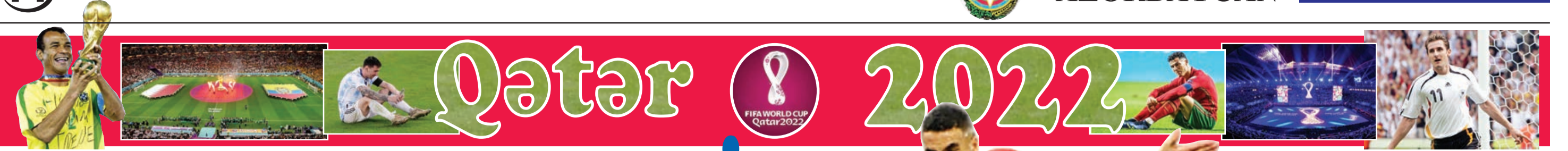
Simpoziyuma prof.dr Volkan Tuğcu (Türkiyə), prof.dr. Axel Heidenreich (Almaniya), prof.dr. David Nikoleivili (Gürcüstan) kimi dünyaşöhrətli mütəxəssislərin, həmçinin yerli və əcnəbi uroonkoloqların "Prostat vəzi xərcəngi: erkən diaqnostikasıdan müalicəyə", "Robotik prostektomiya da sinir-qoruyucu texnikalar", "Uroonkoloji laparoskopiyada mürəkkəb hallar", "Pelvik cərrahiyyənin fəsadlarına yanaşma", "Renal transplantasiyadan sonra yaranan uroonkoloji xəstəliklərə yanaşma", "Laparoskopik nefroureterektomiya: distal ureterə yanaşma", "Yuxarı trakt urotelial karsinomada retrograd cərrahiyyə", "Böyrək törəmələrinin laparoskopik müalicəsi", "Aşağı boş venanın trombu ilə müşayiət olunan böyrək xərcənginə yanaşma", "Sidik kisəsi xərcənginin radikal cərrahi müalicəsinin nəticələri", "Yerli yayılmış böyrək xərcəngində cərrahi müalicənin effektivliyi", "Radikal nefrektomiyadan sonrakı residivlərin risk faktorları", "Prostat vəzi xərcənginin HIFU üsulu ilə müalicəsində gələcək", "Prostat vəzin xərcəngində paliativ cərrahiyyə: Yeni texnologiyalar", "Böyük prostat vəzi üçün HOLEP və ya TULEP?", "Uretral darlığı cərrahi müalicəsi", "Hədəf biopsiyası üçün mikro-ultrasəs sisteminin yeri", "Böyrək rezeksiyası zamanı parenximadakı dəyişikliklər", "Prepubertal xaya şişləri" və "Uretral travmanın cərrahi müalicəsi" mövzularında məruzələr dinlənilib.

Tədbirdə məruzələr üzrə onkologiyanın aktual problemləri, müasir dövrdə onkoloji xəstəliklərin müalicəsində tətbiq edilən yeniliklər müzakirə olub, geniş təcrübə mübadiləsi aparılıb, elmi-tədqiqat işlərinin təqdimatının əhəmiyyəti vurğulanıb.

Sonda Azərbaycan Respublikasının Elmi-Tibbi Şurası tərəfindən akkreditasiyadan keçmiş simpoziyumu iştirakçılara sertifikatlar təqdim edildi.

Dekabrın 10-da Bakıda Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Milli Onkologiya Mərkəzinin (MOM) və Azərbaycan Onkoloqlar Cəmiyyətinin təşkilatlığı ilə hibrid formata V Beynəlxalq Uroonkologiya Simpoziyumu keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Beynəlxalq Uroonkologiya Simpoziyumu giriş sözü ilə açan Milli Onkologiya Mərkəzinin baş direktorunun müavini, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Fuad Quliyev tədbir iştirakçılarına MOM-un baş direktoru, akademik Cəmil Əliyevin salamlarını çatdırıb və mərkəzin fəaliyyəti ilə bağlı geniş məlumat verib. Bildirilib ki, simpoziyuma Azərbaycanla yanaşı, Türkiyə, Almaniya, Qaz

MƏRAKƏŞ MÖCÜZƏSİ

"Ərəb rüzgarı" Portuqaliyanı da mübarizədən kənarlaşdırdı

Portuqaliya yığması hakimin start fitindən sonra oyunu meydana gətirən rəqibə aid hissəsinə yixmaq istəməyə, bu plan baş tutmadı. Belə ki, komandanın 3-cü zonada topu saxlamaq və normal hücum qurmaq üçün faydalı iş əmsali çox aşağı idi.

Çünki Mərakeş milliisi 1-ci və 2-ci zonada mövqə sıqortalamasını mükəmməl şəkildə həyata keçirdi. Nəticədə Afrika təmsilçisi qazandığı topu sürətli keçidlər fonunda rəqib qapısına qarşısına çatdırmaqla təhlükəli epizodlar yaratdı. Daha təhlükəli hücumlar təşkil edən mərakeşlilər sürətli cinah hücumları zamanı möhtəşəm qolla hesabda irəliləyirdilər. Fasilədən sonra topu portuqaliyalılara verən mərakeşli futbolçular daha çox müdafiə olunmaqla kifayətləndilər. Yekunda hər iki tərəfin söylərinə baxmayaraq, başqa qol ol-

madı. Beləliklə, 1:0 hesabı ilə qələbə qazanan Mərakeş milliisi tarixində ilk dəfə dünya çempionatında yarımfinala yüksəldi.

Ləqəbi "Atlas aslanları" (Şimali Afrika aslanları) olan Mərakeş buna kimi 6 dəfə dünya çempionatlarında iştirak edib. Milliinin mundiallarda ən böyük uğuru 1986-cı ilə təsadüf edir. İngiltərə, Polşa və Portuqaliya ilə bir qrupda mübarizə aparan "Atlas aslanları" növbəti raunda qrup birincisi kimi çıxdı. Yığma 1/8 finalda Qərbi Almaniya ilə uduzaraq (0:1) mundiala vidadalaşdı.

Afrika təmsilçisinin heyətinin dəyəri 227,40 milyon avrodur. Komandanın 25 üzvlü legioner heyəti yaşayır. Ən dəyərli oyunçu Əşraf Hakimidir. Fransada PSJ-də forma geyən müdafiəçinin qiyməti 65 milyon avrodur. Millidə "Bavariya"dan Nussar Mazraui, "Çelsi"dən Hakim Ziyə kimi ulduz futbolçular çıxış edir. Milliini Valid Reqrəqi çalışdırır. O, bu

ilin avqustunda komandaya baş məşqçi təyin olunub.

Ləqəbi "səyahətçilər" olan Portuqaliya yığmasının dünya çempionatlarında ən böyük uğuru 1966-cı ildə qeydə alınıb. Milli Meksikanın evsahibliyi etdiyi turniri 3-cü sırada bitirib. Komandanın mundiallardakı növbəti uğuru 2006-cı ildə olub. Almaniya baş tutan yarışda yığma 4-cü yeri tutub. Portuqaliya milliisinin beynəlxalq arenada iki kuboku var. 2016-cı ildə Avropa çempionu olan "səyahətçilər" 2019-cu ildə Millətlər Liqasının qalibi olub.

Millinin heyətinin dəyəri 937 milyon avrodur. Komandada Kriştiano Ronaldu, Bernardo Silva, Joao Feliks, Rafael Leao, Bruno Fernandes kimi ulduz futbolçular yer alır. Komandanın ən dəyərli oyunçusu Leoadur. "Milan"da çıxış edən hücumçunun dəyəri 85 milyon avrodur. Yığmanı Fernando Santos çalışdırır.

Ötən günün nəticələri

1/4 FİNAL

Mərakeş - Portuqaliya 1:0

Skalonidən qələbə şərh

Argentina milliisinin baş məşqçisi Lionel Skalon "DÇ-2022"nin 1/4 finalında Niderland qalib gələrək (2:2, penaltılar seriyası - 4:3) yarımfinala adlamalarını şərh edib.

Mütəxəssis deyib: "Oyun qızgın keçdi, amma bu, 1/4 finaldır. Meydanda olanlar isə meydana qalır. Meydançada 11 nəfərimiz var idi. Messi çox vacib futbolçudur və o, bütün zamanların ən yaxşısı olduğunu göstərdi. Biz xoşbəxt ki, Messi komandamızdadır. Niderland onlardan gözlemədiyim formada oynadı. Amma necə oynayacağına hər komanda, hər məşqçi qərar verir. Mən onların futbol fəlsəfəsi haqqında danışmayacağam. Amma əslində ikinci hissədə bu, bizim üçün çirkin oyun oldu".

Qeyd edək ki, Argentina yarımfinalda Xorvatiya ilə qarşılaşacaq. Matç dekabrın 13-də keçiriləcək.

Van Qal millidən getdi

Niderland milliisinin baş məşqçisi Lui van Qal dördüncü finalda Argentinaya məğlub olaraq turnirdə mübarizəni dayandırmaqlarını şərh edib. O deyib:

"Futbolçulardan klublarında oynadıqları vaxt penalti zərbələrini məşq etmələrini xahiş etdim. Onlar da mənə qulaq asdılar. 0:2 hesabı ilə geri dönlərən hesabı bərabərləşdirmək fantastik nailiyyət idi. Ona görə də penaltılarda uduzmağı qəbul etməyə hazır idim. Hər şeyi düzgün hazırladığımız üçün özümü qınaya bilmərəm. Futbolçularım sona qədər mübarizə apardılar, lakin indi onlar paltarəyişmə otağında mayusdurlar. Çox qürur duyuram ki, 20 matçda məğlub olmamışıq. Penaltılar seriyasında ilk iki qolu vura bildik və bu, digər futbolçuların üzərində təzyiç yaratdı. Penaltılar hələ də lotereyadır və xoşbəxtlikdən Argentina qazandı. Etiraf edirəm ki, keçirdiyimiz məşq sayəsində penaltılar seriyasında qalib gələcəyimizi düşündük. Mən komandada baş məşqçi kimi qalmayacağam. Mən yalnız bu müddət üçün razılaşmışdım. Beləliklə, bu, mənim son matçım idi. Çox gözəl vaxt keçirdim. Mundialı bu cür tərk etmək çox əzab verir".

Neymarın göz yaşları

Braziliya milliisi 1/4 finalda Xorvatiya ilə uduzaraq turnirdə mübarizəni dayandırdıqdan sonra futbolçular özlərinə gəlməkdə hələ də çətinlik çəkirlər.

Braziliya yığmasının üzvlü Neymar bu sensasiyadan sonra göz yaşlarını saxlaya bilməyib.

Komandanın müdafiəçisi Dani Alves həmin vaxt 30 yaşlı hücumçuya təsəlli verib.

Qeyd edək ki, Neymar sözügedən görüşün 105+1-ci dəqiqəsində fərqlənib. Lakin rəqib oyunçu Bruno Petkoviç hesabı bərabərləşdirib. Bundan sonra görüş penaltılar seriyası ilə davam edib. Lakin Braziliya Xorvatiyanı üstələyib - 2:4.

"Tanqoçular"dan rekord

Argentina dünya çempionatlarında penaltılar seriyasında qazanan qələbə sayında rekorda imza atıb.

1/4 final mərhələsində Niderlandı üstələyən cənubi amerikalılar 5-ci belə uğuruna nail olub. "Tanqoçular" 2:2 hesabı ilə bitən qarşılaşmanın "lotereya"sında üstün olublar - 4:2. Tarixində 6-cı dəfə mundialda penaltılar seriyasında qüvvəsini sınayan Argentina hamdan çox - 5 dəfə qalib olub.

Niderland isə 3-cü dəfə belə seriyada uduzub. Yalnız İspaniya daha çox - 4 uğursuzluq yaşayıb.

Messidən təhqir

Argentina milliisinin futbolçusu Lionel 1/4 finalda Niderlandla matçdan sonra rəqib oyunçu Vaut Veqhorstu təhqir edib.

35 yaşlı hücumçu ilə 30 yaşlı forvard arasında mübahisə yaşanıb. Messi "TyC Sport"un canlı efirində Veqhorsta "nəy baxırsan, axmaq? Rədd ol buradan" deyib.

Qeyd edək ki, Argentina milliisi yarımfinalda Xorvatiya ilə qarşılaşacaq.

FİFA-dan başsağlığı

FİFA prezidenti Canni İnfantino Qətərdə keçirilən dünya çempionatında Argentina və Niderland yığmaları arasında 1/4 final oyunu zamanı vəfat edən jurnalist Qrant Uolun ailəsinə və yaxınlarına başsağlığı verib.

52 yaşlı funksioner media nümayəndəsinin bir neçə gün əvvəl "DÇ-2022" üçün qeydiyyatdan keçdiyini söyləyib. İnfantino Uolun ardıcıl 8-ci mundialda iştirak etdiyini xatırladı. Qurum rəhbəri dünyasını dəyişən jurnalistin futbol sevgisinin də böyük olduğunu söyləyib.

Qeyd edək ki, mundial dekabrın 18-də başa çatacaq.

"Biz əsas favoriti nokaut etdik"

Xorvatiya milliisinin baş məşqçisi Zlatko Daliç 1/4 finalda Braziliyaya qalib gələrək (1:1, penaltılar seriyası - 4:2) yarımfinala adlamaları barədə danışdı. Mütəxəssis komandası ilə fəxr etdiyini deyib: "Bu qələbə Xorvatiya xalqınındır. Afərin, biz əsas favoriti nokaut etdik. Bu, Xorvatiyadır. Demişdim ki, bizi heç vaxt aşağılamayın. Hər kəs öləndən gələni etdi. Futbolçularım çılgındırlar. Biz uğurumuzla fəxr edirik. Cəsarətli idik və xorvatlar həmişə uğur qazanırlar".

San-Pauluda ara qarışdı

Mundialın 1/4 finalında Xorvatiya - Braziliya matçından sonra insident yaranıb. Qol.az xəbər verir ki, hadisə Braziliyada - San-Paulu şəhərinin Barretos qəsəbəsində baş verib. Matçın bitməsindən az sonra ticarət mərkəzində münafiqə başlayıb. Münafiqə ticarət mərkəzinin qarşısında davam edib və atışma ilə nəticələnən kütləvi davaya çevrilib. Hadisə zamanı 17 yaşlı qız güllə yarasından ölüb, rəfiqəsi yaralanıb. Polisin məlumatına görə, 4 nəfər avtomobilə hadisə yerindən qaçıb. Münafiqənin səbəbləri açıqlanıb.

Hazırladı: Elçin CƏFƏROV, "Azərbaycan"

11 Dekabr Beynəlxalq Dağlar Günüdür

Başı qarlı, vüqarlı dağlar...

Zəngin qızıl, civə, filiz yataqlarının mövcud olduğu Azərbaycan dağları təbii sərvətimizdir

Hər il dekabrın 11-i dünyada Beynəlxalq Dağlar Günü kimi qeyd edilir. BMT-nin qərarına əsasən 2002-ci il dünyada Beynəlxalq Dağlar ili elan edilmişdir. BMT-nin Baş Assambleyasının təşəbbüsünə əsasən isə 2003-cü ildən hər il bu gün qeyd olunur.

Dağlar gününün keçirilməsinin əsas məqsədi dağ sistemlərinin qlobalmiqyaslı əhəmiyyətinin cəmiyyət qarşısında bir daha qaldırılmasıdır. Dağlar Günü müxtəlif başlıq altında qeyd olunur. Məsələn, bu gün "dağlarda iqlim dəyişikliyinə və ərazitəhlükəsizliyə", "dağlar fəlakət təhlükəsizliyinə" adlandırılır.

Yer kürəsinin 40 faizini təşkil edən çayların su təminatçısı

Yer kürəsinin təxminən 40 faizini təşkil edən dağlar Azərbaycan təbiətinin də ayrılmaz hissəsidir. Dünyanın ən hündür zirvəsi Himalay dağları, on uzun sıra dağları And, dəniz səviyyəsinə nazərə alınmazsa isə hündür zirvə isə Mauna-Kea hesab olunur.

Zəngin təbiəti malik olan Azərbaycan ərazisində meşə, düzən ərazilərə yanaşı, dağlıq ərazilər də mövcuddur. Respublikamız şimaldan Böyük Qafqaz, qərbdən Kiçik Qafqaz, cənubdan isə Talış dağları ilə əhatələnib. Ölkə ərazisində 80-nə yaxın dağ yerləşir. Azərbaycanın ən yüksək zirvəsi isə Böyük Qafqaz silsiləsində yerləşən, hündürlüyü 4466 metr olan Bazardüzü hesab olunur. Hündürlüyü ilə seçilən digər dağlar isə Zəfər zirvəsi (4301), Şahdağ (4243), Tufandağ (4206), Bazarıyurdu (4126) və başqalardır.

Dağlar eyni zamanda çayların su təminatçısı hesab olunur. Belə ki, qış aylarında zirvələrə yağan qar hesabına su ehtiyatı toplanır. Hər il yaz aylarında respublikanın yüksək dağlıq ərazilərində 4 istiqamətdə aparılan qarlıqəmətlər notəsinə yaz-yay gursululuq dövründə çayların axımının proqnozlaşdırılması məqsədilə Böyük və Kiçik Qafqazın çay hövzələrində qar ehtiyatları hesablanır.

Hesablamalar işləri başa çatdıqdan sonra qar ehtiyatları və gursululuq dövründə fəsillik hava və proqnozu haqqında məlumatlara əsaslanaraq iri su anbarlarına Kür, Araz və Qanux tranzit çayları ilə daxil olacaq axımın yerli dağ çaylarının sululuğunun proqnozu tərtib edilir.

Azərbaycan dağları təbii ehtiyatları da zəngindir. Dağlarımızda zəngin qızıl, civə, filiz və s. yataqları mövcuddur. Ölkənin demir filizləri bu gün də sənayenin əsas dayaqlarından biridir. Hazırda Azərbaycan ərazisində 3 demir filizi yatağının sənaye əhəmiyyətli ehtiyatları təsdiq edilməklə etibarlı mineral-xammal bazası yaradılıb. Onların hər üçü Daşkəsən filiz rayonunda yerləşməklə Daşkəsən, Cənubi Daşkəsən və Dəmir kobaltlı-maqnetit yataqları ilə təmsil olunurlar.

Respublikanın mis ehtiyatları əsasən Balakən-Zaqatala, Gədoboy, Qarabağ və Ordubad filiz rayonlarında cəmlənib. Balakən-Zaqatala filiz rayonunda misin əsas ehtiyatları mis-kolçedan, kolçedan-polimetal tipli, Kiçik Qafqaz və Naxçıvan qırıqlıq zonasının filiz rayonlarında isə əsasən mis-porfir, mo-

libden-mis-porfir və qızıl-mis-kolçedan tipli yataqlardır.

Kiçik Qafqazın mis yataqları əsasən Gədoboy filiz rayonunda cəmlənib. Bu regionda mis-porfir, qismən mis-kolçedan yataqları inkişaf edib. Eyni zamanda mis mineralaşmasına Kiçik Qafqazın Qarabağ filiz rayonunun da perspektivliyi yüksəkdir.

Azərbaycan dağlarının turizm rekreasiya potensialı var

Dağlarımızdakı təbii ehtiyatlardan danışan AMEA-nın Həsən Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunun Landşaftşünaslıq və Landşaft planlaşdırılması şöbəsinin müdiri, coğrafiya üzrə fəlsəfə doktoru Mirmuh İsmayilov qəzetimizə açıqlamasında deyib ki, dağlar Azərbaycan təbiətinin önəmli vahididir və ölkə ərazisinin yarıdan çoxunu tutur.

Onun sözlərinə görə, dağların özünəməxsus təbiəti yerləşdiyi iqlim qurşağından asılıdır. Buna görə də dağların təbiəti dəyişir, yenidən qurulur. Dağlar müxtəlif təbii ehtiyatları malikdir, buradakı ehtiyatlar düzənliklərdəkindən köksin şəkildə fərqlənir. Bunları müxtəlif cür qorumaq lazımdır. Məsələn, dağların turizm rekreasiya potensialı çox zəngindir. Bu da təbii ehtiyatların dağlarda formalaşmış bir elementidir ki, insanlar tərəfindən tarix boyu məhəmmətlənir. Həmin təbii ehtiyatların zənginliyindən çıxış edərək ata-babalarımız yadda dağlara çıxardı, qışda düzənliklərə qaçdı. Dağların xalqımızın təsərrüfatının inkişafında, onun psixologiyasının formalaşmasında böyük rolunu oynayır.

Şöbə müdirinin sözlərinə görə, turizm rekreasiya potensialı hər dağda müxtəlifdir, çünki hər birinin öz xüsusiyyəti var. Məsələn, Talış dağlarının orta dağlıq hissələrində istər təbiət abidələri, istər mağaralar, istərsə də maraqlı qaya çıxıntıları turistləri cəlb edir, digər tərəfdən quru iqlimi insan sağlamlığı üçün önəmli. Talış dağlarında turizm üçün vacib olan elementlər həm də onun flora, faunası ilə bağlıdır. Böyük Qafqazın tamamilə fərqli turizm rekreasiya potensialı var. Eyni zamanda bu dağlarda zəngin istisu ehtiyatları yerləşir. Bu ehtiyatların xüsusi sağlamlıq turizminin inkişafı üçün əhəmiyyətli olduqca böyükdür. Gələcəkdə dağlarımızın turizm potensialından daha geniş istifadə edilməsi vacibdir.

Azərbaycan ərazisindəki dağlarda yerləşən təbii ehtiyatları saymaqla bitməz. Ölkəmizin təbiəti zəngin olduğu qədar, ehtiyatları da qiymətli. Elə bu səbəbdən Azərbaycanın işğal altında olan torpaqlarında da uzun illər təbii ehtiyatlarımız qanunsuz şəkildə istismar olunub, müxtəlif xarici şirkətlər tərəfindən məhəmmətlənərək digər ölkələrə daşınıb.

Zəngin mineral ehtiyatlar, faydalı qazıntılar

Mirmuh İsmayilov deyib ki, Kiçik Qafqaz, Naxçıvanın Zəngəzur-Dərələyəz dağları da fərqli təbii ehtiyatları malikdir: "Təkcə rekreasiyaya görə bəzə fərqli elementlər verilir. Turistlər burada həm dincəlir, həm də sağlamlıqlarını bərpa edirlər".

Dağların su ehtiyatından danışan alim bildirib ki, həmin ehtiyatları dağların buzlaqlarında, çoxillik qarında olur. Qar yağması çox önəmlidir, onları yerdən, yeraltı suların qidalanması, bulaqaların sərbəst çıxması üçün vacib amildir. Son dövrlər iqlim dəyişmələri ilə bağlı olaraq dağlarımızda buzlaqlar sürətlə azalır, sahəsi kiçilir.

Aparıcı elmi işçi vurğulayıb ki, dağların təbii ehtiyatlarından olan mineral ehtiyatlar, yəni faydalı qazıntılar düzənlik ərazilərdəkindən fərqli olaraq xüsusiyyətləri dəyişir. Burada ən çox məqamizmlə bağlı faydalı qazıntılar üzə çıxır. Məsələn, dəmir filiz, qızıl, civə yataqları Azərbaycan dağlarında geniş yayılıb. Talış dağları əsasən mineral ehtiyatlarla zəngindir. Böyük Qafqaz dağlarında mineral ehtiyatları o qədər də çox deyil, həmçinin sıra dağlardakı ehtiyatların məhəmmətlənməsi əsrarəngiz maraqlı təbii landşafta görə cətinlik yaradır.

Müxtəssis qeyd edib ki, Filizçay polimetal ehtiyatları bitün Qafqazda tayı-borabəri olmayan nəhəng yataqdır. Türkiyədə mis, qızıl, polimetalik elementlərə rast gəlmək mümkündür: "Onlar da xüsusilə elektronika sənayesinin inkişafı üçün böyük bazadır. Tədqiqatlar notəsinədə gələcəkdə orada çoxlu yataqlar aşkarlamaq mümkündür. Burada yerləşən oksid yataqları alüminium istehsalı üçün vacibdir. Bu da gələcəyin sənaye xammalıdır".

Qızıl ehtiyatlarımız

Şöbə müdirinin sözlərinə görə, Kiçik Qafqaz metallik mənbəli faydalı qazıntılarla zəngindir. Burada Azərbaycanın "Ural"ı da deyirlər, çünki bu dağlarda metallik mənbəli elementlər çoxdur. "AzərGold"un Kiçik Qafqazın şimal-qərbi yamacında "Covdar", Gədoboyda qızıl yataqları var. İşğaldan azad olunmuş ərazilər - Kəlbəcər, Laçın, Zəngilan, Tərtər bir hissəsində çox zəngin qızıl yataqları var. Həminin Ağdərədə tapılan emonilər tərəfindən istismar olunan qızıl yataqları, xüsusən Zod qızıl mədənlərində böyük ehtiyatlar var. Dağlar içində Kiçik Qafqazla, Zəngəzur-Dərələyəz dağları daha mənfəətlidir, hər ikisində zəngin polimetal yataqları mövcuddur. Onlar vaxtilə işləyirdilər. İndi yataqları yenidən dəyriyyəyə qaytarmaq lazımdır.

Azərbaycan ərazisindəki dağlarda yerləşən təbii ehtiyatları saymaqla bitməz. Ölkəmizin təbiəti zəngin olduğu qədar, ehtiyatları da qiymətli. Elə bu səbəbdən Azərbaycanın işğal altında olan torpaqlarında da uzun illər təbii ehtiyatlarımız qanunsuz şəkildə istismar olunub, müxtəlif xarici şirkətlər tərəfindən məhəmmətlənərək digər ölkələrə daşınıb.

Əsmər QARDAŞXANOVA, "Azərbaycan"

Rusiya ordusu indiyədək Ukraynada 437 uşağı qətlə yetirib

Birləşmiş Ştatlar daha 30 rus diplomatını ölkədən qovur

Moskvanın Ukraynada keçirdiyi və "xüsusi hərbi əməliyyat" adlandırdığı dənizli müharibənin 290-cı günündə nüfuzlu "Politico" qəzeti Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin "ilin ən uğursuz adamı" adlandırdı. Buna səbəb rusiyalı hərbiçilərin savaşa meydanında aldığı məğlubiyyətlərdir. Qeyd olunur ki, bir neçə hərbi əməliyyatda uğursuzluq təkcə dünyada deyil, həm də Rusiya Federasiyasının özündə onun nüfuzunun xeyli aşağı düşməsinə səbəb olub.

Nəşr həmçinin Ukrayna Prezidenti Vladimir Zelenskini "Avropanın ən nüfuzlu adamı" kimi tanıyıb. Qəzet yazır ki, Zelenski Avropanı gələcəyinin Ukrayna ilə bağlı olduğuna inandırır. Avropa ona heyrandır - və Avropa liderləri indi zeytun rəngli köynəkli prezidentlə şəkil çəkdirmək üçün Kiyevə gedirlər.

Mediadan, sosial şəbəkələrdən və ənənəvi Qərb mədəniyyət institutlarından məharətlə istifadə etmək Ukrayna Prezidentinə liderləri və ictimaiyyəti inandırmağa imkan verib ki, ukraynalıların döyüşü onların da döyüşüdür.

İşğal altında olan Berdyansk və Melitopol aerodromları vurulub

Ukrayna Silahlı Qüvvələri Rusiya hərbiçilərinin nəzarət etdiyi Berdyansk və Melitopol hava limanlarını vurub. Bildirilir ki, Zaporozhye vilayətinin işğal altında olan Berdyansk aerodromunda bir neçə partlayış baş verib.

Əvvəlcə aerodromda üç güclü partlayış, bundan sonra daha az güvüllü 15-20 partlayış səsi eşidilib. Məlumdur ki, aerodromda düşmən texnikası cəmlənib; maşınlar və Ukrayna ordusunun mövqelərinə hücum edən düşmən təyyarələri buraya yığılıb. Xəbəri Berdyansk administrasiyası xəbər verib. Daha sonra şəhərin meri İvan Fyodorov Melitopol aerodromunda da partlayışın baş verdiyini bildirib.

Ukraynada elektrik enerjisi çatışmazlığı var

Rusiyanın raket zərbələri nəticəsində dəyən ziyanı görə Ukraynanın energetika sistemində əhəmiyyətli elektrik enerjisi çatışmazlığı yaşanmaqdadır. Bildirilir ki, artıq dünün səhər saatlarında ölkənin bir sıra regionlarında istehlak limiti aşılıb və fəvqoladə dayandırılmaq tələb edilib. Soyuq hava şəraiti ilə əlaqədar vəziyyət daha da ağırlaşır.

Kiyev və Odessa vilayətlərində qəza-bərpa işləri gecə-gündüz davam edir.

Bu arada Ukrayna Təhlükəsizlik Şurası Moskva Patriarxatının Ukrayna Pravoslav Kilsəsinin monastirlərində yoxlamaları yekunlaşdırıb.

Xerson, Çerkassi, Jitomir və Volin vilayətlərindəki obyektlərdə keçirilən əks-keşfiyyat tədbirləri notəsinədə dövlətə xəyanət sübutları aşkar edilib. Sənədləşdirilmiş faktlar əsasında hərbi vəziyyətlə əlaqədar dövlətə xəyanətə bağlı cinayət işi başlanıb.

BMT ukraynalıların kütləvi edamları ilə bağlı hesabat dərc edib

BMT Ukraynada rus işğalçıların Kiyev, Çerniqov və Sumı vilayətlərində dinc sakinlərin kütləvi şəkildə qətlə yetirilməsi ilə bağlı hesabat dərc edib. Hesabatda deyilir ki, BMT təkcə Rusiya işğalının ilk altı həftəsində üç regionda 441 mülki şəxsin (341 kişi, 72 qadın, 20 oğlan və 8 qız uşağı) zorakılıqla öldürülməsinə sənədləşdirib.

Ümumilikdə isə Baş Prokurorluqdan verilən məlumata görə, "xüsusi hərbi əməliyyat"ın başladığı fevralın 24-dən etibarən Ukraynada indiyədək 437 uşaq həlak olub, daha 839 uşaq isə müxtəlif dərəcəli bədən xəsarətləri alıb.

Uşaqlar ən çox Donetsk, Xarkov və Kiyev vilayətlərində əziyyət çəkiblər.

Qeyd olunur ki, bu rəqəmlər yekun xarakter daşıyır, çünki onların fəal hərbi əməliyyatların aparıldığı yerlərdə işğal olunmuş və azad edilmiş ərazilərdə yaranmış istiqamətdə işlər davam etdirilir.

Rusiya ordusunun bombardmanı və atəşi notəsinədə 2719 təhsil müəssisəsi zərər görib, onlardan 332-si tamamilə məhv edilib.

BMT-nin ötən ayın 28-nə olan məlumatına görə, Rusiyanın Ukraynaya genişmiqyaslı hücumu başlayandan bəri Ukraynada 17023 qurban qeydə alınıb.

6655 mülki şəxs həlak olub, 10368 nəfər yaralanıb. Ölənlər arasında 2601 kişi, 1783 qadın, 382 uşaq var. Daha 37 uşaq və 1852 böyüyün cinsiyyəti müəyyən edilməyib.

Ukraynada daha 370 rus hərbiçisi öldürülüb

Son sutka ərzində Ukraynada daha 370 rus hərbiçisi öldürülüb. Bu barədə Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargahı məlumat yayıb.

Beləliklə, fevralın 24-dən dekabrın 10-dək rusların ümumi döyüş itkiləri təxminən belədir: Şəxsi heyət - 93 min 760 (+370) nəfər; tanklar - 2940 (+3) ədəd; zirehli döyüş maşınları - 5 min 917 (+5) ədəd; artilleriya sistemləri - 1 927 (+1) ədəd; reaktiv yaylım atəşi sistemi-397 (+2) ədəd; hava hücumundan müdafiə sistemləri - 211 ədəd; təyyarələr - 281 ədəd; helikopterlər - 264 ədəd; əməliyyat-taktiki səviyyəli PUA-lar - 1603 ədəd; qanadlı raketlər - 592 ədəd; gəmilər və qayıqlar - 16 ədəd; avtomobil avadanlığı və tanklar - 4 min 535 (+4) ədəd; xüsusi texnika - 167 (+3) ədəd.

Məlumatda deyilir ki, "düşmən ən böyük itkiləri Baxmut və Liman istiqamətində verib".

Macarıstan Rusiyaya qarşı yeni sanksiyalar paketini bloklayır

Macarıstan Avropa İttifaqı ölkələrinin daimi nümayəndələrinin görüşündə planlaşdırılan yeni anti-Rusiya sanksiyalar paketi ilə razılaşmadığını bildirib. Bu barədə Britaniyanın "Financial Times" qəzeti öz mənbələrinə istinadən xəbər verir. Ukraynaya 18 milyard avroluq Rusiya dövlət vətəni qoyan Macarıstan Rusiyaya təbii olumsuz planlaşdırılan yeni sanksiyalar paketinə qarşı da çıxıb.

Rizvan HİLALOĞLU, "Azərbaycan"

İranda xarici işlər naziri Avropaya hədə-qorxu gəlir

Etirazlar ölkədəki rejimi dəyişəcəkmə?

İranda gənclərin idarə etdiyi hökumət öleyhinə etirazlar artıq 3 aydır ki, sönümir. Sentyabrın 16-da 22 yaşlı Məsha Əmininin ölümündən sonra ölkəni etiraz dalğaları bürüyüb. O, bir neçə gün əvvəl ləğv edilmiş əxlaq polisi tərəfindən saxlanılıb və iddialara görə, polis bölməsində işgəncələrə məruz qalaraq dünyasını dəyişib.

Aydındır ki, vəziyyətin bu yere çatmasına əsas səbəb "hicab etirazları" deyil. Bu hadisə tətik idi, çünki İranda iqtisadi və sosial problemlər fonunda situasiya gec-tez partlamalıydı. Yüksək qiymətlər, inflyasiya, korrupsiya və insan hüquqlarının kobudcasına pozulması uzun müddətdir ki, əhali arasında narazılıq yaradırdı. Ancaq hazırkı proseslər daha radikal şüarlar və genişlənməmiş etiraz bazası ilə müşayiət olunur.

Payız başlamazdan əvvəl İran hakimiyyəti Qərbin uzun illər təbii etdiyi sanksiyaların notələrindən öhdəsindən müəyyən dərəcədə gələ bilirdi, lakin sənayenin olmaması və bununla bağlı istehsal modernləşdirilməsinin mümkünəzliyü işsizliyin artmasına və yüksəkmaşığı iş yerlərinin azalmasına səbəb oldu. Nəticədə gənclər arasında işsizlik səviyyəsi artdı və bu, təxminən 80 faiz təşkil etdi.

Bu arada Sistan və Bəlucistan əyalətinin Tehran rejiminə qarşı ictimai etirazlar davam et-

həbli etnik bələclər etiraz aksiyası keçiriblər. Zahidanda sünni cümə imamı Mövləvi Əbdülhomidin çıxışından sonra küçələrdə axışan minlərlə bələclər İranda dini rəhbəri Əli Xameneyiyə və hökumətə qarşı şüarlar səsləndiriblər.

Cümə imamı, etiraz aksiyasında iştirakına görə gənc fəal Möhsün Şikarinin edam edilmişini pisləyib və hökumətə xəbərdarlıq edərək kütləvi nümayişlərin qarşısını edam və həbslə ala bilməyəcəklərini vurğulayıb.

Dünya Cənubi Azərbaycanın Ərdəbil şəhərində həbslər olub. Bu barədə xəbər verən "Tosnim" agentliyi İran İnqilab Keşikçiləri Korpusunun (SEPAH) Ərdəbil əyalətindəki "Həzrət Abbas" qərarına istinadən 3 "əksinqilabçı"nın həbs edildiyini yazıb.

Məlumatda həbslərin SEPAH-in təhlükəsizlik və keşfiyyət bölməsinin əməkdaşları tərəfindən həyata keçirildiyi bildirilib. Tutulan şəxslərin kimliyi barədə məlumat verilmədən onların dövlət binaları və hərbi mərkəzlərə "Molotov kokteylləri" atmaq və yağın tötətməyi planlaşdırıldığı iddia edilib.

"Mehr" agentliyinin xəbərinə əsasən, İranın xarici işlər naziri Hüseyin Əmir Abdollahian

bildirib ki, Tehran Avropa ölkələrinin təbii etdiyi sanksiyalara və müdaxiləçi ifadələrə sort cavab verəcək. Bildirilir ki, dekabrın 10-da iranlı nazir Avropa İttifaqının Xarici siyasət üzrə rəhbəri Josep Borrell arasında telefon danışıqları olub.

Bununla bağlı Abdollahian tviterdə yazıb: "Telefon zəngindən sonra Josep Borrell ilə danışıq etdim. Dedim ki, əgər ABŞ və Avropa təzyiqli yolu ilə danışıqlarda nıçaq yaratdıqlarını düşünürsə, yanlırlar! Biz sanksiyalara və müdaxiləyə cavab veririk". Nazirin dediyinə görə, o, Borrellə həm də "eyni zamanda biz yaxşı, güclü və davamlı razılaşmanın son mərhələsinə doğru gedirik" deyib.

Son məlumata görə, İranda hökumət öleyhinə nümayişlərdə iştirak edən azı 24 nümayişçi ölüm cəzası ilə üzlənib. Yerli "Eternad" qəzeti, dekabrın 10-da ədliyyə orqanları tərəfindən tərtib edilmiş və "Allaha qarşı

müharibə"də ittiham olunan 25 nümayişçinin adlarını siyahısını dərc edib. İslam qanunlarına görə, belə bir ittiham ölümə cəzalandırılır.

İranda ədliyyə orqanları qarşından gələn yeni edamları açıqlayıb. "Eternad" qəzeti İranın məhkəmə orqanlarının ölüm hökmlərini ləğv etməyə və növbəti edamların qarşısını almağa çağırıb.

Beynəlxalq ictimaiyyət Möhsün Şəkərinin edamını qətiyyətlə pisləyib. Eyni zamanda İranın siyasi rəhbərliyi, o cümlədən prezident İbrahim Reisi reperin edamını ölkədəki ictimaiyyətlərə qanuni cavab adlandırır. Etirazçılar isə hakimiyyəti cavab tədbirləri ilə hədələyiblər. Sosial şəbəkələrdə "Qisasımızı gözləyin" xəbərdarlığı yayılır. Xaricdə yaşayan iranlılar da bir sıra etiraz aksiyaları keçirməyi planlaşdırıblar.

Rizvan CƏFƏROV, "Azərbaycan"

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Yeni Azərbaycan Partiyasının Mərkəzi Aparatı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Təhlükəsizlik Xidmətinin general-mayoru Elşən Zeynalova anası

VALİDƏ XANIMIN vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

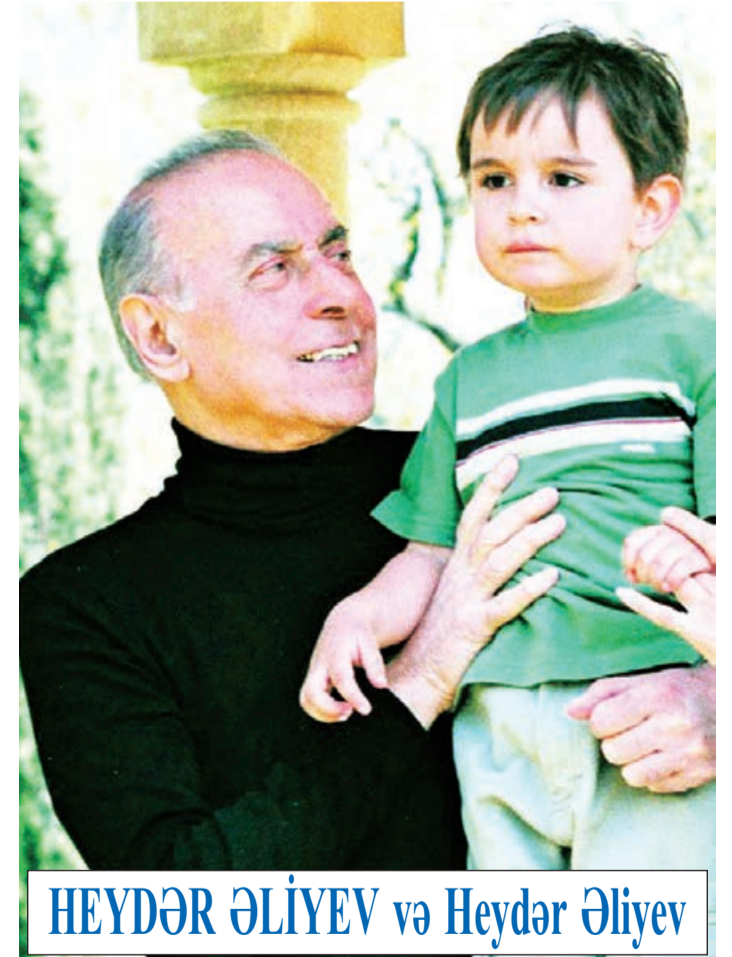
Azərbaycan Respublikası daxili işlər nazirinin müavini, polis general-leytenantı Oruc Zəlav ailəsi ilə birlikdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Təhlükəsizlik Xidmətinin general-mayoru Elşən Zeynalova anası

VALİDƏ XANIMIN vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Mən həmişə səninləyəm, Azərbaycan, Azərbaycan, Azərbaycan!

HEYDƏR ƏLİYEV və Heydər Əliyev

BAŞ REDAKTOR
Bəxtiyar
SADIQOV

Ünvan
AZ 1073, Bakı şəhəri,
Məhəbbət prospekti,
529-cu məhəllə, 11 mərtəbə
e-mail:
secretary@azerbaijan-news.az
az.reklam@mail.ru
azerbaijan-news@mail.ru
www.azerbaijan-news.az

Telefonlar
Qəbul otağı - 539-68-71,
Baş redaktor müavinləri - 538-86-86, 434-63-30,
539-72-39,
Məsul katib - 539-43-23,
Məsul katib müavinləri - 539-44-91,
Parlament və siyasət şöbəsi - 539-84-41, 539-21-00,
İqtisadiyyat şöbəsi - 538-42-32, 538-35-55,
Beynəlxalq həyat, idman
və informasiya şöbəsi - 539-63-82, 432-37-68
İnformasiya şöbəsi - 538-56-60
İctimai əlaqələr şöbəsi - 539-49-20, 538-31-11,
Fotolillüstrasiya şöbəsi - 538-84-73,
Kompüter mərkəzi - 538-20-87,
Mühasibatlıq - 539-59-33

Qeydiyyat nömrəsi 1
"Azərbaycan" qəzetinin
kompüter mərkəzində
yığılıb sahifələnmis,
"Azərbaycan Nəşriyyatı" MMC-də
çap edilmişdir

Rəsmi sənəd və çıxışlarda
söylənilənlərlə bərabər,
dərəcə üçün göndərilən digər
yazılardakı fikirlər də
Azərbaycan dövlətinin
mənafeyinə uyğun gəlməlidir
Əlyazmalara cavab verilmir
və onlar geri qaytarılmır

Gündəlik
qəzet
Tiraj 6484
Sifariş 3455
Qiyməti 40 qəpik